

DELAVSKA ENOTNOST

PROLETARCI VSEH DEŽEL — ZDRUŽITE SE!

Danes na
6. in 7. strani:

SAMO SONCE
NIMA SENCE

Četrtek, 27. februarja 1964
Št. 8, leto XXII

PREDSEDSTVO SINDIKATOV SLOVENIJE OPOZARJA NA NAJVEČJO
POMANJKLJIVOST V STATUTIH DELOVNIH ORGANIZACIJ

POLOŽAJ DELOVNEGA ČLOVEKA POGOSTOKRAT ZAPOSTAVLJEN

Predsedstvo Republiškega sindikata Slovenije je na svoji zadnji seji (bila je minulo sredo) razpravljalo, kako poteka izdelava statuten delovnih organizacij, predvsem pa je razpravljalo o statutih z njihovega vsebinskega vidika. Podlaga za tokratno razpravo je bila obsežna analiza 99 statuten, ki jo je izdelala Komisija za družbeno samoupravljanje Republiškega sindikalnega sveta.

Za to kratko razpravo je bilo značilno, da je bilo precejkrat izrečeno priznanje sestavljalcev statuten, ki so si prizadevali najti čimbolj originalne rešitve za posamezne zadeve v teh temeljnih samoupravnih aktih, hkrati ob tem pa je bila pogostokrat izrečena tudi kritična ocena o posameznih pojavih in težnjah, ki jih je mogoče razbrati iz analiziranih statuten. Zaključek kritične ocene je bil, da bo mogoče posamezne slabosti odpraviti med razpravo o osnutkih in zato je dolžnost sindikalnih organizacij, organizirati čim širše razprave o statutih med neposrednimi proizvajalci.

Iz kritične ocene, ki jo vsebuje analiza, in iz razprave je bilo mogoče povzeti, da je ena izmed največjih pomanjkljivosti večine osnutkov statuten v tem, da je položaj delovnega človeka pogostokrat zapostavljen. Na to med drugim, recimo, opozarja zgradba večine osnutkov statuten. V številnih osnutkih statuten so namreč sestavljali najprej obravnavali organizacijo dela (priznati je treba, da so našli marsikatero povsem svojstveno rešitev), nadalje so obravnavali osrednje organe

upravljanja, organe upravljanja v obratih, delovnih enotah itd. Precej manj primerov pa je, da bi v statutih izhajali od človeka na delovnem mestu, obravnavali njegove pravice in dolžnosti in potlej obravnavali pristojnosti in pravice delovne, oziroma ekonomske enote in samoupravnih organov.

Druga, prav tako tehtnega premisleka vredna ugotovitev je, da v osnutkih, kjer sicer obravnavajo dolžnosti in pravice delovnega človeka, ostanejo na pol poti, kajti, hkrati ob tem,

ne predvidevajo oblik, načinov in poti, prek katerih bi lahko posamezni proizvajalec dejansko uresničeval pravice in dolžnosti, ki mu jih daje statut. Kaj poma-ga recimo delavcu, če v statutu piše, da ima pravico izre-kati pripombe na delo strokov-nih služb, če ni hkrati zagotovljen način, da bi se spoznal z njihovim delom. V številnih osnutkih je sicer zapisano, da ima delovni človek pravico izre-kati pripombe in predloge, toda izpuščeno je nadaljnje najpo-membnejše določilo, kdo mora njegove pripombe obravnavati, v kakšnem času mora nanje odgovoriti z obrazložitvijo in podobno.

Iz analize je mogoče razbrati med drugim tele ugotovitve: delovnim ljudem je prisojena prava-va upravljati delovno organi-zacijo v 92 % analiziranih sta-tuten industrijskih delovnih or-ganizacij, v 50 % gradbenih de-lovni organizacij in v 32 % statuten s področja uslužnostnih dejavnosti. Toda kakšna oblika realizacije teh pravic je pred-videna le v analiziranih 55 % industrijskih delovnih organizacij, v 30 % osnutkov s področja gradbeništva in 23 % osnutkov statuten s področja uslužnostnih dejavnosti. V večini primerov je torej ta temeljna pravica delov-nega človeka — vsaj za sedaj — na papirju.

Vprašanje, kje je človek v statutarnih določilih, se postavi

z vso ostrino. Prav tako vznika vprašanje, kje je realizirano ne-posredno sodelovanje zaposlenih pri samoupravljanju delovnih organizacij. Kaže, da so sestav-ljenci statuten pozabili na marsi-kaj. Vzemimo na primer samo pravico do odločanja o delitvi osebnih dohodkov, ki jo navaja le 77 % statuten industrijskih delovnih organizacij, 55 % sta-tuten gradbenih podjetij in le 36 % osnutkov statuten s pod-ročja uslužnostnih dejavnosti. Kaj je z ostalimi?

V delovnih organizacijah je potrebno pogostokrat odločati o tako pomembnih zadevah, da bi ob tem veljalo prisluhniti mne-nju slehernega zaposlenega, recimo: kadar gre za odločanje o letnem ali perspektivnem pla-nu, o osamosvojitvi ali pripo-jitvi delovne enote, o delitvi do-hodka, o spremembi predmeta poslovanja itd. To so zadeve, ki jih ne velja prepustiti v od-ločanje samo predstavniškim or-ganom, temveč zadevajo koristi vsega kolektiva, vsakega posameznika. Kako obravnavajo analizirani statuti neposredno odločanje? Od analiziranih sta-tuten v industrijskih delovnih organizacijah prisloja neposred-no odločanje delovnemu človeku glede sprejemanja letnega ali perspektivnega plana le 20 % statuten, o osamosvojitvi ali pripo-jitvi delovne enote lahko od-ločajo delovni ljudje le v 11 % delovnih organizacij, o delitvi osebnih dohodkov pa samo v 9 % analiziranih statuten. Še slabše je glede omenjenih vprašanj na področju gradbeništva. Tu recimo odrekajo pravico ne-posredne odločitve o sprejema-nju ali spremembi statuta de-lovnim ljudem, dalje odrekajo to pravico glede odpoklica or-ganov samoupravljanja, glede odločitve o dolžini delovnega časa, o tem, kaj velja zapisati z referendumom itd. Določilo, da zaposleni odločajo neposred-no o ostalih vprašanjih, kot na primer: o gradnji stanovanj, o raznih reorganizacijah, o in-vesticijah, ki jih je potrebno izplačevati iz čistega dohodka na račun osebnega dohodka, o zaključnem računu in podobno, se v statutih pojavlja le v po-sameznih primerih. Navedeni podatki v celoti najbrž ne po-trebujejo komentarja. Iz teh ugotovitev vznika potreba o čim širši in tehtni družbeni akciji, da odpravimo našete in druge

(Nadaljevanje na 3. strani)

V OKVIRU

Spoznanje, da naj tisk v socialistični družbi ne prenaša zgolj informacij o dnevnih dogodkih, naj ne prenaša zgolj izvečke iz govorov, izjav posameznikov in posplošene statistične podatke, ampak naj pogumno osvetljuje dobre in slabe strani naše prakse, v načelu ni netašeno na nasprotovanje. Zato pa je tega nasprotovanja več v praksi. Ker smo v zadnjem obdobju objavili nekaj zelo kritičnih člankov, smo prejeli tudi več pismenih protestov, telefonskih pozivov, kaj vendar počenjamo, kako naj napisano kmalu popravimo, ker sicer...

Ta sicer, naj je bil povedan v telefonskem razgovoru, ali zapisan v pismu, je pomenil: Srečali se bomo na sodišču. Tako srečanje za novinarja vsekakor ni prijetno, pa čeprav se potem obtožba razblijni kot v primeru, ko je našega novinarja tožila kranjska Planika in dobila obtožbo zavrnjeno.

V čem pa je glavni nesporazum? Pripovedujejo, da novinarji z »nekritičnim pisanjem« povzročajo politične probleme, škodijo ugledu delovne organizacije in povzročajo gospodarsko škodo podjetju. Po takih tolmačenjih postane delovna organizacija v očeh poslovnih partnerjev nesolidna in to škodi baje njihovim prodajam.

Drug hud očitke je: »Vi ste v pisanju tendenčni. Nalase prikazujete samo slabe strani. Pišete o slabih odnosih, mi pa smo zgradili toliko in toliko stanovanj. Lahko bi pisali o nas dobro kot ostali časopisi, vi pa nalase s senčne strani.«

Tretji očitke je — vaši podatki so povsem netočni. Omenjeni tovariš se ne piše »Brundač«, temveč »Brizgač« in ni res, da imamo osemnajst srednjih strokovnih ka-

KRITIČNO PISANJE

drov, temveč jih imamo devetnajst. Poglejte, kako ne-točne so vaše informacije. To je v bistvu dezinformacija.

Članek je dolg pet tipkanj strani, v njem je ena ali več površnosti, ki novinarju seveda niso v čast, toda bistro ne bi spremenile, če bi bile tako ali drugače zapisane.

Ob tem pa bi radi povedali naslednje: Ni težko dobiti podatkov, ki kažejo delovno organizacijo samo v dobri luči. Te podatke, ki tudi niso točni, saj marsikaj prikrivajo, te lahko novinar takoj dobi. Če je tu kaj napačno napisano, nihče ne protestira. Če hvališ, si lahko netočen, lahko pretiravaš, potvarjaš, v tem primeru se na malenkosti ne gleda.

Kritične podatke in izjave mora včasih novinar loviti kot pravcati detektiv. Marsikdo postane zaprt, nenadoma ničesar ne ve, če sluti, da bi to lahko prišlo v časopis, da bi se za to izjavo lahko pojavilo celo njegovo ime. Zato »anonimni avtor«, ki se pojavlja v člankih, ni izmišljena novinarska raca, temveč neki član kolektiva, ki čuti napake, jih obsoja, zaradi zamere in posledic pa hoče, da ostane njegovo ime prikrito. Večkrat smo zvedeli, kako so po kritičnem članku začeli v delovni organizaciji pravo kampanjo: »Kdo je dal podatke? Kdo je bil izdajalec?« Celo takšne besede padajo. Pred kratkim smo morali nekemu tovarišu dati pismeno izjavo, da on ni poklical novinarja na sindikalni občni zbor neke ljubljanske srednje tehnične šole, da je kritično osvetlil tamkajšnje slabe razmere.

Ob takšnih izkušnjah se tudi mi pogosto vprašujemo: Ali je prav, da smo kritični, da hočemo osvetljevati, razkri-vati slabe strani naše prakse, da bi pomagali napredku? Vedno smo si odgovorili: Prav je. Pogledamo tudi v resolu-cijo občnega zbora društva novinarjev Slovenije, kjer smo med drugim zapisali:

»Ustvariti moramo aktivno in borbena novinarstvo, ki bo pogumno, vsebinsko poglobljeno, ne le registratorsko obravnavalo vse probleme družbenega razvoja, ki bo uti-ralo pot družbenemu napredku in iskalo najbolj progre-sivne rešitve.«

Ob tem se bo dogajalo, da bomo morali kak podatek popraviti, čeprav bi raje kot to — razvijali polemiko. Tudi kake druge nevedčnosti s sodiščem se bodo morda pripe-tile. Toda vztrajali bomo, ker smo prepričani, da le s kri-tičnim pisanjem, z odkrivanjem vzrokov in posledic sla-bosti pomagamo našemu družbenemu razvoju.

MNENJE IN KRITIKA OB OSNUTKU NOVEGA POKOJNINSKEGA ZAKONA

ZAGOTOVITI REALNO VREDNOST POKOJNIN

Med prvimi zahtevami, ki jih novi pokojninski sistem mora rešiti, je zagotovitev real-ne vrednosti pokojnin. Osnutek predvideva, da se nominalni osebni dohodki, ki se upoštevajo ob upokojitvi, valorizirajo v skladu z gibanjem osebnih dohodkov na podlagi indeksa splošnega povprečja osebnih dohodkov.

Sestavljavci tez so tudi ob valorizaciji vzeli kot izhodišče razrede, oziroma pokojninske osnove, o katerih smo pisali že zadnjič. Vsako leto naj bi za-vo-rovanca razvrščali po pov-prečnem osebnem dohodku mi-nulega leta v zavarovalne raz-rede. (Zavarovalne osnove in razredi odgovarjajočih osebnih dohodkov bi se od časa do časa usklajevali s splošnim porastom nominalnih osebnih dohodkov. Tako bi se spreminjala skala zavarovalnih razredov, določali bi se novi in v njih novi raz-poni povprečnih osebnih do-hodkov.) Za obračun pokojnin-ske osnove bi se zavarovancu, ki uveljavlja pokojnino, vzel vsak razred (v katerega je bil razvrščen zadnjih pet let, ali po želji katerega koli kontinu-iranega desetletnega obdobja) v dinarski vrednosti, ki jo ima zavarovalna osnova v veljavni skali razredov takrat, ko uve-ljavlja pokojnino, ne glede na to, kakšna je bila dinarska vrednost teh razredov prej.

Ce bi na primer imel raz-red z zavarovalno osnovo 36.000 dinarjev, ob dnevu, ko zavo-rovavec iz tega razreda uveljavlja pokojnino, vrednost zaradi usklajevanja osnov s porastom osebnih dohodkov 40.000 dinar-jev, bi se za vsa leta zavarova-nja po tem razredu obračunala pokojninska osnova v znesku

40.000 dinarjev. Torej bi ob uveljavitvi pokojnine upošteva-li valoriziran povprečni doho-dek zavarovanca za potrebno določeno dobo. S tem, ko te-ze predvidevajo valorizacijo osnov po porastu osebnih dohodkov, zagotavljajo zavarovancem, da bodo dobili realno vrednost po-kojnine od povprečnega oseb-nega dohodka potrebnega ob-dobja.

Ceprav smo že zadnjič pre-cej na široko pisali o razredih, v katere naj bi bili po tezah razvrščeni zavarovanci, in opo-zorili na to, da razredi dopu-ščajo progresivnim intencijam novega pokojninskega zakona le pol poti, oziroma da ga ute-snjujejo v administrativne spo-ne, se moramo k tem razredom vrniti tudi danes. Kajti tudi ob valorizaciji se teze oslanjajo na razrede in s tem onemogočajo, da bi vsak zavarovavec dobil pokojnino resnično po vloženem delu — osebnem dohodku.

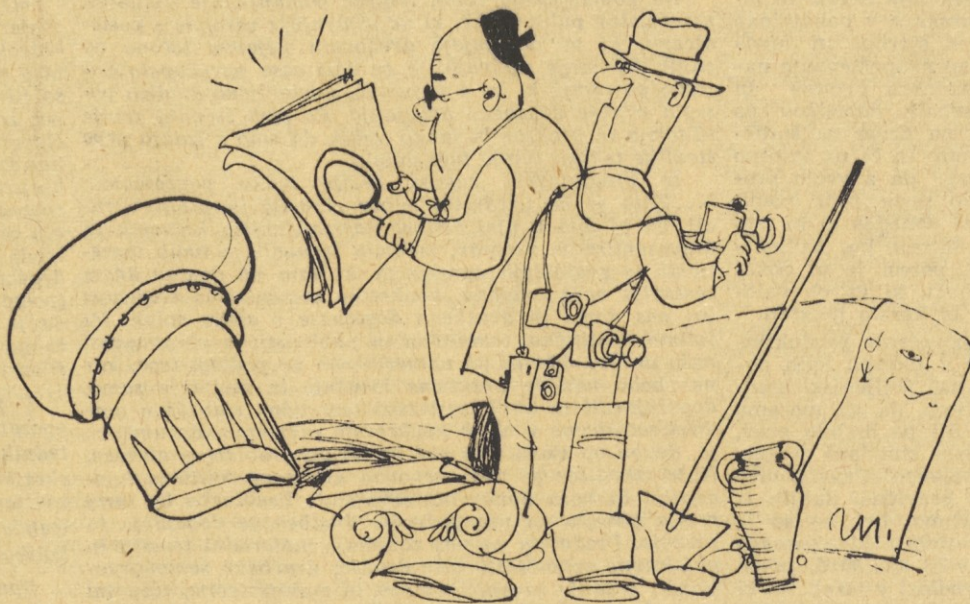
Zvezne teze pokojninskega zakona, ki zagovarjajo sistem »osnov zavarovanja«, naštevajo prednosti, da tak sistem omo-goča valorizacijo osebnega do-hodka iz prejšnjih let. Na prvi pogled je obračunska morda res enostavna: (da bi bili zavo-rovanci z razredi oškodovani za-radi regresije v njih, smo pi-sali že zadnjič) če bi se na pri-mer osebni dohodki v povpreč-ju dvignili za določen odstotek, bi se zanj povečale tudi pokoj-ninske osnove v razredih. Ven-dar pa bi se ob tem morala men-jati tudi lestvica pokojnin-skih osnov, brž ko bi raven osebnih dohodkov porasla za toliko, kolikor znaša odstotek v razponu med najnižjim in naj-višjim osebnim dohodkom v posameznem razredu. Pri pred-

laganih štiridesetih razredih je razpon osebnih dohodkov v po-sameznih razredih 5 %, to pa pomeni, da bi se morala lestvi-ca spremeniti vsakokrat, ko bi raven osebnih dohodkov pora-sla za več kot 5 %. Lestvica osnov bi se tako morala men-jati najmanj enkrat na leto, kajti pokojninske osnove v posame-znih razredih diferirajo za večji ali manjši odstotek. Admini-strativno delo pri zavodih za socialno zavarovanje in v de-lovnih organizacijah bi se ob vsakoletnem razvrščanju zavo-rovancev v razrede ogromno povečalo. Vsakoletno ugotavlja-nje pokojninskih osnov in vo-denje evidence za zavarovance bi znatno podražilo upravne stroške, razen tega pa bi zahte-valo tudi ustrezne prostore za kartoteke, ki pa jih zavodi za socialno zavarovanje nimajo.

In ne nazadnje: kakaj je po-trebno pokojninski sistem tako zakomplicirati, da se najprej iz-računa pokojninska osnova, ki predstavlja določen odstotek osebnega dohodka in da se šele od te osnove, valorizirane z odstotkom porasta osebnih do-hodkov, izračuna pokojnina? Ali ni najbolj enostaven in za zavarovance, najbolj razumljiv sistem, da se pokojnina obraču-na v določenem odstotku di-rektno od povprečnega oseb-nega dohodka?

Vzemimo za primer: če je imel zavarovavec povprečni osebni dohodek v zadnjih petih letih 30.000 dinarjev. Po indek-su gibanja osebnih dohodkov so v petih letih ti narasli za 15 %. Skupščina komunale skupno-sti socialnega zavarovanja je sprejela sklep, da se vsi pov-prečni osebni dohodki za pet let

(Nadaljevanje na 2. strani)

BREZUPEN POIZKUS

— Po mojem to sploh niso hieroglifi, ampak kakšna zaguljena statutarna določila, ki jih že za žive dni ni mogoče razumeti.

Karikatura: MILAN MAVER

ZAGOTOVITI REALNO VREDNOST POKOJNIN

(Nadaljevanje s 1. strani)
nazaj valorizirajo za 15%. Torej bo zavarovalec vzel sviničnik in izračunal odstotke ter jih prištel osebnemu dohodku, potem pa vzel kot svojo pokojninsko osnovo zakonsko določen odstotek svojega povprečnega osebnega dohodka. Enostavno in najbolj pravično! Treba je imeti le podatke o svojem povprečnem osebnem dohodku, sprejet odstotek na račun povprečja osebnih dohodkov v posameznih obdobjih in pa odstotek, ki se obračuna za pokojninsko osnovo. Tako bi res vsak zavarovalec dobil pokojnino po svojem delu!

Intencije novega pokojninskega zakona zagotavljajo tudi realno vrednost pokojnin za naprej. Doslej je bila nominalna vrednost pokojnin več ali manj enaka, njihova realna vrednost pa je spričo naglega gospodarskega razvoja, večje produktivnosti in zvišanja osebnih dohodkov, ob tem pa tudi porasta življenjskih stroškov naglo drsel navzdol. Disproporcije med nominalno in realno vrednostjo pokojnin smo skušali reševati s posameznimi preureditvami, z občasnimi dodatki, vendar so bila ta prizadevanja več ali manj neučinkovita. Vsaj trajna niso bila in dinamika časa nas je prehitela. Medtem ko skladno z rasto materialnega bogastva raste tudi delež proizvajalcev v dohodku — osebni dohodek kot izraz vloženega dela — je pokojnina kljub raznim popravkom dejansko meja, ko se je čas za proizvajalca — upokojenca ustavil. Pokojnina od leta do leta bolj izgublja svoj karakter kot izraz vloženega dela, kot da tudi upokojenec ne bi še pred kratkim prispeval k progresu. Zaradi »statičnosti« pokojnin so tudi zavarovalci podaljševali delovna leta, čeprav so že imeli pogoje za upokojitev.

V težah novega pokojninskega sistema je predvidena zakonska obveznost pokojninskega sklada, da vse pokojnine usklaja z gibanjem življenjskih stroškov, če bi ti presegli določeno mejo. Takoj, ko bi na primer zvezni statistični zavod ugotovil, da so se življenjski stroški povečali za 5% (samo kot primer), bi se avtomatično povečale za toliko odstotkov tudi vse obstoječe pokojnine. Tako bi po mnenju sestavljavcev tež ohranili realno vrednost pokojnin. O takšnem povišanju bi odločala skupnost socialnega zavarovanja, sredstva za povečane pokojnine pa bi morale zagotoviti obvezne valorizacijske rezerve pokojninskih skladov.

Prav gotovo je prilagajanje pokojnin življenjskim stroškom eden od elementov, ki zagotavlja, da bodo pokojnine obdržale svojo realno vrednost. Vendar pa bi ob tem kazalo razmisliti tudi o tem, ali že imamo enotno metodologijo zajemanja življenjskih stroškov? Brez te načela novega zakona namreč ne bodo rodila sadov. In še to: življenjski stroški so po različnih republikah različni. Če naj sredstva za prilagajanje pokojnin življenjskim stroškom zagotavljajo obvezni republiški valorizacijski in rezervni skladi, potem bi bilo umestno tudi, da bi republike zajemale nihanje življenjskih stroškov in odločale o tem, za kakšen odstotek kaže povišati glede na to pokojnino.

Bolj kot to, pa se mi zdi ob valorizaciji pokojnin važen element, ki so ga sestavljavci tež izpustili — porast osebnih dohodkov. Če bi se namreč pokojnine prilagajale samo življenjskim stroškom, ne pa hkrati tudi porastu osebnih dohodkov, bi v nekaj letih prišli s pokojninami najbrž v situacijo, v kakršni smo sedaj. Za sedanje disproporcije v pokojninah (razlike med starimi in novimi), je krivo neupoštevanje našega dinamičnega razvoja in porasta osebnih dohodkov na eni strani, na drugi pa statičnost pokojnin. In če na splošno ugotavljamo, da z večjo produktivnostjo raste tudi nominalni osebni dohodek in to celo relativno hitreje kot življenjski stroški, potem je to dokaj važen element, ki ga ob valorizaciji ne bi kazalo prezreti.

Zaradi povečanja produktivnosti se je v zadnjih letih povišal tudi naš življenjski standard. Pravimo, da ga moramo še zvišati. Ali pa bi bilo prav, da življenjski standard stagnira za upokojeince? Prav gotovo bi ne bilo pravično, da jih iz tega izključimo, brž ko so iz aktivnega dela, ki pomaga ustvarjati višji standard, prešli v pokoj. Predlogi v težah, da bi ob valorizaciji pokojnin upoštevali le porast življenjskih

stroškov, so vse prej kot garancija, da ne bi slej ko prej prišlo zopet do disproporcij med generacijo zavarovancev in generacijo upokojeincev. Če pri valorizaciji ne bi upoštevali tudi splošnega povišanja osebnih dohodkov, bi v nekaj letih logično nastal prepad med novimi in starimi upokojenci.

Da je temu res tako, vzemimo primer sedanjega XII. razreda. V sedanjem pokojninskem sistemu so bile pokojnine od leta 1958 do 1962 nekoliko povečane (1. 10. 1958, 1. 1. 1960, 1. 1. 1961, 1. 1. 1962 in 1. X. 1962). Vsa ta povečanja znašajo skupaj več, kot pa so porasli življenjski stroški. Če vzamemo, da je indeks leta 1957 — 100, je do danes povečana pokojnina XII. razreda 157, osebni dohodek pa so povečali na splošno od takrat na 182, življenjski stroški pa so narasli na 139. Čeprav smo vzeli samo ta primer, vendar na splošno drži, da bi bile pokojnine, valorizirane po novem predlogu le z elementom rasti življenjskih stroškov povečane manj, kot pa so bile po sedanjem sistemu, ki sploh ni predvideval obveznega prilagajanja pokojnin porastu življenjskih stroškov. Torej bi se po novih predlogih pokojnine ne povečale niti za toliko, kot so se doslej, čeprav bi bilo uzakonjeno obvezno prilagajanje pokojnin življenjskim stroškom.

Ob tem, ko beremo načelna izhodišča intencij novega zakona — pokojnina po vloženem delu in prilagajanje le-te realni vrednosti — je povsem nerazumljivo, zakaj so sestavljavci

RAZMIŠLJANJE OB DEJSTVU, DA SO S PRIPRAVLJANJEM STATUTOV
ZDRAVSTVENE ORGANIZACIJE MOČNO V ZAOSTANKU

NI RAZLOGOV, DA SI NOVA VSEBINA NE BI UTRLA POTI

Čeprav je do termina, ki je z zakonom določen za sprejetje statuta, še samo dober mesec, kolektivi zdravstvenih organizacij bore malo razpravljajo o njih. Se vedno je skoraj 20% zdravstvenih ustanov, ki statutu sploh niso začele pripravljati, drugod pa po večini razpravljajo o težah in predlogih le ozek krog ljudi, bodisi upravnega aparata, ali kvečjemu še samoupravni organi. Vsekakor je tako stanje zaskrbljujoče, če upoštevamo, da je rok za sprejemanje statuta blizu. Še bolj skeptični za kvaliteto statuta smo lahko ob dejstvu, da bi tistim, ki se sploh niso začeli z izdelavo osnutkov, zmanjkalo časa, da bi te osnutke kolektivni temeljito predelali, dali svoje pripombe nanje in da bi končno o njih razpravljale še politično teritorialne skupščine. Upravičeno vprašanje ob tem je, koliko bodo v naglici skrpani statuti odraz dejanskega stanja v delovni organizaciji. Vprašanje je, ali bo sprejeti statut tak, kakršen bi kot samoupravni akt delovne organizacije moral biti. Skratka, težko si je zamisliti, kakšna bo ta notranja zakonodaja, ki bo odredila dolžnosti in pravice delavcev, kakšen bo akt, ki bo urejal odnose do družbe, če ga bomo uokvirili v

bodo utemeljeni. Onutke statuta naj bi tako kot druge, tudi zdravstvene delovne organizacije začele pripravljati že lani. Torej je bilo časa več kot dovolj.

Zakaj torej tega časa zdravstveni delavci niso izkoristili in začeli pripravljati svoje statute? Predvsem in v veliki večini opravičujejo to čakanje z obstoječimi zakonskimi določili, ki so kontradiktorna novi ustavi. Ker je zlasti to zadržek, da zdravstveni delavci ne pričnijo z oblikovanjem svojih statuta, če pa so že začeli, se to go drže starih pravil in oblik, bomo skušali v kratkem razjasniti nekatera izhodiščna načela, ki jih je ustava kot nova dala zdravstvenim organizacijam.

DELO — MERILO DRUŽBENO EKONOMSKEGA POLOŽAJA DELAVCEV

Če so ustavna načela izenčila delavce v gospodarskih organizacijah z delavci v družbenih službah, kamor sodi tudi zdravstvo, s tem, da je za vse delo edino merilo družbeno ekonomskega položaja delavcev, potem je nujno, da ta določila neposredno uporabljamo tudi pri izdelavi statuta, čeprav zakoni še niso usklajeni. Torej so z uveljavitvijo ustave pre-

gi obstoječih predpisov in zakonskih določil, čeprav vedo, da jih je ustava že anulirala. Dokaj okosteno prepisujejo stara pravila in osnutke statuta, pa tudi nova določila oblikujejo »v duhu zakonov«. S tem podpirajo stare administrativne tendence »upravljanja« in skušajo dušiti težnje delovnih kolektivov po samoupravnih pravicah, pa četudi samo do sprejetja novih zakonov, ki bodo končno usklajeni z ustavo.

Materialno bazo za zdravstvo zagotavlja družba, za upravljanje te materialne baze pa so predvsem odgovorni zdravstveni delavci v sodelovanju s predstavniki javnosti. To pomeni, da imajo zdravstveni delavci polno pravico do samoupravljanja, vendar pa tudi dolžnost, da sredstva, ki jim jih družba daje, pravilno uporabijo v korist družbene skupnosti, v korist potrošnikov njihovih uslug.

Statut zdravstvene organizacije torej ne ureja samo notranjih odnosov, ali samo organizacije in dela zdravstvenega zavoda, temveč mora odražati tudi potrebe območja, na katerem deluje. Dve komponenti — čimbolj neposredno samoupravljanje v zdravstveni delovni organizaciji in sodelovanje javnosti v zadevah, ki so posebne za družbenega človeka — sta bitni za statute zdravstvenih organizacij. Kot celovita podoba bi statut moral obsejati perspektivni program dela zdravstvene organizacije, odnose do drugih organov in organizacij, organizacijo dela in odnose znotraj delovne organizacije, pristojnosti delovne skupnosti itd.

SAMOUPRAVNIH PRAVIC ZDRAVSTVENIM DELAVCEM NIHČE NE SME VZETI. ČE BODO PRIKRAJŠANI. STA KRIVI NEPRICIZNOST IN ABSTINENCA PRI STATUTIH

V tej celoti na je seveda nujno potrebno točno opredeliti kompetence kolektiva, oziroma samoupravnih organov in funkcijo družbenega nadzorstva, ki ga ima družbeno-politična skupnost in zainteresirani občani. Družbene službe, s tem tudi zdravstvo, imajo namreč zaradi svojega specifičnega družbenega pomena poleg izključno samoupravnih organov delovne skupnosti še posebne organe družbenega upravljanja. Prav kompetence med enim in drugim morajo razmejevati statuti. V svojih določilih naj urejajo tudi število članov, ki organe družbenega upravljanja sestavljajo. V teh organih družbenega upravljanja na sodelujejo tudi člani delovne skupnosti in direktor zavoda.

Iz statutarnih določil naj bo razvidno, da delavci sami odločajo o organizaciji svojega dela, njihova stvar je finančni načrt delovne organizacije, delitev osebnega in čistega dohodka. Določbe statuta naj uveljavljajo čimbolj neposredne oblike

samoupravljanja v zdravstvenih delovnih organizacijah. Organizacija dela naj bo prožna ter naj kot taka zagotavlja uresničevanje kolektivnih interesov in interesov posameznika.

Kaj pa družbeni organ? Sodelovanje predstavnikov javnosti je pri upravljanju določenih zadev posebnega družbenega pomena v zdravstvenih organizacijah nujno. Vendar to ne pomeni, da bi se družbeni organ smel vmešavati v strokovno ali notranje poslovanje zavoda, temveč je v njegovi pristojnosti le, da spremlja izvajanje programa in da sodeluje pri delu zavoda v stvareh, ki zadevajo interese družbene skupnosti. S tem, ko statuti precizirajo načelo javnosti, to se pravi, da imajo zainteresirane družbene in delovne organizacije, pa tudi občani pravico sodelovati pri delu zavoda v tistih stvareh, ki imajo zanje poseben pomen (program, dejavnost, letno poročilo itd.), pa samoupravne pravice zdravstvenih delavcev niso in ne smejo biti kratkene. Tako sodelovanje namreč ni »tututorstvo« ali cenzura (kot je bilo marsikdaj doslej), temveč medsebojno demokratično sodelovanje dveh enakopravnih partnerjev — delovne kolektiva in predstavnikov javnih služb.

Tako pojmovano in izvajano sodelovanje naj bi bila neposredna vez med zdravstveno delovno organizacijo in samoupravnimi organi komune, oziroma predstavniki družbenih skupnosti. To novo vsebino, ki je vse prej kot preživelo administrativno upravljanje, naj bi zdravstveni delavci smelele vnašali v statute in tako utirali pot novi zakonodaji. Upoštevanje ustavna načela, ki na novo dajejo pomembno pristojnost organom delovnih skupnosti v družbenih službah in s tem uvažajo precejšnje novosti v sistem samoupravljanja in družbenega upravljanja zdravstvenih organizacij, tudi zastarali in neprimerni zakoni ne bodo mogli biti vzrok za čakanje pri izdelavi statuta. Kajti nova zakonska določila, ki bodo v prihodnje sprejeta, se prav gotovo ne bodo razhajala z ustavnimi. N. L.

Nova Gorica spada med najlepša slovenska mesta. Zakaj? Verjetno tudi zaradi tega, ker mladina skrbi, da bi bilo kar najbolj mično.

osnutka svojo tehniko zakomplecirali tako daleč, da ogrožajo progresivnost načel. Predvsem pa je težko razumeti, da so pri predlogih valorizacije pokojnin pozabili na element, ki je prav tako bistven kot življenjski standard. To sta dva elementa, ki naj bi bila vodila ob valorizaciji pokojnin, če naj bodo le-te priznane za vloženo delo. N. LUZAR

na hitro prepisana stara pravila.

Prav gotovo je zaostanku pri pripravljanih statutih delno krivo pomanjkanje, oziroma preobremenjenost zdravstvenih delavcev. Vendar pa izgovori, da so priprave statuta sovpadle z izdelovanjem programov in finančnih planov, ki so potrebni za sklepanje pogodb s socialnim zavarovanjem, le ne

nehale veljati nasprotujoče si določbe splošnega zakona o organizaciji zdravstvene službe, ki se jih nekateri (nehote ali hote) tako krčevito oprijemajo, pa naj gre za fazo čakanja ali za fazo sestavljanja tez in osnutkov statuta. Nekatere zdravstvene delavce bi namreč lahko štel med »aktivno čakajoče«. Aktivni so namreč pri sestavljanju osnutkov na podla-

»TEORIJA IN PRAKSA«

Ne pomanjkanje revij, temveč pomanjkanje aktualne, ustvarjalne publicistike, ki ne zamenjuje vzrokov s posledicami, ki ne ocenjujejo družbenih pojavov ločeno od silnic, ki nanje vplivajo, je že dalj časa narezovalo potrebo po reviji, ki bo s pogumom, poglobljeno analizo posegla v naše družbeno dogajanje. Po prvi številki revije »Teorija in praksa« bi lahko sodili, da smo z izdajo prve številke takšno revijo tudi dobili.

Iz programskih zasnov revije lahko povzamemo: »...Zato se bo uredniški odbor »Teorije in prakse« trudil, da bi bilo v njej čimveč najrazličnejših kritičnih in argumentiranih razprav, polemik in analiz o tistih teoretičnih in praktičnih vprašanjih, ki nam jih dan za dnem zastavlja naša sodobna, konkretna socialistična stvarnost pri nas doma in družbeno dogajanje v svetu sploh. Mi želimo analitično, teoretično in publicistično obravnavati našo prakso. Hkrati pa nameravamo na podlagi tega, kar nas bodo naučile praktične izkušnje in življenje samo, dopolnjevati in oblikovati tudi teoretična stališča o graditvi socializma v naših konkretnih razmerah. Razumljivo je, da bo ob vsem tem naš odnos do problemov aktiven. Naše izhodišče je naša osnovna družbeno-politična koncepcija in naša konkretna stvarnost. Vsebinsko bo torej revija posegla na vsa področja družbenega dogajanja in razvoja. Predvsem pa nas zanimajo materialni temelji in objektivne zakonitosti naše družbe; družbeno samoupravljanje; sedanja raven, problemi in manifestacije, razvojni procesi, protislovja nadstavbe; vloga, pomen, problemi in prizadevanja subjektivnega faktorja...«

»O družbeni vlogi marksistične filozofske misli« Boris Majer iz obilnega filozofskega gradiva luči spoznanje: »Ideološke fikcije, ki jih producira filozofsko mišljenje, niso napačne, neresnične, fiktivne zato ali samo zato, ker so filozofi »napačno« mislili, napačno razlagali svet, temveč zato, ker so bile misel napačnega, neresničnega, nečloveškega sveta. Mišljenje ne more prekoračiti svojega horizonta, dokler se ne spremenijo stvarni pogoji, ki ta horizont določajo.« To pomeni, da je ustvarjalna, globlje spoznavna le tista misel, ki izhaja iz konkretnih družbenih razmer, ki ne obravnava problematike statično, ki ne lebdi v sferah čistega uma, temveč črpa spoznanja iz družbenih procesov in protislovij. Odlika tega prispevka (poleg širokega koncepta in promicljivih misli) je v tem, da je včasih težje razumljivi filozofski jezik »posodobiti« in ga tako približati tudi izobražencu, ki nima posebne filozofske izobrazbe.

V prispevku »Pred velikim posegom« Roman Albreht opozarja na tuje izkušnje pri prehodu na skrajšan delovni tednik. Prispevek zelo nazorno prikazuje, da prehod na skrajšani delovnik zahteva temeljitih študij, analiz, skrbnih izračunov in pripravo, da po prehodu ne doživimo ne ljubih posledic, da je produktivnost padla ravno za toliko, kolikor smo skrajšali delovni čas.

Spričo obsežnosti problematike, ki jo ali naj bi jo zajeli statuti delovnih organizacij, prispevek Stojana Pečarja »O statutih delovnih organizacij« ni mogel zajeti vseh

bistvenih problemov in postati nekaj kajžipot k izdelavi statuta. Opozoril pa je na vrsto problemov, s strpnim, širokim pristopom je opozarjal na skrajnosti in enostranskosti, ki se rade pojavljajo v razpravah in stališčih. Opozarja, da se stvarnost notranjih odnosov ne da ujeti samo v preprosto razmerje podjetje — delovna enota, ampak da imamo opravka z večstopenskimi odnosi, da obstoje različni nivoji odločanja, da pa seveda — kjer ni kaj upravljanja, tudi upravljanja ne more biti. Zanimiva je njegova ugotovitev: »Izgleda, da se marsikje ne morejo izvit iz tehnokratskega institucionalizma, pravnega formalizma, želje po urejenosti, preglednosti, skladnosti, ob vsem tem pa človeka povsem podrede sistemu. Čeprav ne zanikamo vrednosti teh kvalitativ, pa je treba vselej imeti pred očmi dejstvo, da moramo pri urejanju vseh notranjih odnosov izhajati predvsem iz stvarnega človeka v določenem okolju — podjetju ter trezno videti, kaj zmore in kaj ne, kje in o čem lahko odloča ter kje in na katerem nivoju postane to odločanje iluzorno. Vsekakor pa moramo v tem procesu mejo te zmogljivosti potiskati navzgor. Nesporno je ta prispevek doslej eden od najtehtnejših prispevkov ob izdelavi statuta delovnih organizacij.

»Duhovno bogatenje človeške osebnosti« je naslov študije Mitje Stupana, v kateri povzema dosedanja razvoj kulturno prosvetnih društev na Slovenskem, analizira sedanji položaj amaterizma in kulturno-prosvetnega delovanja in nakazuje usmeritev za v prihodnje.

Sledijo še številne glose in komentarji.

-VIM

DELAVSKA ENOTNOST

Glasilo Republiškega sveta ZS, za Slovenijo Izdaja CZP Ljudska pravica v Ljubljani Lisi je ustanovljen 20. novembra 1942. Urejuje uredniški odbor. Glavni in odgovorni urednik:

VINKO TRINKAUS

Naslov uredništva in uprave Ljubljana, Koptarjeva ul. 9. poštni predal 813-VI. telefon uredništva 33-722 in 36-672. uprave 33-722 in 37-501. Račun pri Narodni banki v Ljubljani št. NB 600-11/1-365 — Posamezna številka stane 20 din. — Narodna banka: četrtletna 750 polletna 500 in letna 1000 din. — Rokopisov ne vračamo. — Poštnina plačana v gotovini. — Tisk in kliseli CZP »Ljudska pravica« Ljubljana.

POLOŽAJ DELOVNEGA ČLOVEKA POGOSTOKRAT ZAPOSTAVLJEN

(Nadaljevanje s 1. strani)
pomanjkljivosti pred sprejema-
njem statuta.

Na splošno je v statutih zelo malo govora o urejanju odnosov med člani kolektiva, o odnosih na delovnem mestu in podobno. Kaže, da je bil ogromen trud, sicer vložen v izdelavo statutarov, usmerjen predvsem v obravnavo odnosa: delavec—delovna organizacija, manj prizadevanj pa je bilo, da bi obravnavali v statutih odnose med delavci samimi. To pa gotovo ni slučajno, temveč se v tem verjetno le zrcali sedanje stanje, ko samo v redkih delovnih organizacijah posvečajo pozornost odnosom znotraj kolektiva, večina prizadevanj pa je usmerjena skrb za tehnologijo. Ob takšni usmeritvi je prezrto dejstvo, da je človek osnorni činitelj v proizvodnji in zato se pogostokrat dogodi, da investicije v materialne osnove dela nimajo tiste učinka, kot ga pričakujemo.

Kritična ocena, ki jo je vsebovala analiza, ocena, ki je bila izrečena v razpravi o posameznih pojavih in pomanjkljivostih,

je bila izrečena zato, da bi v naslednjem obdobju, predvsem pa v razpravah o osnutkih statutarov, tehtno premotri, kako je opredeljen položaj delovnega človeka, kako so obravnavane njegove pravice in dolžnosti. Konkretizacija pravic in dolžnosti ter iskanje najprimernejših oblik za njihovo uresničitev, pomeni namreč nadaljnji korak v razvoju samoupravljanja in odstranjevanja meznih odnosov v delovnih kolektivih. Zapostavljanje pravic in dolžnosti delovnih ljudi in nekonkretizacija le teh pomenita v bistvu stagnacijo samoupravljanja, njegovo vsebinsko osiromašenje in izroditve v svoje nasprotje.

Predsedstvo sindikatov Slovenije je v nadaljevanju seje razpravljalo o osnutku novega pokojninskega sistema na podlagi zveznih tez in pa pripomb, ki so jih s svojih razprav poslali strokovni sveti sindikatov, komisije, Republiško društvo upokojencev itd. Kar zadeva razpravo, so menili, da mora biti čimbolj široka, da je treba va-

njo zjeti tudi proizvajalce, predvsem v večjih delovnih organizacijah, občinske sindikalne svete in družbeno-politične organizacije. Ker osnutek pokojninskega zakona predvideva valorizacijo pokojnin le na osnovi življenjskih stroškov, so bili člani predsedstva mnenja, da je treba upoštevati ob valorizaciji tudi porast produktivnosti, oziroma porast osebnega dohodka. Z zakonom o organizaciji in financiranju socialnega zavarovanja so skladi preneseni na republike, zato bi bilo tudi umestno, da se tako kot formiranje pokojninskih skladov tudi trošenje teh sredstev prenese v kompetence republike. Tako naj bi zvezni pokojninski zakon urejeval pravice le okvirno, konkretizacijo pa bi prepustili republikam tako glede določanja višine minimalne pokojnine kot zajemanja življenjskih stroškov in porasta produktivnosti, pa tudi odločanje za konkretna delovna mesta, ki naj bi bila v novem sistemu beneficirana. V razpravi se je izkristaliziralo mnenje, da razredi, ki so pred-

videni v novem osnutku, pokojninski sistem izredno zakomplicirajo, da gredo na škodo zavarovancev in zaradi tega niso potrebni.

Glede beneficiranja delovne dobe so bili člani predsedstva mnenja, naj se uvede enoten sistem, bodisi, da se določeno število mesecev šteje za pokojnino kot eno leto zaposlitve ali pa, da se eno leto zaposlitve na težkih in zdravju škodljivih delih, poveča za določeno število mesecev. Nikakršne potrebe pa ni, da se oba sistema po predloženih tezah zmešata. Razen tega je vprašanje, ali je praktično izvedljivo stališče v zveznih tezah, da se zavarovancem, katerim se delovna doba beneficira, plača poseben prispevek. Takšna določila bi imela za posledico, da bi morala delovna organizacija izdelati poseben seznam takih zavarovancev, za njih se šteti osebni dohodek ter nato izračunati reden in poseben prispevek. Ker je tako delo precej komplicirano, bo treba najti bolj primerno praktično rešitev.

Predvsem so bili člani predsedstva mnenja, da bo treba določbe beneficij bolj proučiti, ob razpravah pa pregledati vsa delovna mesta, ki bi eventualno prišla v poštev za beneficiranje staž. Poseben problem so tiste delovne organizacije, ki imajo plafonirane cene, kajti prav te imajo tudi najtežja delovna mesta, prispevek pa, ki bi ga morale plačevati v pokojninski sklad za beneficije, bi jih bremenil, čeprav delavci v teh organizacijah niso sami krivi, da imajo določene cene.

Ker razprava o pokojninskem sistemu še ni zaključena, bo predsedstvo RS ZSS prek komisije, v katero so vključeni vsi republiški strokovni sindikati, komisije itd., o teh stvarih še razpravljalo. Omenjena komisija bo Republiškem sindikatu Slovenije posredovala tudi razprave, mnenja in predloge občinskih sindikalnih svetov, sindikalnih podružnic večjih delovnih organizacij in družbeno-političnih organizacij na terenu. Tako bo ob vsestranski razpravi, ki bo zajela dokaj širok krog ljudi, predsedstvo republiških sindikatov tudi lahko zavzelo dokončno svoja stališča glede pokojninskega sistema.

PETER DORNIK

Malica po bližnjici

VLAGANJE V ČISTO IZGUBO

ZAKAJ ZAHTEVAJO POSLANCI BOSANSKO-HERCEGOVSKE SKUPŠČINE ODLOČNEJŠE UKREPE V INVESTICIJSKI POLITIKI

— Komaj je bila dograjena velika osnovna šola v Sarajevu in so se učenci preselili v velike, svetle učilnice, že se je začel pogrezati del stavbe, ker zemeljske plasti pod njo niso bile zadovoljivo raziskane.

— V Liščici (Hercegovina) so zgradili novo opekarno, v katero so vložili nad 360 milijonov dinarjev. Šele potem je prišlo spoznanje, da surovine ne ustrezajo potrebam.

— V Trebeviču so zajeli studenec kot vir pitne vode pod hotelom in vsemi sanitarnimi napravami. Ugotovitev, da »bi ne smeli delati tako«, se je izoblikovala šele takrat, ko so se ljudje že začeli zastrupljati z okuženo vodo.

— Velika, malo prej dograjena dvorana podjetja »Energoinvest« se lansko zimo ne bi podrla pod težo snega, če bi o pravem času mislili tudi na to možnost.

REVIZIJA

INVESTICIJSKE POLITIKE

Takšne pojave so obravnavali na nedavnem zasedanju skupščine SR Bosne in Hercegovine med razpravo o letošnjem družbenem planu. Za letos predvidene investicije v Bosni in Hercegovini so znatno višje od lanskih. Nekateri poslanci so upravičeno izražali dvom, da bo mogoče uresničiti tako obsežne zamisli, hkrati pa so postregli z vrsto pripomb k dosedanjim investicijski politiki. Grajali so predvsem nesolidnost nekaterih investicijskih programov in projektov, zamujanje rokov in preseganje odobrenih sredstev, slab začetek poskusnega obratovanja in redne proizvodnje z velikimi izgubami, najpogostejše zaradi nedograjnosti ter slabe organizacije in pomanjkanja kadrov.

SAMO DA USPEŠ NA NATEČAJU

Najnovejša analiza službe družbenega knjigovodstva, pripravljena v zvezi z bližnjo sejo odbora za družbeno nadzorstvo pri skupščini BiH, opozarja na zelo razširjeno prakso: navajajo čim nižje številke o stroških za graditev objektov, samo da dobijo na natečaju (ali po drugi poti) začetni kredit, kasneje pa z raznimi dodatki zahtevajo več sredstev.

Tovarni celuloze v Drvaru je bil odobren investicijski pro-

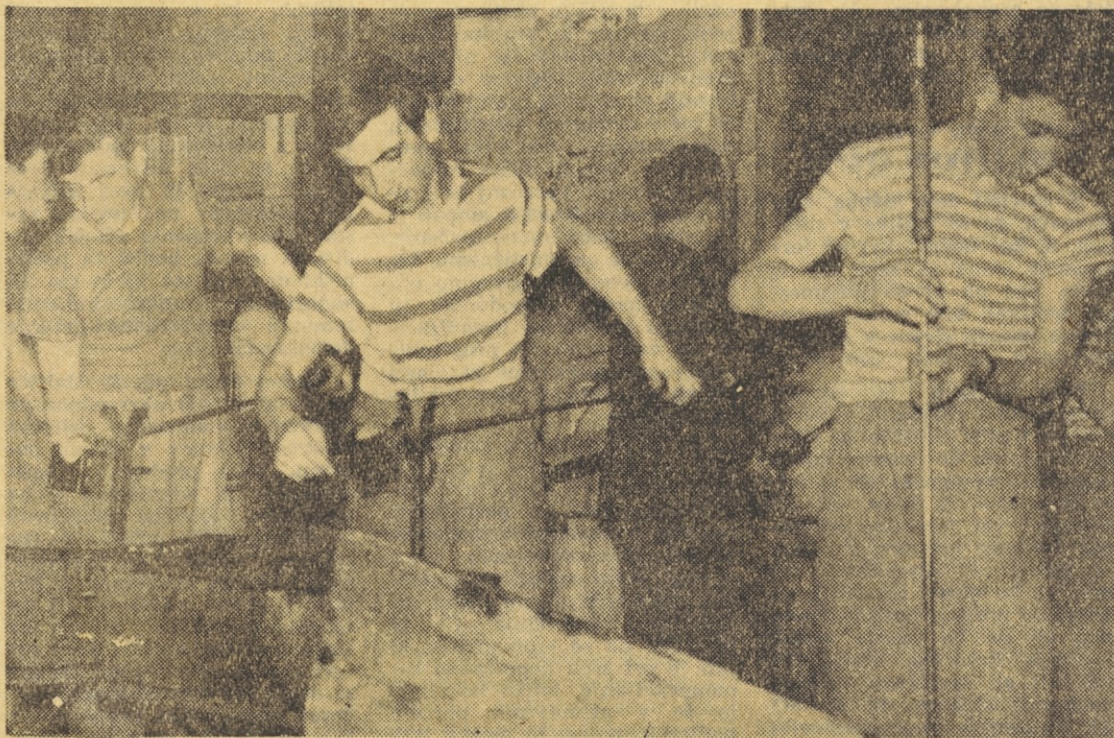
gram v znesku 7,3 milijarde dinarjev, kasneje pa je zahtevala in tudi dobila še 5,5 milijarde. »Kombiteks« v Bihaču je začel z 2,1 milijarde, zaključil pa naj bi s 3,4 milijarde dinarji — toliko sredstev je potrebnih za realizacijo spremenjenega programa graditve. »Knešpoljka« v Bosanski Dubici je zvišala prvotne proračune za 52 odstotkov. Tovarna lepenke in tkanin v Cazinu je temeljito spremenila prvotno sprejeto program, katerih vrednost se je povzpela od 395 na 655 milijonov, ker najvažnejši proizvodni procesi niso bili zadovoljivo proučeni. Glede na prve proračune je imela že lani okoli 100 milijonov dinarjev izgube.

TEŽAVE TREH NOVIH TOVARN V KRAJINI

Zelo poučen primer so tudi tri nove tekstilne tovarne: »Kombiteks« v Bihaču, »Knešpoljka« v Bosanski Dubici in tovarna bombažnih tkanin v Livnu. Po prvotnih načrtih in računih bi stala graditev teh tovarn 6.337 milijonov dinarjev. Toda — nemara zaradi tega, da bi dokazali rentabilnost in utemeljili upravičenost vlog — investicijski programi niso vsebovali tega in onega, brez česar tovarne ne morejo obstajati: graditve industrijskih tirov, delavnic, skladišč, upravnih poslopij, kotlarn ipd. Glavni projekt za »Kombiteks« (Bihač) na primer vsebuje neuporabne načrte za dodelavo, ker ne upošteva strojev in tehnološkega postopka.

S tem pa težav še ni konec. Hkrati z graditvijo tovarne bi bilo treba proučevati tržišče, to pa ni nikomur prišlo na misel. Preglednica družbenega knjigovodstva vsebuje naslednje podatke: »Kombiteks« ima že zdaj za več kot 190 milijonov izdelanega blaga, ki ga ne more vnovčiti na trgu; vrednost takšnega blaga tovarne v Livnu znaša 160 milijonov, »Knešpoljka« (Dubica) pa je imela lani septembra na zalogi milijon metrov neprodanih bombažnih tkanin. Zaradi slabega sortimenta in kvalitete nekaterih proizvodov so »zmrznili« znatna sredstva, kar je onemogočilo temeljitje posege in ukrepe za izboljšanje stanja.

Po omenjeni skupščinski in po drugih razpravah o istem problemu so sklenili, da je treba te in podobne primere strniti v izkušnje, hkrati pa se odločneje zavzemati za smotrne in gospodarsko utemeljene investicije. (PO »BORBI«)

Ne samo teoretično, pač pa tudi že praktično. Le tako se bodo lahko sedaj še učenci steklarske šole v Rogški Slatini hitro znašli čez leta na delovnem mestu.

NE PRETIRAVATI PRI DODATNEM ZAPOSLOVANJU V GRADBENIŠTVU

Predsedstvo Republiškega odbora sindikata gradbenih delavcev Slovenije je na zadnji seji posvetilo največ časa problemu dodatnega zaposlovanja v gradbeništvu. Že na podlagi nedokončenih in nepopolnih gospodarskih pokazateljev za lansko leto se namreč kaže, da se je zaradi čezmernega zaposlovanja novih delavcev zmanjšala proizvodnost dela — pa tudi zaradi tega, ker so tudi letos očitne močne težnje po dodatnem zaposlovanju. Že v začetku leta so gradbena podjetja napovedovala, da bodo zaposlila še okoli 8.000 ljudi, kar pomeni skoraj 20 odstotkov več kot v lanskem letu, medtem ko družbeni plan za leto 1964 predvideva, da se bo število zaposlenih povečalo le za 2 odstotka.

Čeprav vemo, da teh napovedi zaradi velikega povpraševanja po gradbenih delavcih v vseh republikah ne bo mogoče uresničiti, se nam zdijo težnje po tako obsežnem dodatnem zaposlovanju popolnoma zgrešene. Takšna usmeritev kaže, da se gradbena podjetja še vedno raje odločajo za ekstenzivno gospodarjenje, kakor da bi poskušala izboljševati organizacijo dela in bolj racionalno izkoriščala razpoložljive proizvodne zmogljivosti.

Kakšne negativne posledice ima taka politika zaposlovanja, najbolje povedo statistični podatki o gospodarskih uspehih gradbeništva v lanskem letu.

Obenem, ko se je obseg proizvodnje povečal približno za 30 odst., oziroma za okoli 18 odst., če odštejemo porast cen, se je število zaposlenih povečalo za 13 odst., število učinkovitih ur pa za 16 odst. Če so ti podatki točni, se je proizvodnost dela lani procentualno mnogo manj povečala kot v zadnjih 25 letih, ko je letno porasla povprečno za 10 odst.

Število zaposlenih je v tem obdobju letno poraslo povprečno za okoli 7 odst., obenem pa je število učinkovitih ur v zad-

njih letih občutno upadalo, čeprav se je obseg proizvodnje stalno večal. Večja razpoložljiva sredstva za osebne dohodke, ustvarjena s povečanim obsegom proizvodnje, so v delovnih organizacijah razdelili na mnogo več delavcev, zato so osebni dohodki na zaposlenega ostali nizki, čeprav so se povečali približno v istem razmerju kot v vsem gospodarstvu SRS, obenem pa so stagnirala tudi sredstva v skladih delovnih organizacij.

Tako občutnega zmanjšanja proizvodnosti dela v lanskem letu ni mogoče opravičevati s hitrim porastom gradbenih del, pa tudi ne z elementarno katastrofo v Skopju, ki je terjala poleg drugega dodatne napore gradbeništva, čeprav je res, da je izredno stanje na skopskih gradbiščih tudi eden izmed vzrokov za takšno gibanje. Vzroke je treba iskati drugje, predvsem v nenačrti in nepremišljeni politiki zaposlovanja. Ta negativen pojav zasledimo v gradbeništvu skoraj vedno takrat, kadar povpraševanje po gradbenih proizvodih preseže zmogljivosti gradbeništva. V takšni situaciji, kot je bila lani, in vse kaže, da se bo nadaljevala tudi letos, vodstva gradbenih podjetij rada iščejo nove delavce, ne da bi mislila na negativne posledice čezmernega zaposlovanja.

Zato je nujno, da samoupravni organi v delovnih organizacijah na podlagi ekonomskih analiz in lanskega izkušen temeljito razmislijo, kaj se jim bolj izplača: ali zaposlovanje novih delavcev, za katere je treba preskrbeti primerna stanovanja in jim urediti prehrano — ali pa problem rešiti z boljšo organizacijo dela, z bolj racionalnim izkoriščanjem delovnega časa in z dosledno delitvijo dohodka po delu. Zato niso potrebne nobene zapletene analize. Če upoštevamo, da znašajo investicije za družbeni standard (primerno urejeno delavsko naselje) na

vsakega delavca okoli 900.000 dinarjev, potem bi za 8.000 novih delavcev morali investirati okoli 7 milijard dinarjev, ne upoštevaje ostalih elementov družbenega standarda, ki jih mora zagotoviti širša družbena skupnost. To pa pomeni več kot tretjino vseh osebnih dohodkov, ki so bili v letu 1962 izplačani v gradbeništvu Slovenije. Če bi letos samo del sredstev, ki bi jih morali investirati v družbeni standard novih delavcev, namenili za stimulacijo zaposlenih gradbenih delavcev in strokovnjakov, bi prav gotovo proizvodnost dela tako narasla, da ne bi bilo treba zaposliti toliko novih delavcev, obenem pa bi v veliki meri rešili tudi problem osebnih dohodkov izpod 25.000 dinarjev na mesec.

Poleg tega bi morali v delovnih organizacijah razmisljati tudi, kje bi dobili nove delavce. Če bi zaposlili nekvificirane delavce, bi se zmanjšala možnost za povečanje proizvodnosti dela.

Upoštevajoč navedena dejstva, je predsedstvo republiškega odbora po obširni obravnavi priporočilo vsem sindikalnim podružnicam in organom samoupravljanja v gradbeništvu, naj že v začetku leta bolj aktivno posegajo v politiko zaposlovanja. Odločanje o tako važnem vprašanju ne more biti stvar posameznikov, ki še vedno v mnogih delovnih organizacijah nenačrtno odločajo o zaposlovanju novih delavcev. To je predvsem stvar samoupravnih organov in celotnega kolektiva, ki na svojih ramah obuti posledice dobre ali slabe kadrovske politike.

Rešitve problema je treba iskati v boljšem izkoriščanju delovnega časa in mehanizaciji, predvsem pa v doslednem upoštevanju načel delitve dohodka po delu. Dokler niso izkoriščene vse notranje rezerve in možnosti za povečanje proizvodnje z razpoložljivimi sredstvi v vsaki delovni organizaciji posebej, so težnje po dodat-

nem zaposlovanju ekonomsko in politično neutemeljene.

Predsedstvo Republiškega odbora gradbenih delavcev Slovenije priporoča samoupravnim organom v delovnih organizacijah gradbene operativne še to, naj z večjo odgovornostjo bedijo nad politiko prevzemanja gradbenih del. Pri tem je treba upoštevati zakonite predpise, ki ne dovolijo odpirati gradbišča brez popolne tehnične dokumentacije in zagotovljenih finančnih sredstev. Lani večina gradbenih podjetij ni upoštevala teh predpisov. Zato so bila v prvi polovici leta komaj za okoli 40 odst. gradenj zagotovljena potrebna finančna sredstva. Tako povečan obseg gradenj povzroča zmedo v investicijski potrošnji, poleg tega pa umetno povečanje potreb po delavcih v gradbeništvu, s tem pa tudi potrebe po novih delavskih naseljih, za katere navadno v gradbenih podjetjih zmanjka potrebnih sredstev. Zato se stanovanjsko vprašanje neredko rešuje z začasnimi provizoriji, v katerih navadno niso zagotovljeni niti najosnovnejši higienski pogoji.

Predsedstvo Republiškega odbora sindikata gradbenih delavcev Slovenije zato priporoča, naj poteka dodatno zaposlovanje v takšnih mejah, da bodo delavcem zagotovljeni primeri življenjski in delovni pogoji ter omogočena stalna rast proizvodnosti dela in blaginje gradbenih delavcev.

Poleg navedenega je razprava o problemih zaposlovanja v gradbeništvu tudi opozorila, kako važen element v sistemu samoupravljanja je kadrovska politika in še osebje politika zaposlovanja. Od takšnih ali drugačnih odločitev na tem področju je v marsičem odvisen gospodarski uspeh posamezne delovne organizacije in končno tudi raven blaginje delavcev tako v delovnih organizacijah kot v širši družbeni skupnosti.

LOJZE CAPUDER

K ČLANKU »STROKOVNO IN DEMOKRATIČNO ODLOČANJE«

V Delavski enotnosti 20. febr. 1964. je tovariš Mitja Kamušič objavil odgovor na moj članek »Enakopravnost proizvajalcev pri upravljanju delovnih organizacij«, ki obravnava nekatere vprašanja ob osnutku statuta KLI Logatec (ki ga je zato podjetje izdelal Zavod za izobraževanje kadrov v Kranju). V odgovoru deli moj članek na dva dela: na konstruktivni del, kjer gre za dejansko razliko v stališčih, in nekonstruktivni del, kjer naj bi šlo za nesporazum. Kot je v odgovoru rečeno, za osnutek statuta KLI, da ga ni mogoče smatrati za

»vzor«, tako tudi moj članek ni imel namena biti namerno nekonstruktiven oziroma nekorekten. V članku sem obravnaval samo probleme tako, kot jih odraža statut in se pri tem posluževal samo konteksta in formulacij osnutka statuta ter komentarja, kakšna sta bila objavljena.

NESPORAZUMI

Tovariš Kamušič se sklicuje na nesporazum, tam kjer nesporazuma očitno ni. Zares bi težko imenovali drugače tisti del njegovega članka, kjer govori o »nesporazumu« na račun

Beograjsko konfekcijsko podjetje BEKO je na sejmu Moda 64 v Ljubljani dobilo 31 medalj od 253, ki jih je ocenjevalna žirija podelila razstavljalcem za najboljše eksponate. Predstavniki nagrajenega kolektiva je obljubil, da bodo vsa razstavljenila oblačila serijsko proizvajali in da jih bomo dobili za nekaj tisočakov ceneje kot podobne izdelke drugih konfekcionarjev. V zraku pa je še, če bodo pri nas povsod napredaj...

»Poželi ste presenetljivo velik uspeh. Dvajset medalj več kakor drugo najboljšo podjetje, ki je tokrat razstavljal! Kako se vam je uspelo tako povzpeti?«

»Ogromno proizvajamo in če nečemo, da bi nam oblačila čezmerno bremenila obratna sredstva, moramo forsirati kakovost. Kot veste, je konfekcijska industrija pri nas tako razvita, da bi se z jugoslovanskimi izdelki že lahko oblačili ves Balkan. BEKO zaposluje 4000 ljudi, treba se je potruditi, da dobimo kuppe.«

»Verjetno se tudi druge tovarne trudijo, vendar so za modele dobile manj medalj...«

»Tu se že kaže rezultat okrepjenih strokovnih služb. BEKO združuje tri nekdanje samostojne tovarne za lahko in težko konfekcijo. Vsaka zase si, na primer, ne bi mogla omisliti biroja

jela, kajti morala bi obiskati še več kot sto prodajalnih tega podjetja in njihova skladišča. Sicer pa me je predstavnik BEKO »na suknjič z diskretnim škotskim licu mesta« prepračil, da ne znižujejo cen samo nekurantnim izdelkom. Obkel je temnobarvni vzorec:

»Kamgarn... čista dolgovlaknasta volna... moderen vzorec in kroj...« je hitel, »neki švicarski trgovec je včeraj namočil 5000 takšnih in podobnih oblek. Naši kupci jih bodo dobili po 25.000 dinarjev.«

Ob tej izjavi sem postala pozornejša in si suknjič bolje ogledala. Resda se kdo ve kako ne razumem na kakovost blaga in si moške konfekcije ne ogledujem tako natančno kot žensko, vendar bi rekla, da sem že podobne obleke videla po 30.000 do 32.000 dinarjev.

»Kako vam uspe toliko ceneje prodajati kot druge tovarne?«

»Velike serije. Tudi v neposredni proizvodnji se kaže dober vpliv integracije. Včasih so zemunska tovarna Vojvodina in beograjski tovarni Andža Ranković ter Partizan vsaka zase izdelovale asortiment lahke in težke konfekcije, po integraciji — ki so jo kolektivi vseh treh tovarn proučevali celo leto, da so ugotovili ne le ekonomsko

zapiranja trga, kot obračanje dejstev in podtikanje. Jaso sem zapisal (to kar trdi tovariš Kamušič, da je bil namen sestavljalcev), namreč da je potrebno moralno in materialno podpreti orientacijo podjetja, da skuša čimveč lesa predelati v končne izdelke, da pa je kočljiva naloga, ki je zapisana v statutu, namreč da bo podjetje predelovalo »celotno lesno maso posekano v svojem naravnem zaledju«. Čeprav vsi težimo k racionalnemu gospodarjenju, k preprečevanju nepotrebnega prevažanja lesa itd., pa vendar tega ne moremo urediti s statutom podjetja, ker je to stvar širše družbene skupnosti in tržišča. Zato je ta določba statuta nerealna in če bi jo hoteli realizirati, potem bi morali zahtevati administrativne ukrepe za prepoved prodaje lesa drugam.

Tudi glede druge točke, to je zaposlovanje nekvalificiranih delavcev, bi težko govorili o nesporazumu. Preveč bi bilo, če bi ponavljal vse, kar je o tem zapisano v mojem članku. Bistvo moje ugotovitve je, da je pozitivna orientacija podjetja, da bo zaposlovalo odvisno delovno silo iz svoje okolice, da pa je postavka statuta »zaposlovali bomo pretežno nekvalificirane delavce« kot cilj razvoja podjetja preveč statična. Strinjam se, da je to odraz sedanjega stanja v podjetju, toda kot perspektivna usmeritev ne bi mogla biti v tem smislu statična, ker je klasični pojem nekvalificiranega delavca prehodna kategorija, saj sam tovariš Kamušič pravi, da so »modernejši gospodarski organizmi vse bolj komplicirani in diferencirani in zahtevajo vse bolj znanstveno in ne samo preprosto strokovno obravnavanje tehničnih ekonomskih, socialnih in drugih problemov«. Ne gre torej samo za zamenjavo izraza »nekvalificiran« s »priučen«, ampak za to, ali formuliramo usmeritev razvoja bolj statično ali bolj dinamično.

Želim ugotoviti, da ti dve sporni vprašanji v mojem članku nista bili postavljeni kot bistvena problema in kot odraz dejanskega hotenja oziroma namere sestavljalcev osnutka statuta, ampak samo kot neustrezni formulaciji, ki ju je zaradi tega mogoče razlagati tako, kot sta napisani, ne pa kot so želeli sestavljalci osnutka statuta. Zaradi tega ju tudi ne bi ponovno omenjal, če mi ne bi tovariš Kamušič očitel nekonstruktivnega obravnavanja. Tudi ostala vprašanja sem obravnaval kot neustrezne formulacije, ne pa kot namero sestavljalcev osnutka, vendar tovariš Kamušič pojasnjuje, da gre v drugih primerih dejansko za različna stališča.

Tretja točka — glede pristojnosti strokovnega kolegija, da sprejema cenik proizvodov in storitev — verjetno ne spada med nesporazume, ker gre očitno za različna stališča. Članek ponovno na široko utemeljuje upravičenost določbe v statutu, da je dana strokovnemu kolegiju pristojnost določanja cenikov proizvodov in storitev, medtem ko je stališče mojega članka nasprotno.

V tej zvezi ne razumem, zakaj je namerno obrnjeno bistvo problema s tem, ko je rečeno: »Praktiki so nas opozorili, da bo večkrat treba pooblastiti komercialnega vodjo ali celo posamezne prodajne zastopnike, da pri pogajanjih konkretno določijo cene glede na situacijo...« Povsem se strinjam s tistimi praktiki, ki takini mislijo. Menda smo si vsi edini, da komercialist, ki gre sklep pogodbe n. pr. v ZDA, ne more vzeti s seboj celotnega delavskega sveta, ampak bo samostojno odločal v okviru smernic in pooblastil delavskega sveta (z naknadnim poročanjem delavskemu svetu, potrditvijo teh aranžmajev s strani delavskega sveta itd.). Toda grupa pa je vprašanje — in v tem imamo različna stališča — kdo je in principu pristojen, da odloča (ne pa: pripravlja na osnovi kalkulacij) o cenikih proizvodov in storitev oziroma o cenah: ali kolektiv oziroma njegovi predstavniški organi, ali strokovni kolegi.

In tudi po vseh obrazložitvah v odgovoru je zaključek ta. da kljub »odločanju o politiki« »spremljanju« in »zasledovanju« s strani delavskega sveta oziroma komisije konec koncev ostane nespremenjena določba osnutka, namreč da je kolegij

pristojen da »sprejema cenik proizvodov in storitev«, da ostane kolegiju »samo« pristojnost, da postavlja konkretne cene. Morda vse to spremljanje (to je pravica delavskega sveta, da je obveščen o dejanskih cenah), zasledovanje cen in opozarjanje na potrebne ukrepe itd. samo še bolj nazorno kaže, da so vloge le preveč zamenjane: da bi namreč morali biti strokovni kolegi oziroma ustrezni sektorji tisti, ki bi spremljali, zasledovali in ki bi na osnovi analiz opozarjali samoupravne organe na potrebne ukrepe, ne pa narobe.

Seveda je za opredelitev stališča odločilnega pomena, kako razumemo nadaljnjo usmeritev in razvijanje naše dosežke prakse delavskega samoupravljanja in kako razlagamo ustavne določbe, da obsega samoupravljanje pravico in dolžnost delovnih ljudi, da »odločajo o menjavi proizvodov in storitev ter o drugih vprašanjih, ki se tičejo poslovanja delovne organizacije«, da »razporejajo dohodek delovne organizacije«, da »delijo dohodek med delovne ljudi« itd.

KVEČJEMU OPOZICIJA V DELAVSKEM SVETU?

K tistemu delu članka, kjer priznava, da so razlike v stališčih, ni kaj dodati, ker so formulacije same za sebe dovolj jasne, pač pa bi ob posameznih trditvah bilo ponovno potrebno izraziti dvom v njihovo pravilnost oziroma ustreznost.

Med drugim je rečeno: »Strokovna vprašanja lahko rešijo in o njih odločijo le strokovni organi, če hočemo dobiti najboljše ekonomske in socialne rezultate«. In dalje. »Ali bo delavski svet formalno sprejema predloge ustrezne strokovne službe (ali direktorja), čeprav ne bo mogel presoditi, ali je njihov predlog najbolj ustrezen; ali pa bo morda zaradi opozicije kakšnega člana DS odklonil ali spremenil predlog strokovne službe«. In še. »O teh vprašanjih (to je strokovnih) morajo odločati strokovnjaki individualno ali timsko (n. pr. strokovna komisija ali strokovni kolegi ali podobno), ne pa neki zbor delavcev ali volivcev ali neki njihov predstavniški organ. N. pr. odločitev, kateri izmed dveh projektov rekonstruiranja tovarne bolj ustreza, se ne da reševati z referendumom ali z glasovanjem na DS. O tem vprašanju morajo odločiti strokovno pristojni tehnični strokovnjaki, oziroma tudi finančni in komercialni strokovnjaki, če želimo ustrezno odločitev tudi z ekonomskega stališča.«

Ob teh stališčih se zares postavi vprašanje, kaj ostane delavskemu svetu, oziroma kakaj imamo sistem delavskega samoupravljanja: ali je to »romantična utopija ali pa dejansko vsakodnevni sistem socialistične demokracije, ki je že v dosedanjem obdobju dokazal svojo veljavo. Če kolektiv oziroma delavski svet »ne more presoditi, ali je predlog ustrezen«, če to predstavlja »zbor strokovno nekompetentnih ljudi«, če je to »neki organ, ki ni sposoben presojati, kaj je pravilno, ampak bi lahko nastopil proti določenemu predlogu le zaradi »opozicije kakšnega člana delavskega sveta«, ker morajo »odločiti le strokovni organi, če hočemo dobiti najboljše ekonomske in socialne rezultate« itd., potem bi bilo skoraj res to, kar je dejal eden izmed sestavljalcev omenjenega osnutka statuta KLI Logatec ob neki drugi priložnosti, da je bila uvedba delavskega samoupravljanja »zgodovinski riziko« in da ima »minimalne perspektive razvoja v okviru obstoječih družbenih mehanizmov« itd. Ker delavski svet ni sposoben presojati strokovnih vprašanj, ker bi v njem kdo kvečjemu zaradi opozicije nasprotoval nekemu predlogu, potem mu res ne ostane nič drugega kot »dajanje idej« in »romantična utopija«.

NEPOSREDNA DEMOKRACIJA IN ROMANTIKA OZIROMA ANARHIJA

Kdor enači neposredno demokracijo oziroma globalno družbeno ureditev tega procesa v naši praksi z anarhijo, neorganizirano, nestrokovnostjo z mitingaštvom itd., tisti ta proces bodisi napačno razume ali ga pa zavestno napačno raz-

laga z določenim namenom. Neposredno samoupravljanje ni anarhija, ampak je nasprotno negacija anarhije, je organiziran sistem samoupravnosti aktivnosti, ki mu ni cilj demokracija sama na sebi, ampak takšna organizirana demokracija, ki hkrati pokaže učinkovitost v rezultatih. Seveda ni mogoče neposredne demokracije obravnavati niti kot idealen fenomen brez slabosti in napak, niti izolirano brez povezave z bogastvom ostalih oblik samoupravne aktivnosti naših delovnih ljudi, ki jih pojmuje mo enotno kot sistem socialistične demokracije.

Kot anarhijo in nered prikazujejo neposredno demokracijo tisti, ki jo želijo diskreditirati in jo nadomestiti s tehno-kratizmom.

Ne bi se mogel strinjati s trditvijo, da je neposredna demokracija zlasti v sklopu celovitega sistema socialistične demokracije značilnost zaostalosti in primitivnosti, da je možna edino v manjšem obrtnem podjetju, medtem ko »takšno odločanje proizvajalcev in njihovih predstavniških organov o strokovnih vprašanjih, pa ni mogoče več v modernih gospodarskih organizacijah«, ker tukaj »neposredno demokracijo reševanje strokovnih vprašanj ne krepil prave demokracije, ampak je le njeno anarhistično pačenje. Ker je vzor anarhističnemu demokraciji strokovnemu odločanju model gospodarsko in tehnično primitivne organizacije, se za navidezno progresivnimi anarhističnimi parolami skriva romantično konservativna utopija.«

Ce bi bilo to res, potem bi bile pri nas procesi neposrednega samoupravljanja ure šte, ker gremo s pospešenim tempom v formiranje modernih gospodarskih organizmov in v okviru naših možnosti opuščamo primitivni obrtni način in industrijske proizvodnje. Ce bi bilo res, da se »romantiki«, ki jim je pri srcu neposredno samoupravljanje, lahko izživljajo le še v primitivnih obrtnih podjetjih, potem bi morali tudi ugotoviti, da je ustava, ki smo jo komaj sprejeli, glede usmerjanja procesov samoupravljanja že zastarela, saj je v ustavi rečeno, da morata organizacija dela in upravljanja v delovni organizaciji »omogočati«, da delovni ljudje na vsaki stopnji in v vseh delih delovnega procesa, ki pomenijo celoto, kar najbolj neposredno odločajo o vprašanjih dela (podčrtal I. K.)... hkrati pa morata zagotoviti najugodnejše pogoje za delo in poslovanje delovne organizacije kot celote« (10. člen Ustave SFRJ). Razumljivo je, da so »vprašanja dela« strokovna vprašanja.

Ustavi, ki s tem ne misli samo na manjše obrtne delavnice, bi seveda težko naprtili težnjo po »anarhističnem demokraciji strokovnem odločanju«, oziroma po »romantično konservativni utopiji«. Slej ko prej je to jasna obveza za delovne organizacije, da ta načela v okviru danih možnosti konkretizirajo zlasti v statutih in drugih samoupravnih aktih. Kajti, »če nečemo, da bi take neposredne in dopolnilne oblike samoupravljanja... ostale zgolj prazna organizacijska shema na papirju, jim moramo seveda dati predvsem ustrezno ekonomsko in politično vsebino.« (Stane Kavčič: Osnovne značilnosti nove ustave, CZ 1963, str. 30.)

Razvijanje raznih oblik neposredne udeležbe ljudi pri upravljanju družbenih zadev je objektivno nujen proces sodobnega sveta. Zato tisti, ki ga zanika, pride nujno sam s seboj v nasprotje, saj »sodobna znanost o organizaciji dela, sodobna sociologija in psihologija dela terjajo čimširše vključevanje delovnih ljudi tudi v proces strokovnega odločanja.«

»STROKOVEN NAČIN« IN »DEMOKRATIČEN NAČIN«

V članku je ponovno potrjeno razlikovanje med vprašanji, ki se rešujejo na »strokovni način«, in vprašanji, ki se rešujejo na »demokratičen način«. O strokovnih vprašanjih lahko »odločijo le strokovni organi, če hočemo dobiti najboljše ekonomske in socialne rezultate«. Lahko pa o nekih vprašanjih odločimo tudi na demokratičen način. »Odločitev n. pr. ali naj z razpoložljivimi sredstvi zgradimo novo menzo ali pa počitniški dom je tipična odločitev takšne vrste.«

Očitno je, da to stališče zelo nazorno odraža zastarele poglede (ki so v glavnem že za nami) na problematiko družbenega standarda oziroma delovnih pogojev zaposlenih. To kaže na omalovažujoč in podcenjujoč odnos do teh vprašanj, češ na menzi in počitniškem domu se lahko greste demokracijo (ker se to verjetno smatra za »sindikalno trgovino«), druge pa so stvari bolj resne in jih je treba strokovno reševati!

Ali zgraditev menze oziroma počitniškega doma ni strokovno vprašanje? Ali za to odločitev niso potrebne strokovne analize, ali tu ni potrebna »i strokovnost i demokracija«? Verjetno glede menze ne zadostuje samo ena strokovna analiza, ampak jih je potrebnih več: analiza o tem, kakšni so pogoji prehrane in preskrbe delavcev, kakšna je vzročna zveza med obolenji delavcev in njihovo prehrano, koliko je delavcev, ki se imajo možnost hraniti doma, koliko pa je takšnih, ki se morajo hraniti zunaj, kakšni so življenjski stroški takšnega prehranjevanja in kakšni osebni dohodki delavcev, kakšne so možnosti za sodelovanje glede tega vprašanja s sosednjimi podjetji itd. Ce bi se brez ustreznih strokovnih analiz in brez ustreznih odgovorov na številna zastavljena vprašanja odločili bodisi za menzo, bodisi za počitniški dom, potem bi to res bil »anarhizem«, »anarhosindikalizem« in »anarhistično pačenje demokracije«.

Razen tega, da to stališče izraža podcenjevalen odnos do problemov standarda oziroma delovnih pogojev v širšem pomenu, kaže predvsem, kako nemogoče in nesmiselno je na tak način ločevati »strokovno in demokratično odločanje« (po starem: vodenje in upravljanje), oziroma vprašanja, o katerih lahko odločamo ali na »strokoven način« ali pa na »demokratičen način«. Že v prvem članku sem zapisal, da gre za oboje, da tega ni mogoče ločevati na ta način, ker so »prav vsa vprašanja, prav vse odločitve v delovni organizaciji strokovnega značaja (in pri tem menza oziroma počitniški dom ne moreta biti izjema), in to v tem smislu, da morajo biti pravilne, ustrezne za dano situacijo in za rešitev danega problema.«

NI PROSTORA ZA NIKAKRŠEN DUALIZEM

Osnovni namen mojega članka v Delavski enotnosti 9. januarja 1964. je bil, ob osnutku statuta KLI opozoriti na problem enakopravnosti proizvajalcev pri upravljanju delovnih organizacij. Vsak dualizem, pa naj ga imenujemo dualizem »upravljanja in vodenja« ali pa dualizem »demokracije in strokovnosti«, nas vodi v drugo smer, ker posamezna delovna mesta ali pa skupine delovnih mest oziroma delavcev na teh delovnih mestih postavljajo v položaj, kot da imajo pravico, deliti oblast s kolektivom oziroma organi upravljanja. Takšna koncepcija in takšen »dualizem demokracije in strokovnosti« zares predstavljajo »vulgarnizacijo koncepcije samoupravljanja« (kot piše v prvi letošnji številki »Kadrovske politike«), ker sistem samoupravljanja, pravico samoupravljanja kot enovito in enakopravno ustavno pravico vseh članov delovne skupnosti razbija in posamezna delovna mesta in skupine delovnih mest zaradi strokovnosti izloča in jih postavlja v izjemno položaj nasproti celotni delovni skupnosti ter obstoječim oblikam samoupravne aktivnosti, ki jih diskvalificira v njihovi sposobnosti presojanja in odločanja o strokovnih vprašanjih (»zbor strokovno nekompetentnih ljudi«).

Strokovno delo je normalni sestavni del delovne obveznosti slehernega delovnega mesta (nekeje je pač potrebna večja strokovnost, drugje manjša) in to ne more biti razlog za delitev oblasti s kolektivom oziroma organi upravljanja. Potrebujemo jasne opise vseh delovnih mest, jasne opise delovnih obveznosti vseh delovnih mest, ne pa dualizma demokracije in strokovnosti, ker »delovni ljudje, ki delajo v delovni organizaciji, upostavljajo kot člani delovne skupnosti medsebojno delovna razmerja in so pri samoupravljanju enakopravni« (10. člen Ustave SFRJ).

KONČNO: LEPŠE PERSPEKTIVE

za izdelavo modelov in v njem zaposliti celo dva akademska slikarja, ki obiskujeta mednarodne modne sejme in revije. To bi bil prevelik strošek, združene tovarne pa ga laže utrpijo...«

»Koliko novih modelov letno uvedete v serijsko proizvodnjo?«

»Od 1500 do 2000. Zato zaposlujejo še deset strokovnjakov, ki izdelujejo kroje po odobrenih modnih skicah.«

»Za našo estetsko zadovoljitev je torej poskrbljeno. Toda mi imamo tudi večje ali manjše zahteve glede kakovosti in cene konfekcijskih izdelkov. Če smo s kakovostjo zadovoljni, nas pogosto ob cenah mine navdušenje ali obratno. Velikokrat pa nas mine potem, ko obleko operemo ali jo prinesemo iz kemične čistilnice in pridejo na dan razni prikriti defekti.«

»Te očitke na račun konfekcije že poznamo. Prav to nam je dalo pobudo, da smo uredili lasten laboratorij, ki analizira vzorce blaga, preden ga odkupimo, ugotavlja razteg in krčenje tudi pri podlogah in vsem možnem materialu, ki se uporablja za izdelavo posameznega oblačila. Prav tako analiziramo obstojnost barv.«

»Upam, da ne gre samo za neplačano reklamo? Kako je s cenami? Če izdelujete velike serije, o čemer ne dvomim, bi zaradi nižjih proizvodnih stroškov in zaostrene konkurence pričakovali, da ste cenejši kot druge tovarne.«

Predstavnik BEKO, s katerim sem se pogovarjal pred razstavnim paviljonom, me je povabil v njihov poslovni prostor, kjer je visela precejšnja kolekcija moških suknjičev in plaščev ter razni kosi ženske garderobe. Snel je sako iz skaja in si ga oblekel.

»Lani bi dali zanj 19.500 dinarjev, zdaj ga dobite za 12.500 dinarjev,« se je pohvalil in že držal v rokah žensko jopo, prav tako iz skaja; »tudi tele smo pocenili od 12.500 na 9900.«

»Ne gre za neprodane zaloge, ki ste jih morali poceniti, da se jih znebite?«

»Pojdite v Beograd in se prepričajte. Plačamo vam potne stroške in dnevnice. Naša skladišča so prazna.«

Ponudbe seveda nisem spre-

upravičenost, ampak tudi pogoje za takojšnjo specializacijo — pa se je Vojvodina orientirala izključno na težko konfekcijo, Andža na lahko, medtem ko Partizan proizvajal v precejšnji meri za izvoz. Seveda nam je tudi združitev strokovnih služb — nabave, prodaje, tehnične službe in tako dalje zmanjšala režijske stroške, delo pa je zaradi močnejše kadrovske zasedbe boljše.

»Smem bralcem napovedati, da bo BEKO letos znatno znižal cene?«

»Smete. Naše moške obleke bodo za tisoč do tri tisoč dinarjev cenejše kot drugih konfekcionarjev. Trgovskim podjetjem dajemo 18 do 23% rabat s pogojem, da maloprodajnih cen, ki jih mi določimo, ne spremenijo — navzgor.«

»In kje bomo dobili vaše obleke?«

»Kočljivo vprašanje. V naših poslovalnicah prav gotovo. Toda v Sloveniji jih nimamo veliko, ker zelo težko dobimo lokale.«

»Nad pomanjkanjem prodajnih prostorov se pritožujejo tudi naša trgovska podjetja. Trgovina se počasi modernizira, ker pač nima zadostnih sredstev...«

»Sam sem se prepričal, da je zlasti v manjših krajih, na primer v Kočevju, Trbovljah in na Jesenicah, težko plasirati konfekcijo prav zaradi utujenosti trgovin, toda takšno podjetje, kot je Modna hiša v Ljubljani, bi nam lahko odstopilo malo prostora. V Sloveniji bomo samo letos odkupili za 5 milijard blaga od podjetij, ki so včlanjena v Poslovnem združenju tekstilne industrije, čigar last je Modna hiša. To protiusluge bi BEKO zaslužil.«

»Noče Modna hiša odkupiti niti teh oblek, za katere ste dobili zlate medalje?«

»Ne. Boj za tržišče se zaostriuje.«

»Ze res. Toda ni fair, če o zmagi ne odloča — potrošnik.«

P. S.: Mislim, da umetna pregrada, ki jo poskuša postaviti trgovina med proizvajalce in nas, ne bo dolgo vzdržala pritiska z obeh strani, če bo BEKO res uporabljal omenjene magnetne za pritegovanje potrošnikov.

M. K.

Vrečo z denarjem - pa bo šlo

Ko je šel novinar v tekstilno tovarno Prebold, ni pričakoval, da bo naletel na tako svojevrstno razpravo o najnižjih osebnih dohodkih. V upravi podjetja so ga namreč zasipali z dokazovanjem, da je to problem, ki jih ovira v gospodarjenju, nekakšen gordijski voz, ki ga lahko preseka družba, ne morejo pa ga razvozljati sami. Novinar je, seveda, dvomil v to. Opiral se je pač na resnico, da gospodarjenje ni odvisno zgolj od delitve dohodka med družbo in podjetjem, temveč tudi od sposobnosti delovne organizacije za gospodarjenje.

S stališča novinarja so torej najnižji osebni dohodki odraz gospodarjenja delovne organizacije; nekakšen jeziček na tehnični izgrajenosti sistema delitve dohodka po delu in rentabilnosti, s stališča vodstva tekstilne tovarne v Preboldu pa posledica krivične delitve dohodka med družbo in podjetjem, pri čemer je podjetje, ki ima vrhu vsega še plafonirane cene, povsem nedolžno.

bi družba sprostila cene vsem delovnim organizacijam, ki se pritožujejo nad plafoniranimi cenami, ali bi se spremenil položaj tekstilne industrije. Najbrž ne, kajti, kot sami povedo, tekstilce duši hiperprodukcija — cene bi jim plafoniralo tržišče, kot se je to že zgodilo v tujini:

»Odkar prodajamo skupno v poslovnem združenju, dosegamo ugodnejše cene. Kar pa so nam pripravila izvozna podjetja, tega pa žal zlepa ne bomo popravili.«

Kaj bi pravzaprav rešili s predlaganimi spremembami instrumentov delitve — problem najnižjih osebnih dohodkov ali probleme gospodarjenja iz preteklosti, ki so odraz tedanje nespretnosti in togosti delovne organizacije v trgovalni in nemara res še česa? Na to pripombo v beležnici si novinar ni odgovoril.

Vemo, da avtomatičnih rešitev problemov v gospodarstvu ni, ker takšne knjigovodsko računске rešitve neizogibno sprožajo nove in nove probleme.

»Izračune in predloge uprave smo dostavili vsem občinskim in ostalim forumom, zdaj čakamo na odločitev,« je povedal predsednik centralnega delavskega sveta.

O kakšnem dvomu v argumente uprave, zakaj pravzaprav ni denarja za izplačevanje višjih osebnih dohodkov, nihče ni govoril. Toda predsednika delavskega sveta teži nekaj zelo podobnega:

»Mi pravzaprav nikdar ne vemo, kaj sklenemo! Ko smo na seji delavskega sveta glasovali za rekonstrukcijo, smo se odločili za povsem določene stroške. Izkazalo pa se je, da je rekonstrukcija enkrat dražja, ker so se stroški med delom za toliko povečali. Torej — bi morali takrat glasovati za vsako ceno rekonstrukcije!«

V nečem pa ima predsednik centralnega delavskega sveta vendarle prav: »Cene nima smisla zviševati. Vedno sem bil za stabilne cene in za zmanjševanje stroškov. Gospodarimo, če smo sposobni gospodariti! Če nismo, pa se s tem sprijaznimo in se lotimo drugega dela. Dokler pa prodajamo vso svojo proizvodnjo v takšni konkurenci, kakršno imamo, pa trdim, da smo sposobni gospodariti!«

Dodajmo: toda ne na račun majhnega plačila za dobro opravljeno delo!

Govorimo o gospodarjenju po ekonomskih enotah in trdimo, da smo utrdili sistem delitve dohodka po delu s tem, da smo prenesli sredstva osebnih dohodkov v te enote. Pa je to dovolj?

Kakšno pa je to gospodarjenje in kakšna delitev po delu? Tajnik sindikalne podružnice je povedal novinarju, da so dobile ekonomske enote z letošnjem letom v razpolaganje sklad osebnih dohodkov. Ko pa ga je novinar vprašal, kako so si ekonomske enote te sklade razdelile, se mu je pri številkah zataknilo. Opravičil se je, da je to preveč zapleteno, da bi lahko brez tuje pomoči pojasnil. Z delitvijo zaposlen uslužbenec je pojasnil, da so dobile ekonomske enote kvote osebnih dohodkov skupno s planom proizvodnje. Delavski svet jim je določil orientacijske osnove za nekatere ključna mesta v proizvodnji, da bi zagotovil razpore.

V razgovoru z Rudijem Hermanom iz barvne kuhinje in Edijem Kosmom iz apreture sta ugotovila, da so najnižje osnove nekaj nad 15.000 dinarjev — za začetnike, ki se pričakujejo. Sicer so najnižje osnove, tiste brez odbitnih postavk, ki veljajo za začetnike — 18.000 dinarjev mesečno. Vodje strojev, to so ključna mesta v proizvodnji, dobijo 23.000 dinarjev, mojstri okrog 38.000 dinarjev in obratovodje had 58.000 dinarjev

jo do tega zneska ob znatno večjem prizadevanju in strogi evidenci rezultatov njihovega dela.

Obratovodje, šefi služb in direktor so si zagotovili, kljub vsemu, v imenu razponov oziroma »pravilne politike nagradjevanja«, takšne osebnih dohodke, da ob njih ne čutijo teže najnižjih osebnih dohodkov, je zapisal novinar v opombo.

Na relacijah, ki jih je določil centralni delavski svet, »smo popravili tarifne postavke«, je povedal predsednik delavskega sveta ekonomske enote tkalnice, tovariš Anton Herman. Uradno pravijo temu — osnove. Velikih

EPILOG

Tudi delitev dohodka med podjetjem in družbo še vedno ni takšna, da bi zagotavljala vsem delovnim organizacijam tolikšen delež dohodka, kolikor si ga zaslužijo pri delu. Družbene skupnosti, ki živijo od prispevka od dohodka, ki ga ustvarjajo podjetja, bi nemara res lahko bolje gospodarile s temi sredstvi. Res je vprašanje ali ne bi moglo socialno zavarovanje na primer shajati z manjšim od-

Za nas je zanimiv in simptomatičen pojav: delovna organizacija išče rešitve za svoje probleme samo ali predvsem — izven podjetja!

V upravi podjetja so novinarja s šaljivo resnostjo vprašali: »Ste nam prinesli denar, da bomo lahko izplačevali osebnih dohodke nad petindvajset tisoč dinarjev mesečno?«

Dve tretjini članov te delovne organizacije namreč še vedno prejema manjše osebne dohodke.

Direktor podjetja pa je opozoril novinarja na dejstvo, da je bil pred dvema letoma v tem podjetju položaj še mnogo slabši. Takrat je bilo namreč povprečje dohodkov komaj 23.700 dinarjev mesečno. Povprečje!

»Delavci so nam, takoj ko so prebrali prva poročila o novi meji najnižjih osebnih dohodkov, mahali s časopisi pred nosi,« je opisoval obratovodja tkalnice novinarju tedanje dogodke. »Ste čitali?« so spraševali. »Če niste, vam mi preberemo!«

Tako je bilo v tkalnici, ki je največja ekonomska enota, saj zaposluje polovico delovne organizacije. Po podatkih obratovodje je v tej enoti od 470 delavcev kar 410 takšnih, ki prejema mesečno manj kot 25.000 dinarjev dohodkov. Med temi so tudi vse tkalke. Tkalnica pa je ozko grlo, zato so »tukaj vse zmogljivosti do skrajnosti izkoriščene in vse rezerve praktično že izčrpane«, kot je zatrdil novinarju obratovodja.

»Delavci verjamejo časopisom,« je poudaril tovariš, ki se v upravi podjetja ukvarja z delitvijo dohodka in gospodarjenjem po ekonomskih enotah in je poučil novinarja: »Časnikarji bi morali dobro presoditi, preden pišejo o takšnih zadevah, kot so najnižji osebni dohodki. Mi si prizadevamo usklajevati večanje osebnih dohodkov z večanjem produktivnosti, časopisi pa...«

Novinar pa je pribeležil pripombo: težave imajo pač zaradi tega, ker se jim nizki osebni dohodki tako dolgo niso zdeli problematični, dokler niso na problem opozorili drugi.

Najlažje bi bilo deliti tisti dohodek, katerega bi jim nekdo prinesel in podaril. Pa če bi ga tudi dobili tako zlahka, je vprašanje ali bi ga razdelili tako, da bi bilo to za njihovo nadaljnje gospodarjenje najboljše?!

»Letos bi morali ustvariti za okrog štiristo milijonov dinarjev več dohodka, kot pa smo ga planirali, če bi hoteli izplačevati delavcem dohodke na petindvajset tisoč dinarjev mesečno,« je slišal novinar povsod, kamor se je obrnil. »Kako pa naj ustvarimo toliko več dohodka?«

V upravi podjetja so izračunali to in še marsikaj. Da so na primer cene surovinam, uslugam in drugemu, kar potrebujejo — tudi vodi in transportu — samo v nekaj prvih letošnjih

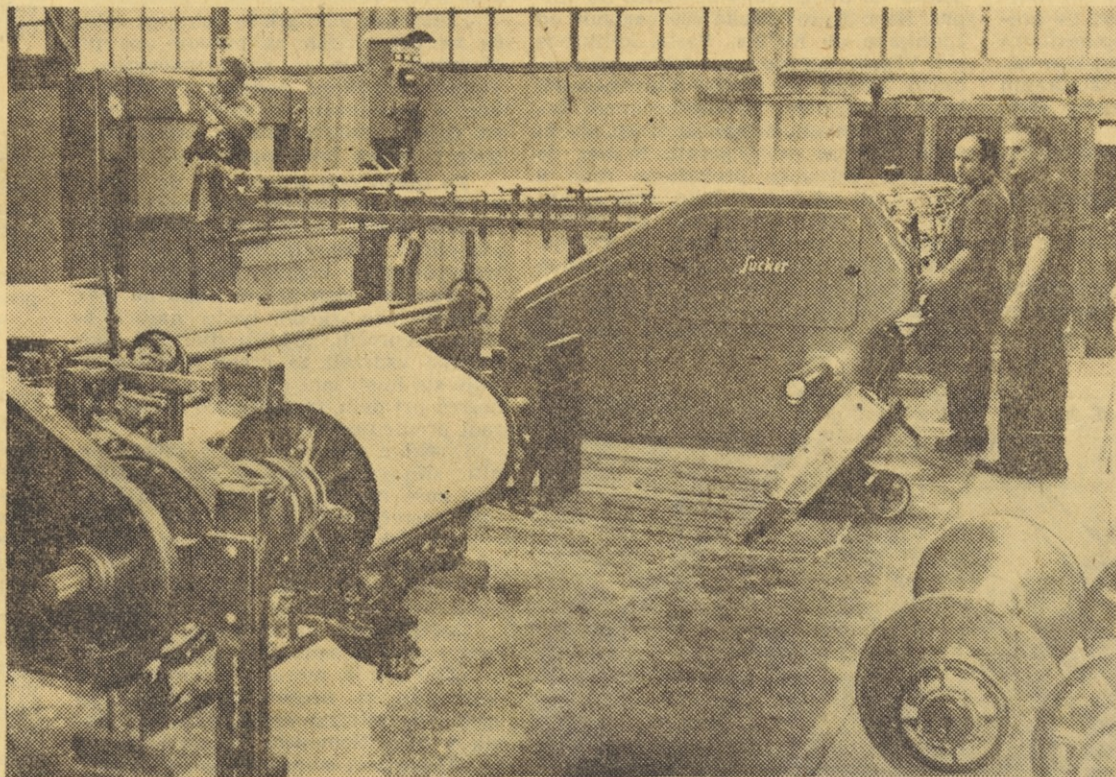
dneh za toliko večje, da bodo ob sto milijonov dinarjev planiranega dohodka. Za izvoz so predvideli štirideset odstotkov letošnje proizvodnje. Na domačem tržišču bi to isto blago prodali za petdeset milijonov dražje...

Ob tem novinar ni mogel zamolčati vprašanja: Zakaj pa potem izvažate, če imate zgubo s prodajo izven meja?

»Moramo izvažati,« je odgovoril komercialni direktor. »Domače tržišče je vendar prenaseljeno. Je pač prevelika konkurenca in preveč tekstilnih tovarn. Ze vsaka občina ima svojo tekstilno tovarno!«

Zakaj pa naj bi družba potem še bolj stimulirala izvoz, če pa gre za interese delovne organizacije vsaj toliko kot za interese družbe? si je zabeležil novinar pripombo. In — zakaj bi z odrekanjem svojega deleža od dohodka podjetij družba spodbujala še nadaljnjo predimenzioniranje tekstilne industrije? Čemu bi stimulirala še hiperprodukcijo, od katere itak nima nič, natančneje — vedno manj?

Kaže, da argumenti tekstilcev ne vzdržijo logike gospodarjenja. Od tod je menda njihov predlog, naj družba zmanjša davek na promet proizvodov, poveča stimulacijo izvoza, se od-

reče dopolnilnega proračunskega prispevka, zniža proračunski prispevek in dovoli plačevanje dela prispevka za socialno zavarovanje iz stroškov podjetja, s tem da za toliko dovoli zvišanje prodajnih cen proizvodov...

O tem so razpravljali na izredni seji delavskega sveta, konferenci komunistov in še drugod in ugotovili natančno to, kar jim je predlagala uprava podjetja:

»Če bi bili bruto osebni dohodki delavcev po plačilni listi obremenjeni z največ le sedemnajstimi odstotki, bi bil problem najnižjih osebnih dohodkov avtomatično rešen!«

Zdaj pričakujejo, da jim bo družba, kot gospodarski panogi, ustregla, za nameček pa še sprostila prodajne cene. Toda če

Mar mislite, da jih je to učilo?

»Lani smo štiri mesece pripravljali plan proizvodnje za letošnje leto in smo naj glasovali decembra, ne da bi slutili, da se bodo takoj prve dni letošnjega leta cene tako povečale, da bo plan proizvodnje v trenutku postavljen na glavo!«

Zopet so glasovali za vsakršni plan, je pripisal novinar, kot da morajo izglasovati prav vsak predlog uprave, namesto da bi kritično presodili dejstva, o katerih glasujejo. Mar ni vedel vsak količjak podjeten državljan, da se bodo cene po novem letu po vsej verjetnosti zvišale. Zdi se mi, da je na to namigoval celo Pavliha. Ali pa gre za planiranje zaradi planiranja?

sprememb ni bilo in tudi veliko jih ni bilo.

»Ocenjevali smo delovna mesta,« je pojasnil tovariš Rudi Herman. Na teh delovnih mestih pa so merodajne — kvalifikacije. Če delavce nima ustrezne kvalifikacije, mu zmanjšajo osnovo za pet, deset ali več odstotkov, če nima določene delovne dobe, ki je predpisana za določeno delovno mesto, mu lahko odbijajo take odstotke tudi več let, razen v primeru, če dela po normi in dokler dela po normi. Nobeden izmed tistih, s katerimi je govoril novinar, pa ni vedel natančno pojasniti, kdaj komu odbijejo kakšen odstotek in za koliko časa. Tega tudi komercialni direktor ni vedel. In zakaj je takšna zapletena delitev osebnih dohodkov dobra? »Zato, da si delavci prizadevajo pridobiti višjo kvalifikacijo,« sta pojasnila novinarju predsednik centralnega delavskega sveta in sekretar tovarniškega komiteja Zveze komunistov, prav tako pa tudi za delitev odgovorni uslužbenec, medtem ko sta delavca v zadregi mencala in zmigovala z rameni.

To sploh ni delitev dohodka po delu, je zapisal novinar in beležil: komercialni direktor je prepričan, da nabava, tehnično vodstvo in uprava sploh ne moreta biti nagradjevana po delu. Direktor podjetja trdi isto za vzdrževalne obrate, ki so prav tako udeleženi na skupnem uspehu podjetja. Torej je komercialni oddelek, ki je plačan po količini in vrednosti prodanega blaga, spričo tega — prava izjema.

Posebej je podčrtal novinar pripombo: tolažilna je napoved predsednika centralnega delavskega sveta, da bodo dobile ekonomske enote v razpolaganje obratna sredstva. Toda — ali bodo do tedaj končno uveljavili dejansko delitev osebnih dohodkov po delu? Sicer bo ostala delitev dohodka po delu — formalnost; lepa fasada za staro hišo.

stotkom prispevka od dohodka. Če bi se komune ravnale samo po potrebah in ne tudi po željah, bi prav gotovo lahko uklinili dopolnilni proračunski prispevek, pa mogoče znižali celo proračunski prispevek... In še marsikaj bi bilo mogoče storiti.

Toda — če delovne organizacije dokazujejo slabosti gospodarjenja s sredstvi, ki jih izdajajo za negospodarstvo, naj spregovorijo odkrito tudi o slabostih svojega lastnega gospodarjenja. Če zahtevajo boljšo delitev dohodka med podjetjem in družbo, naj to storijo na primeru boljše delitve v lastni delovni organizaciji. Čim lahko dokažejo, da dobro gospodarijo s tistimi sredstvi, s katerimi že razpolagajo, lahko zahtevajo od družbe naj jim zaupa v upravljanje še več sredstev dohodka.

V tem je smisel delitve dohodka po delu ne pa v tem, da bi spreminjali instrumente delitve vsakokrat, ko bi katere skupina delovnih organizacij potrebovala več denarja, ker ga je premalo prigospodarila. Zakaj na primer naj družba da denar tekstilni industriji za zvišanje osebnih dohodkov, ko pa ve, da bi ta industrija lahko ustvarjala večje dohodke, če bi se proizvodno boljše organizirala. Zakaj pa še vedno ne pride dalje od sodelovanja v prodaji na tujih tržiščih?

Nesmiselno je iskati rešitve svojih problemov izven podjetja, čeprav je človeško.

VIKTOR ŠIREC

SAVIO SONCE NIVIA SENCE

Strinjam se z luškim vodstvom v Kopru: ne moreš objektivno pisati o luki, dokler je z vseh strani ne spoznaš. Zato, vidite, sem se za tale članek tri dni motala po пристаниšču, skladiščih in pisarnah, tako da so me bili nekateri do grla siti. (Po mojem odhodu so se pritoževali, češ, čemu sem — pomislite! — »zaslišala« okoli štirideset ljudi.)

Na uho vam povem, da bi mi bilo osebno ljubše samo kako urico ob črni kavi pokramljati z glavnim direktorjem. In to bi tudi storila, če bi zbirala gradivo za krajšo informacijo. Imela pa sem zahtevnejšo nalogo: prikazala naj bi kolikor mogoče celovito in objektivno sodbu luškega življenja in dela. Tega pa, priznajte, ne bi zmogla po enem samem razgovoru.

Povem naj še, da se mi je trud izplačal. Zdajle se lahko grem v glavnem le urednico tujih izjav, ki tako zgovorno prikazujejo luške razmere, da je komentiranje skorajda odveč. Če lučanom njihove lastne izjave ne bodo všeč, naj se med seboj pogovore, kako in kaj. Po mojem sestanki le niso tako nepotrebna reč, kakor posamezniki mislijo...

Ladijski žerjav je počasi spuščal bale bombaža proti vilicarju, na katerem so stali trije delavci. Mladi, krepki fantje v novih delovnih oblekah.

»Je veliko dela?« jih ogovorim, ne da bi se predstavila.

»Kako kada,« se oglasi najzgovornejši. »Kad radimo in zaradimo. Ali čakanje... lele... jednom nema kamiona, drugi put nema vagona. Po šestnajst sati smo vsaki dan ovde, a stvarno radimo obično samo četiri sati.«

Druga dva delavca sta molče priklimala.

»Koliko dobite za čakalne ure?«

»Samo po sedamdeset dinara. Kad je posao, nama dodje i po trista, pa zato nije svejedno ali se radi ili se čeka.«

Medtem ko so delavci snemali tovor z žerjava, sem si notirala svoj prvi dvom: dvom v dobro organizacijo dela.

Verjetno se je neznanec v usnjenem plašču, ki je dotle od strani poslušal naš razgovor, šele ob pogledu na moj notes posvetilo, da ne gre samo za vljudnostni klepet.

»Nije tačno, zarade i po četirista na sat,« je popravil delavec in zaupljivo vprašal: »Jeli, vi ste novinarka?«. Ne da bi počakal na odgovor, je delavcem pomahnil: »Dodajte, da kažemo nešto za novine.«

In že sem se znašla v živem, modrobarvnem krogu, za katerim se je v zimskem soncu bleščal beli bok čezoceanske ladje.

»Zapiši, ovaj, da su za tri hiljade skupili hranu, a zarade su iste. To ne valja.«

»Za nadure nam ne dajejo 50 % več, kakor na Reki. Moj brat dela v reški luki in vem, da ne laže.«

»Za novo leto nam niso izplačali nič dobička. Pravijo, da smo lani za 100 % presegli plan pretovora, mi pa nič nimamo od tega.«

Ni se mi zdelo na mestu, da bi jim korigirala preveč poenostavljene pojme o oblikovanju in delitvi čistega dohodka, o podražitvi hrane in izplačevanju nadur pa nisem dosti vedela, zato sem se varno izmaknila:

»Na sestankih se pogovorite o tem. Vprašajte, kar vam ni jasno, in povejte, kar vam ni všeč.«

»Kakšni sestanki! Pri nas od maja do decembra ni bilo nobenega. Pa kaj bi sploh s sestanki. Nas zanimajo pare.«

»Ravno zato bi se morali sestajati,« prekinem delavca.

»Pri nas je bolje molčati.«

»A tako? In če ne molčite?«

»Jaz... pravzaprav jaz ne vem, kaj bi se zgodilo, če ne bi molčal,« je začel delavec, »nikdar nič ne rečem. Pred kratkim sem prišel v luko, kolegi so me opozorili, da se ne spleča pritoževati se ali ugovarjati. Pomaga nič, so rekli, kvečjemu škoduje.«

Molk.

Samo morje je z modrozelenimi kodri božalo bele trebuhe ladij, ki so jih debele vrvi spenjale od enega do drugega konca operativne obale. Kakih dvesto metrov stran sta bili zasidrani še dve ladji. Zanju je v luki zmanjkalo prostora.

POSEBNE SORTE REBUS

Ko sva bila z varnostnim tehnikom, ki me je spremljal po obali in po prenatrpanih skladiščih, spet sama, sem si dovolila pripombo:

Samoupravljanje na papirju. Če se delavci bojijo govoriti, se ne more razviti. Morda vi veste, kako se jim kritika mašuje?

»Pretiravajo. Sam sem bil zraven, ko je delovna enota pretovor razpravljala o reorganizaciji poslovanja v luki. Tisti, ki so vodili sestanek, so delavcem prigovarjali, naj vprašajo, če jim ni kaj jasno in dajo dodatne predloge. Dolgo se ni nihče oglašil, tako da je postalo že kar mučno, potem se je nekdo le okorajžil. In veste, kaj je vprašal?«

Vprašal je, če res ne bodo smeli več delati po šestnajst ur na dan.«

Ne vem, zakaj sem se nasmešnila ob teh besedah. Delavec je pravzaprav pristno človeško reagiral. Kar vidim ga, kako je poslušal uslužbenca z uprave in njegovo pojasnjevanje o združitvi komercialnega in operativnega sektorja, da poslej komerciala ne bi več sklepala pogodb, ki bi presegale zmogljivosti pristanišča, mehanizacije, skladišča in ljudi, da, tudi ljudi (zdej, ko je Koper dobil prosto carinsko cono, bi bilo to še bolj nevarno) in pri tem mislil predvsem nase: ali bo še lahko delal po dva šihita na dan ali ne. Zakaj, je jasno. Njegovi osebni dohodki so bili do zdaj odvisni domala od tega, koliko ton blaga je pretovoril in od priznanih čakalnih ur.

»In kaj je slišal v odgovor?« prekinem svoje razmišljanje.

»Da bo kljub reorganizaciji poslovanja lahko delal po 48 ur skupaj, ker dela zato ne bo manj.«

»Pa saj ste nameravali prav v pretovoru že z novim letom poskusno uvesti 42-urni delovni teden.«

»Že, že, toda... kako bi rekel... bolj formalno.« Čez čas je dodal: »Krivico bi nam delali, če bi nas ocenjevali z istimi merili kakor tovarniške kolektive. Luka je mlada, delovne enote imamo komaj eno leto.«

»Vem,« zazmrkam in ga dopolnim: 60 do 70 % delavcev nima nobene strokovne izobrazbe. To so odlični aduti zoper prezahtevne ocenjevalce samoupravljanja in nasploh luških razmer... Kdo pa je v pretovoru predsednik delovne enote?

»Mislim, da je Kerin. Nisem pa prepričan. Stopiva v pisarno disponentov.« Bilo je ravno med dopoldanskim odmorom. V pisarni, kjer sva našla kakih pet ljudi, se je začel posebne sorte rebus.

»Menda je res Kerin predsednik delovne enote.«

»Ne, Kerin je sekretar osnovne organizacije.«

»Figo, sekretar je Sandi. Kerin je bil pred njim.«

»Kdo pa je predsednik sindikalne podružnice?« se vpletem v kolektivno uganjanje.

»A imamo sindikalno podružnico?« Splošen smeh.

Nekam tesno mi je postalo v disponentski pisarni.

Ko se je smeh polegel in so se disponenti zedinili, da je Kerin predsednik sveta njihove delovne enote, se je sam prikazal med vrati. Nisem mu še dobro obrazložila svojih želja, ko me je odpravil z glasom, ki ni trpel ugovora:

»Oprostite,« je dejal odsekano, »ne dajem nobenih izjav. Nisem pooblaščen za to. Obrnite se na višji forum.«

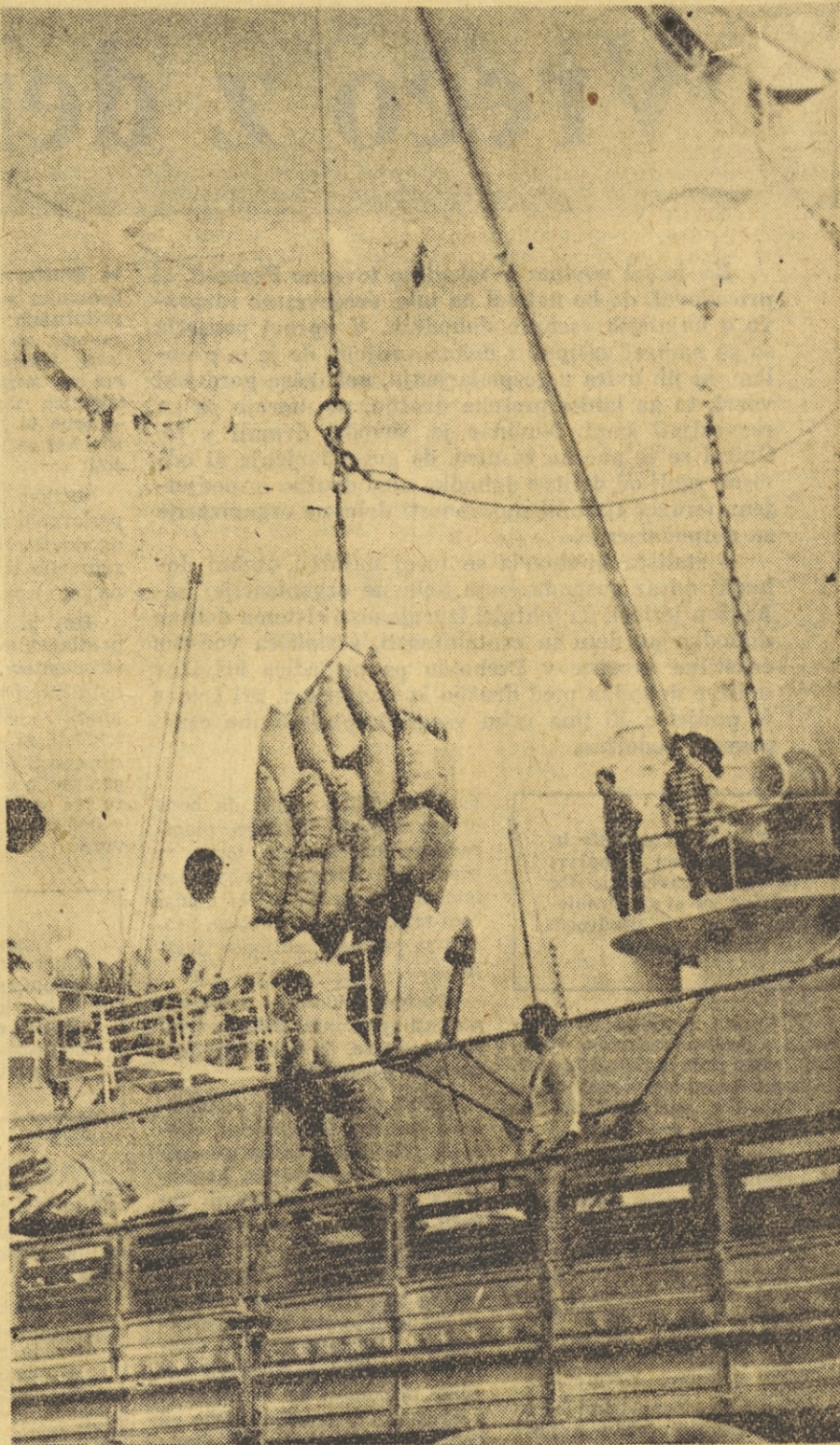
Najbrž je mislil, da mi s tem ni nič povedal.

TUDI TO JE RES

Kakor sem že povedala, sem v luko prišla z resnim namenom, da bi spoznala tamošnje življenje z vseh strani, uspehe in neuspehe v gospodarjenju in konsolidaciji tega na hitro povečanega kolektiva. Mislim namreč, da je notranja učvrstitelj pogojev za dobro kolektivno delo. Zato se nisem zadovoljila z dosedanjimi razgovori, ampak sem potrkala še pri direktorju operative.

»Marsikaj pri nas ni v redu zaradi preoblinega dela,« mi je dejal med drugim. »Je to v skladu z zakoni, da sem včasih po 48 ur neprekinjeno tukaj?«

Mi kratko malo za nobeno drugo reč nimamo več časa kot za delo. Zakaj samoupravno vodstvo ne izkoristi čakalnih ur za razgovore z delavci, vam ne vem povedati, pač pa vem, da se teh čakalnih ur ne bomo mogli izogniti, dokler ne bo speljana železnica do Kopra. Na našo luko čaka 630 vagonov od Ljubljane do Kozine. Veste, koliko je to? Včasih vagonov ne dobimo pravčasno, drugi ni dovolj kamionov ali ladje ne pridejo ob napovedanem času... Med nami bi morali živeti, da bi videli, kaj se pravi garati. S tem, da namesto železnice prevažamo robo v Kozino ali od tam v luko, smo si na prtili sto težav. Naročimo na primer kamione za prihodnji dan, pa dežuje. Avtomobili stojijo, plačati jih pa kljub temu moramo. In delavce, ki postavajo po obali. Največji absurd pa je, da smo za uslužnost do železniškega podjetja

kaznovani. 250 dinarjev čiste izgube imamo pri vsaki pretovorjeni toni. Razliko moramo pokriti s svojim čistim dohodkom. Z denarjem, ki ga prigospodarimo mi...«

»In bi ga lahko razdelili med člane kolektiva,« posežem operativnemu direktorju v besedo, »ali porabili za mehanizacijo, večjo delovno varnost ali nove objekte, kajne? Velik davek za luko, skorajda malce prevelik. Zakaj tega ne dopoveste železničarjem?«

»Železnica nam gre še dokaj na roko, če ne pri tarifah za prevoze, pa pri stojninah. Teže se sporazumevamo z avtoprevozniki podjetji. Izsiljujejo nas s povečevanjem tarif, ker vedo, da smo primorani pristati nanje, drugače bi lahko luko zaprli.«

Po tistem sem si priznala, da razmer v luki res ni mogoče ocenjevati z običajnimi merili, in ugibala, zakaj občinski može tolerirajo izsiljevanje, če so transporterji v koprski komuni.

»Vendar,« sem potem rekla na glas, »gospodarsko škodo boste najbrž že kako preprečili, toda ljudje! Ali bodo starejši vzdržali to preobremenjenost? Baje ste imeli lani do 1. decembra 2851 nesreč pri delu, marsikatero najbrž zaradi preutrujenosti.«

Direktor operative se je začel braniti: »Ne vem, zakaj se tako napihujejo naše nesreče. Če ne bi bilo luke, tudi nesreč ne bi bilo. Kakor ni bilo avtomobilskih nesreč, dokler se ni razvil avtomobilizem. Velikokrat je kriva nediscipliniranost. Delavcem poveš, kako naj razkladajo, pa ne ubogajo.«

Opazila sem, da varnostni tehnik z menoj vred ni zadovoljen s pojasnilom. »Kdo pa je moralno in materialno odgovoren za nesreče pri delu?« ga ogovorim. »Vi ste edini varnostni tehnik v luki. Nemogoče je zahtevati, da bi bili samo vi odgovorni za varno delo več kot 900 ljudi.«

»Seveda. Razen tega se komaj tri mesece ukvarjam s tem. Sestavljam pa sem že osnutek pravilnika o higiensko tehničnem varstvu, kjer je točno opredeljeno, kakšno moralno in materialno odgovornost za varno delo nosijo brigadir, vodja oddelka in drugi. Priredili smo že tudi več tečajev za vodje operative in jih poučili o manipulaciji z blagom, o vskladiščevanju ter jih seznanili s predpisi o uporabi ladijskih naprav. Brigadirji so večinoma stari ne-kvalificirani delavci ali pa imajo kvečjemu priznano kvalifikacijo za luške delavce. Manjkalo jim je znanja, da bi ljudi, ki jih vodijo, opozarjali na nevarnosti, kolikor so jih sploh opazili.«

»Težko je pri nas,« je vzdihnil direktor operative. »Včasih je naša delovna enota kaznovala vsakogar, ki je prišel pijan na delo, s tem, da ni smel tri dni v luko. (Op. nov.: čuden interes predpis!) Delavci so se te kazni bali. Pred kratkim pa ti pride nekdo k meni (op. nov.: ne k predsedniku delovne enote ali k članu disciplinske komisije!)

in me vpraša, če ta sklep še velja. Očitno bi se ga rad poslužil za počitek. Tako je ta reč. Naj povem še anekdoto, ki sem jo že večkrat ponovil: Prideta dva delavca ob pol osmih pred »kapijo«. Oba oklevata ali bi vstopila, ker sta zamudila debelo uro. Eden se okorajži in vstopi, drugi odide k zdravniku in dobi sedem dni bolezenskega dopusta zaradi telesne izčrpanosti. Po našem pravilniku pa zamudnike kaznujemo. Bi vi lahko tistega, ki je vstopil, kaznovali? Zato sem vam rekel, da je domala vse, kar poenajmo, nenormalno.«

LEJ GA, NO

Naslednjega dne, ko sem nameravala nadaljevati svoj pohod po luki, me je čakalo presenečenje. Pred prvimi skladišči spuščena rampa, pred carinarnico, tik ob vhodu v luko, še ena spuščena rampa. Vstop za neslužbene osebe prepovedan!

Takšna smola! Pa ravno takrat, ne en dan prej ali pozneje. Portir me je napotil v sobo socialnega delavca. Ni mi bilo ravno všeč, toda red je red.

Kmalu zatem sem segla v roke predsedniku centralnega delavskega sveta in upravnega odbora.

»Vem, da imate veliko dela,« sem začela previdno, »mislim pa, da bi bili delavci kljub temu lahko bolj informirani in tudi bolj aktivni upravljavci.«

Moža me debelo pogledata.

»S pretovornimi delavci sem, se pogovarjala,« jima pojasnim.

»Ah, s pretovornimi,« se oddahne prvi, »zakaj niste prišli k nam v remont ali v demagas, kjer dela on?« pokaže na predsednika upravnega odbora. »Pri nas so ljudje o vsem poučeni. Člani centralnega delavskega sveta in upravnega odbora smo zadovoljeni, da svoje delovne enote seznamo s sprejetimi sklepi. Ni pa vsakdo govornik.«

»Nekateri novice napak prenesejo, kar je ravno tako narobe,« je predsednik delavskega sveta dopolnil njegov tovariš. »V samoupravnih vodstvih je večina delavcev in se to lahko zgodi.«

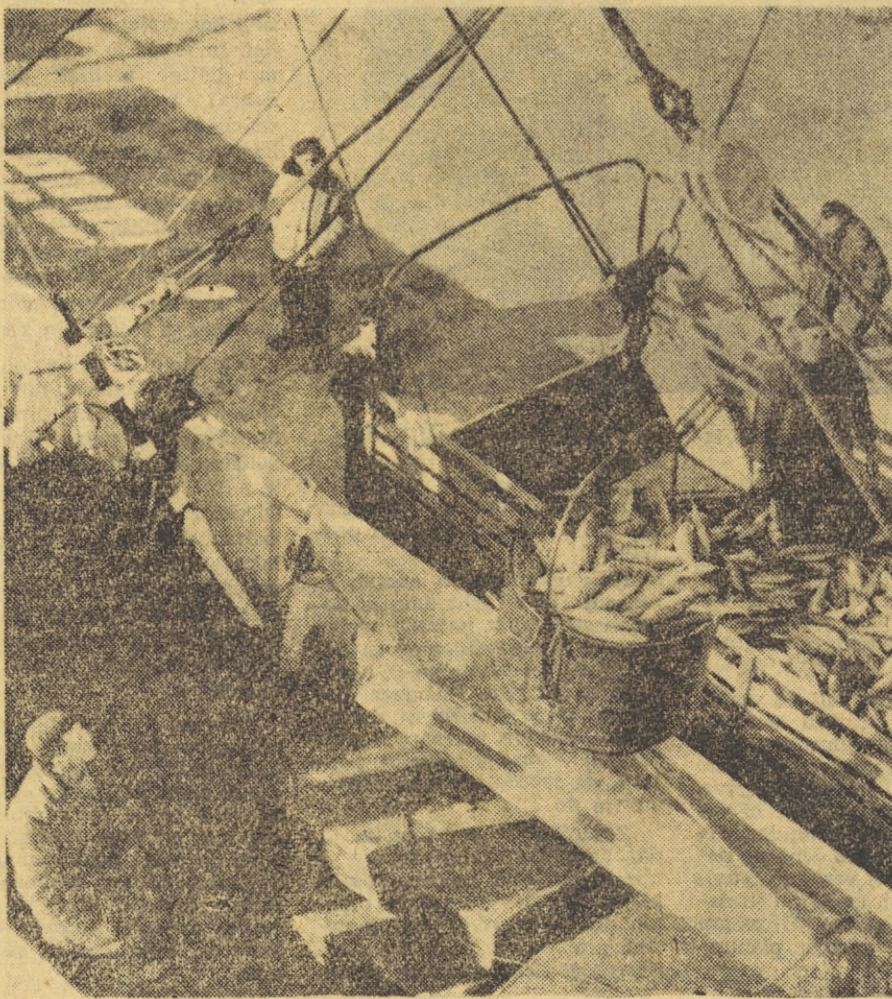
Ta samoobramba je bila nepotrebna, kajti hotela sem zvedeti, zakaj samoupravno vodstvo pretovorne enote dremlje. To sem jima pojasnila.

»Predlagaš najboljšo ljudi v vodstvo, najboljši so tudi izvoljeni. In če niso dobri, kako naj jih zamenjamo? Naj kupimo boljše?«

V to smer ni kazalo nadaljevati razgovora. Zato sem vprašanje usmerila v prihodnost.

»Kako pa nameravate dvigniti izobraženi nivo delavcev? Zdi se mi, da poleg preobremenjenosti z rednim delom tudi to ovira vaš razvoj.«

Predstavnik upravljalcev se je bahavo razkošatil na stolu:

»To, pa to. Jeseni odpremo dve lastni šoli, osemletko in strokovno šolo. Predlagam, da pridete k nam čez dve leti, takrat se bomo drugače pogovarjali. Zdaj še meni, ki nekaj vem, včasih zmanjka sape, kadar gre za gospodarske probleme, pa je ne bi delavcem? Nekaj razredov osemletke in malo izkušenj v samoupravljanju je slaba podlaga za dobro delo. Ampak to je dediščina, ki so jo prinesli od doma, iz gradbenih podjetij... Vsi skupaj bi morali več znati. Res je tudi, da bi se morali bolj držati tistega, kar sklenemo ali sami sebi predpišemo. Pri nas pa gre včasih preveč po domače, preveč familiarno. Kup ljudi imamo, ki so bili pred prihodom v luko na vodilnih mestih, občutljivi so, da je kaj, pa jim pridi do repa, posebno, če jih kdo štiti...«

Na misel so mi prišli strokovnjaki, ki so na lastno pest že večkrat korigirali projekt luškega doma in povprašala sem o preventivnih ukrepih zoper samovoljo.

»Po reorganizaciji poslovanja se bo investicijski oddelček finančno popolnoma osamosvojil. Sploh pa je centralni delavski svet sprejel sklep, da vso materialno odgovornost za nesmotrne in

sploh lahko uvedli, če dela ne opravite v 48 urah?«

»Prepričan sem, da lahko.« Po kratkem premolku, v katerem je očitno urejal misli, je nadaljeval: »Naši strokovnjaki si vzamejo premalo časa, da bi delo v luki poenostavili oziroma racionalizirali. Čemu delavec s tal dviga tovor, ko bi ga laže s podstavka. Toda nekdo mora ta podstavek priskrbeti, nekdo mora na to opozoriti. Poklicno se sicer ne ukvarjam s tem, kot laik sem opazil, da pretovor ni najbolje organiziran in da obstajajo še bogate rezerve v ljudeh. Razen tega se nekateri vodilni ljudje branijo strojev. Če bi se resno lotili notranjih rezerv, izpopolnili mehanizacijo in izboljšali delovno disciplino, kar ob manjši obremenjenosti delavcev ne bi bilo neizvedljivo, bi tudi mi lahko delali samo 42 ur na teden, razen v izjemnih primerih seveda.«

»Pa denar za mehanizacijo?«

»Deset milijard kreditov je zagotovljenih. Za gradnjo železnice in za investicije v luko.«

»In v kadre,« dodam na slepo.

»Vanje že investiramo. 33 ljudi kreditiramo na visokih, višjih in srednjiholah.«

Hvale vredno. Resna skrb za večjo strokovnost bo, kot kaže, premrežila ves kolektiv. Najbrž bo imela od tega tudi konjunkturna služba korist. Iz pisma, ki ga je nekdanji referent te službe napisal glavnemu direktorju luke, je videti, da so jo do nedavna hudo po domače pojmovali. V skladišču so mu odkazali pisarno in pisarniške potrebine in mu naročili, naj se počasi loti posla. Niso pa mu dostavljali nobenih podatkov. Moč je obupal in začel sestavljati prospekte.

Analitično službo so v luki resneje vzeli. Stirje uslužbenci na upravi, kasneje pa naj bi imela še vsaka delovna enota svojega analitika. Skoraj vsak teden dobe delovne enote kako gospodarsko analizo. Narobe je samo to, da analitikom ne sporočajo, ali so z delom zadovoljne ali ne, ali jim podatki koristijo ali ne in kakšne dodatne predloge in želje imajo.

»Morda veste kaj konkretnega o pomoči analitične službe pri izboljševanju gospodarjenja?«

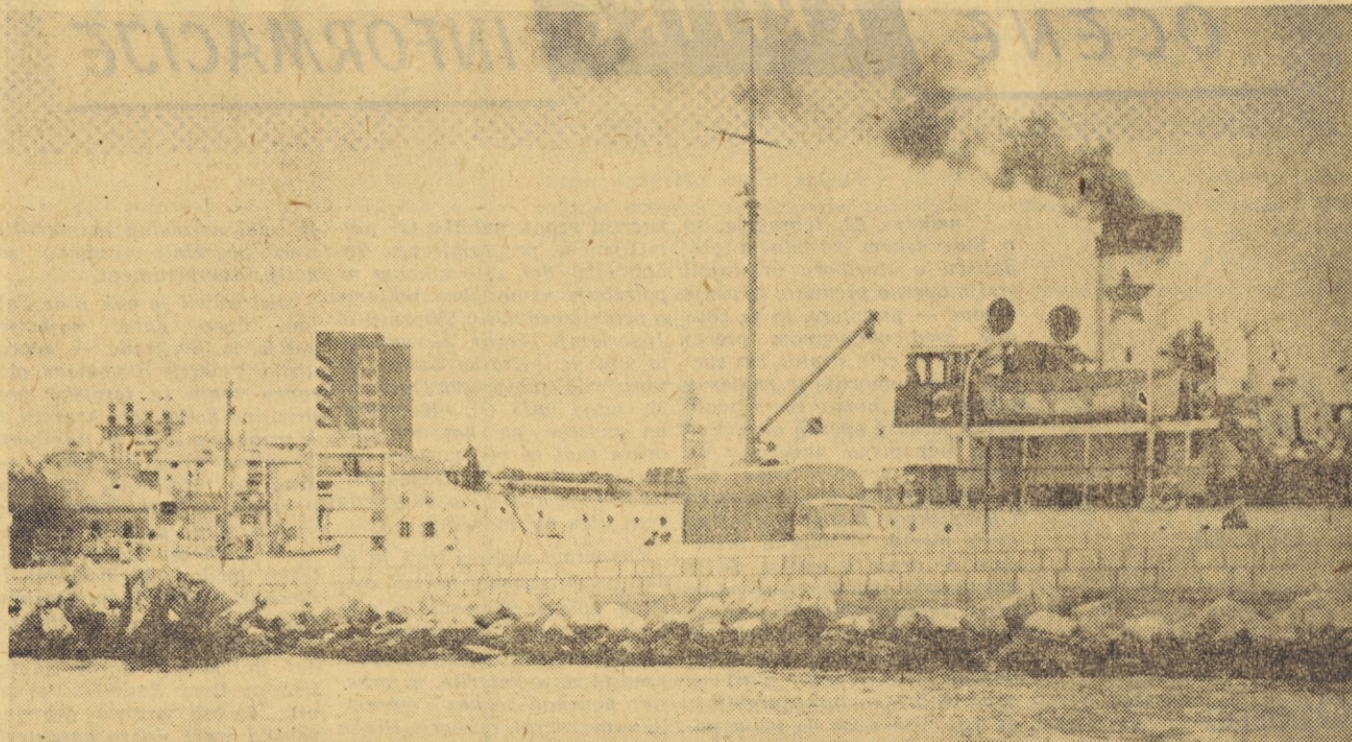
»Lesno skladišče je po ugotovitvah analitičnega oddelka, da zaposluje preveč delavcev, proučilo zasedbo delovnih mest in precej zreduciralo število zaposlenih. Kmalu nato se je znatno povečala produktivnost.«

Priznam: s tem »zaslišanjem« sem bila doslej najbolj zadovoljna.

PRESENEČENJE RASTE

Direktor splošnega sektorja v luki mi je omenil, da kljub vsem težavam, ki jih imajo, v jugoslovanskem merilu najhitreje in najbolj kakovostno opravljajo usluge. Gospodarske perspektive so tako lepe, da bodo po predvidevanjih v dveh letih povečali promet na 2 milijona in pol ton in dodatno zaposlili 300 ljudi. Edino, nad čemer je potožil, je bilo, da politične sile v podjetju premalo delajo in da mora zato uprava sklicevati zbere delavcev, na katerih obravnavajo osnutke raznih internih predpisov.

To trditvev sem uporabila za začetek razgovora s predsednikom luškega sindikalnega odbora. Ni se začudil.

tičnih delavcev, če jim niso dane možnosti za delo.)

»Slučajno? Slučaj, ki se ponavlja, ni več slučaj. Sindikat naj bi bil pobudnik boljšega gospodarjenja in samoupravljanja. To tudi v luki zahtevajo, sindikat pa ne dobiva gospodarskih analiz. Analitiki jih morajo izročati direktorju splošnega sektorja in ta jih razdeljuje po lastni presoji.«

»Mogoče ste preveč brezbržni za notranje probleme?«

»Rad bi poznal tistega, ki bi nam to lahko očitel. Na polletni sindikalni konferenci smo prvi odkrito načeli probleme notranje delitve dohodka in zahtevali, da osebne dohodke vezemo ne samo na pretovorne tone, ampak tudi na gospodarjenje, prejemki naj bi bili rezultat produktivnosti, izkoriščanja obratnih sredstev, ekonomičnosti in rentabilnosti poslovanja. S tem bi povečali gospodarske uspehe in poživili samoupravljanje. Toda zdaj, ko pravilnik o delitvi osebnih dohodkov spreminjamo, vodstvo ni pritegnilo sindikata. Sicer s tem še ni vse zamujeno. Dali bomo svoje pripombe k osnutku, kar precej jih bo. Lahko bi jih seveda dali, še preden so zbori delavcev razpravljali o osnutku... Prav tako smo na polletni konferenci opozorili na slabo organizacijo dela, na slabo izkoriščanje strojev in na več drugih gospodarskih vprašanj, ki zmanjšujejo zaslužke nas vseh, predvsem pa pretovornih delavcev, kritizirali včasih nepremišljeno kadrovske politike, premajhno skrb za urejene življenjske pogoje delavcev in nezdružljive medsebojne odnose. Če ves kolektiv za to ni zvedel, ni kriv sindikat. Imamo svoje glasilo, upravičeno smo pričakovali, da bosta referat in diskusija objavljena v njem, pa o vsem skupaj ni bilo niti kratke notice, ker se posamezniki niso strinjali s stališči sindikata.«

»Posamezniki? Izdajate glasilo vsega kolektiva.«

»Pri nas se sme objaviti samo tisto, kar eden ali dva človeka odobrita.«

»Je vodstvo vsaj upoštevalo pripombe in mnenja sindikalne konference?«

»Je. Problem življenjskega standar-

mirali, ker pač sami niso bili informirani. Ob pomisli na to sem vprašala:

»Kaj pa ovira sindikalne podružnice pri delu? Disponenti so rahlo cinično spraševali, ali sploh imajo sindikalno podružnico.«

»Ne bom prikrival resnice. Nekateri sindikalni odbori ne delajo, prav tako nerazgibane pa so osnovne organizacije ZK. V opravičilo moram povedati, da so funkcionarji kot delavci in ljudje večinoma zgledni, manjka pa jim ekonomskega znanja, da bi zavzemali svoja stališča do posameznih vprašanj. Morali bi tudi bolj poznati našo zakonodajo. Ravno zato je izvršni odbor sindikata sklenil, naj bi 15 sindikalnih funkcionarjev obiskovalo polletno večerno sindikalno šolo. Pristali so na to, ko bi bilo treba podpisati pogodbo z delavsko univerzo za plačilo šolnine, pa se je zaveda zataknila. Niti glavni direktor niti direktor splošnega sektorja je nista hotega podpisati, čeprav je šlo skupno za okoli 200.000 dinarjev, seja upravnega odbora pa je bila predvidena po poteku pogodbenega roka, na kar sem ju opozoril. No, ta reč je zdaj že urejena.«

»Posegla bi v tuje kompetence, če bi pogodbo podpisala.«

»Kompetence pri nas niso strogo razmejene. Računovodstvo je na primer dobilo klimatske naprave, preden so samoupravni organi odobrili nakup. Podpisnik naročilnice se v tem primeru ni skliceval na pravila podjetja. In pri najemanju skladiščnega prostora, za katerega naj bi lesno skladišče letno plačalo 5 milijonov dinarjev, tudi ne. Povrhu je še neuporaben.«

»Je delovna enota pristala na plačilo?«

»Ne, vodstvo je sporočilo upravi, naj fakturo poravnata tisti, ki je na lastno pest najel prostor.«

»Pa jo bo?«

Predsednik luškega sindikalnega odbora se je zamejaval in odvrnil:

»Če bi jaz to napravil, bi me najbrž zgrabili za vrat, v tem primeru pa...«

»Hm, problem sodi v delovno ob-

Omara pa je takrat, kadar ni nikogar v pisarni, zaklenjena. Predsednik luškega sindikata je kot špediter pogosto v Kozini in se vrne v luko, kadar se pač vrne. Vsekakor pa ne zmeraj takrat, kadar je arhiv komiteja dostopen. Na podlagi te ugotovitve je sindikalni izvršni svet pismeno sporočil direktorju splošnega sektorja (v luki), da se s to odločitvijo ne strinja in ustrezno argumentiral svoj protest. No, potem se je spor, vsaj kar se tiče zapisnikov, srečno končal...

SAMO SONCE NIMA SENCE

Dobre pol ure sem se pogovarjala s sekretarjem luškega komiteja, preden je stopil iz lupine referenta za varnost in postal sekretar komiteja.

»Medsebojni odnosi pri nas niso urejeni. Včasih se počutim kot na natezalnici. Upravno vodstvo sem kot uslužbenec dolžan poslušati, kot politični delavec pa bi moral včasih nasprotovati.«

»In...?«

»Hja, težko je. Senčne strani radi prikrivamo.«

»Tudi luški komite?«

»Ne. Mi se že pogovorimo o njih, naša slabost pa je, da ne sprejememo nobenih zaključkov in da malokoga pokličemo na odgovornost zaradi nepravilnosti.«

»Vi ste član centralnega delavskega sveta, tudi tam bi lahko na marsikaj opozorili.«

»Saj opozarjam, toda večkrat se mi je že zgodilo, da so me taisti člani, ki so mi povedali problem, pustili na cedilu. Mentalitete ne spremeniš čez noč. Lahko pa rečem, da se stanje izboljšuje in da se ljudje vedno bolj osveščajo.«

»Ali veste, da si pretovorni delavci ne upajo črhiniti? Če pri tem ostane, ne boste mogli govoriti o delavskem upravljanju. S takimi na hitro skuhanimi zbori delavcev, kjer upravni uslužbenci diagonalno obrazložijo predvidene novosti, delavci pa jih molče poslušajo, deloma zato, ker jim je vse skupaj morda španska vas, deloma pa iz strahu pred zamero, je sicer formalno zadoščeno našim demokratičnim principom delavskega upravljanja, toda ko so novosti uveljavljene, rado zaškrbijo. Šele praksa vsem odpre oči in začeti je treba znova. Brez potrebe, seveda.«

Očitno se je sekretar luškega komiteja strinjal z menoj, kajti pripomnil je samo to, da se interni predpisi po navadi prehitro sprejemajo.

»Rekli ste, da se ljudje v luki vedno bolj osveščajo. Velja to tudi za delovne enote?«

»Da, posebno če ima strokovno vodstvo političen posluh. Tudi medsebojni odnosi so tam bolj urejeni.«

»Ko sva že pri tem: zakaj se pretovorni delavci bojijo govoriti?«

»Zaradi rezervnih grup, kamor disponenti razporejajo šibkejši in manj sposobne delavce. Zgodi se kajpada tudi, da že osebnaamera zadošča za takšno premostitev. Naš komite je zato predlagal, naj bi rezervne grupe ukinili.«

Ti kazenski bataljoni, kakor jim pravijo delavci, namreč samo takrat pretovarjajo blago, kadar redne brigade ne zmorejo dela. Drugače čistijo obalo in kanale. In zaslužijo samo po sto dinarjev na uro.

»Zakaj samovoljnežev ne odslovite?«

»O tem bi sam težko govoril. Včasih res ne bi bilo slabo. Sicer pa bo v kratkem letna konferenca Zveze komunistov, na kateri bomo vrsto notranjih vprašanj obširno in odkrito obravnavali ter zahtevali, da se uredijo.«

Sekretarju sem zaželela, da bi jim pri tem pomagal tudi moj članek.

Pri pisanju me je res vodila misel, da moram lučanom dati priznanje za dosežene gospodarske uspehe in spodbuditi vsa pozitivna prizadevanja sindikata in drugih za rešitev nevspešnih vprašanj ter za njihove koncepte navdušiti strokovne službe, vodilne ljudi in vse, ki jim je resnično pri srcu vsestranski razvoj koprski luke.

MARIOLA KOBAL

neekonomične investicije prevzamejo neposredni krivci. Doslej to včasih ni bilo izvedljivo, ker smo imeli premalo strokovnjakov in preveč dela.«

In spet smo bili pri delu.

»Pa ga je res tako zelo dosti?« pobaram.

»Res, preveč ga je. Če ga komu zmanjka, se pa za stoličke in položaje bore.«

Kaj je tičalo za tem stavkom, mi ni uspelo zvedeti. Nedvomno pa je nekaj tičalo...

SVETLEJŠE ZARJE

Zelzel je ostati anonimni, pa naj ostane. Mislim, da kljub temu kaže reprodurirati njegove besede, ker veje iz njih zdrava in pogumna razsodnost.

Kot strokovnjaka, ki ne dela neposredno v operativni in je zato lahko bolj objektivni, sem ga vprašala, ali verjame, da so upravičene vse čakalne ure delavcev.

»Mislim, da ne. Po mojem bi lahko komercialna točno zvedela, kdaj pride blago in bi tedaj prišli delavci v luko. Ni škoda samo denarja za čakalne ure, ampak tudi ljudi in njihovega zdravja. Organizacija dela je naša boleča točka. Vse toži in vzdihuje, premalo pa se dela na tem, da bi jo izboljšali.«

V roke je vzel svinčnik in nekaj računal.

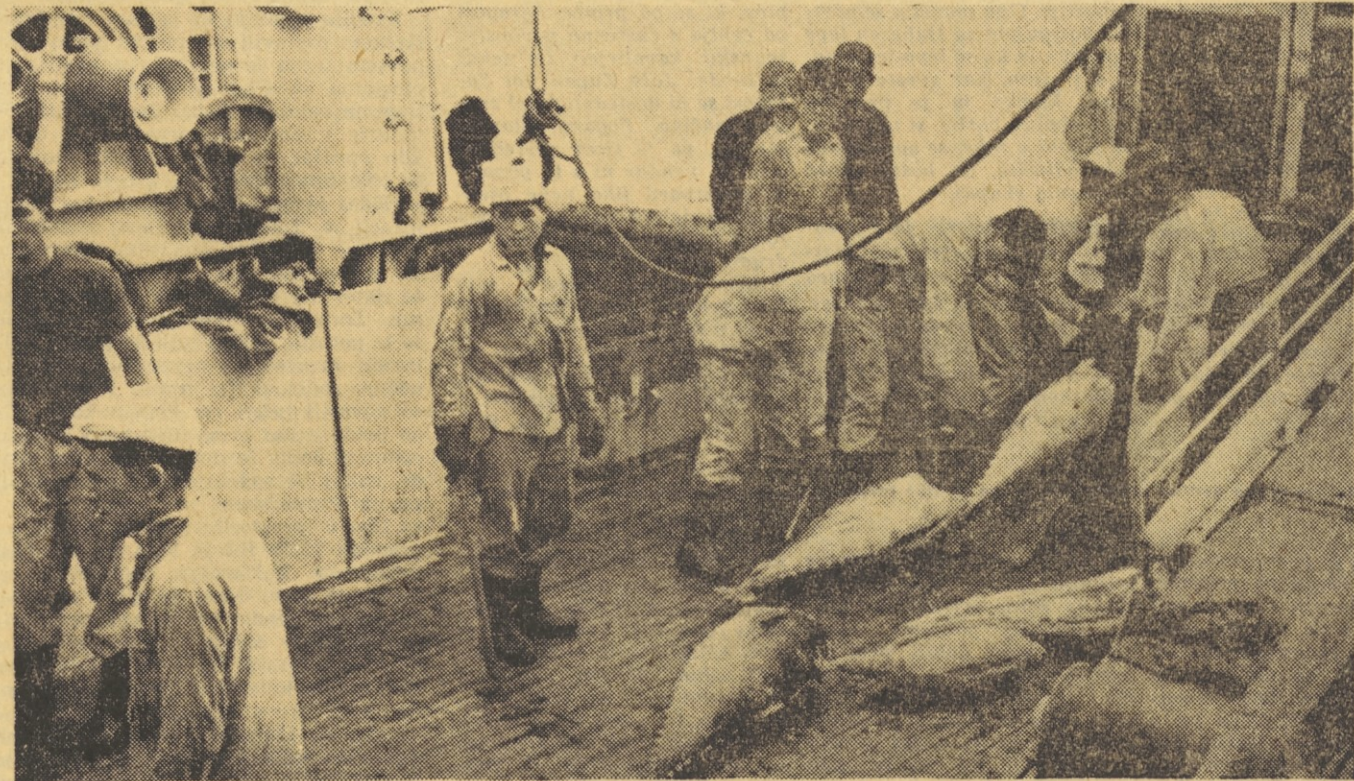
»Glejte,« je potem dejal, »v pretovoru dela skupno okoli 400 ljudi. Uradno delajo od pol sedmih zjutraj do dveh, v resnici pa se lotijo dela šele okoli sedmih, malicajo pa namesto pol ure celo uro. Če bi začeli delati ob sedmih, ampak zares ob sedmih, bi se bolj odpočili in bi več napravili, še celo, če bi malica trajala samo pol ure, kakor je uzakonjeno. Moj račun kaže, da bi isti ljudje dnevno delali po 200 ur več ali pa bi delovna enota pretovor zaposlovala 30 ljudi manj.«

Dobra ideja, pomislim, vredna daljšega razgovora, zlasti, ker je v luki dnevno 38 ljudi »na bolniški«.

»Zakaj pa malice trajajo celo uro? Ni primernega razporeda?«

»Je, pa se ga delavci ne držijo. Lahko bi jih disciplinsko kaznovali zaradi tega, toda če delajo po šestnajst ur na dan, bi bilo to nečloveško. Preutrujeni so.«

»A propos: Kaj pa mislite o 42-urnem delovnem tednu? Bi ga pri vas

»Povejte mi,« je rekel nekoliko pobito, »kako naj bi na primer sindikat organiziral razpravo o osnutku pravilnika za delitev čistega dohodka, če ga sploh ni dobil? Tajnik delavskega upravljanja mi je mimogrede povedal, da je kopije že razdelil, kakor mu je bilo naročeno, in moral sem ga posebej prositi, da mi je izročil svoj izvod. To je bilo malo pred novim letom, takoj zatem pa so sklicali zbere delavcev.«

»Morda so slučajno pozabili na vas,« poskušam braniti upravo, kajti težko je verjeti, da gre razprava o tako pomembnih internih predpisih zavestno mimo sindikata. (Direktor splošnega sektorja se vendar ne bi mogel pritoževati nad premajhno aktivnostjo poli-

da se skrbneje urejajo, delavci so dobili primerno stanovanja, o sprejemih ne odloča več en sam človek mimo kadrovske službe, prehrano smo uredili...«

»Delavci pa se pritožujejo nad podražitvijo.«

»Saj se hrana ni podražila. Le tega ni več, da bi vse dnevne obroke regresirali. Za tople malice podjetje vsakomur prispeva 70 dinarjev, drugo morajo sami plačati, kar je prav. Zakaj bi bili tisti, ki se hranijo izven luke, zapostavljeni zaradi delavcev, ki obiskujejo izključno luško menzo? Regres se plačuje iz skupnega čistega dohodka.«

Delavci, s katerimi sem se pogovarjala na obali, so me torej napak infor-

močje sindikata. Samovolja. Precej sem že slišala o tem. Prav danes je neki disponent nagnal delavca v kadrovske oddelke po knjižico in ga hotel odsloviti. Vi pa imate komisije za sprejem in odpuste.«

»Včasih je bilo tega še več. Sindikat se je ostro zoperstavil na konferenci in kasneje ob vsakem podobnem ekscesu. Ravno to pa nekaterim ni všeč. Po mlem nam mečejo polena pod noge. Saj kmalu še sejnih zapisnikov centralnega delavskega sveta ne bi več dobivali.«

Potem je predsednik izvršnega odbora na dolgo obrazložil, kako je dobil pismeno obvestilo, naj sindikat uporablja zapisnike, ki jih dobiva luški komite ZK. Ta jih, seveda, hrani v omari.

Operna premiera v Mariboru

M. DE FALLA:
»KRATKO ŽIVLJENJE«
B. MARTINU:
»KOMEDIJA NA MOSTU«

V nedeljo, 23. februarja, so v Slovenskem narodnem gledališču v Mariboru pripravili tretjo operno premiero letošnje sezone — premiero, ki je zbudila med občinstvom precej ugibanj in celo strahu, češ spet nas bodo »morili« z moderno glasbo. Ne bomo raziskovali, čemu je naše operno občinstvo tako nepopisno navezano na »železni repertoar« (nekaj odgovora nudi že 6.—8. številka Gledališkega lista, ki se na dveh mestih — močno prizadeto — vrača k očitu, da je mariborski operni repertoar ne samo železen, temveč celo že malo zarjavel) in kateri so vzroki, da se dela novejšega datuma (ne novejšega glasbene govorice!) tako težko prebijajo do nas. Vsekakor pa velja poudariti, da je Martinujska »Komedijska na mostu« — naj bo že njena glasbena cena tak ali drugačna — mnogo boljše rešitev od katerikoli operet, ki so pred kratkim razburile duhove ter prinesle mariborskemu gledališču zelo dvomljiv ugled. — In še to, čeprav na videz brez neposredne zveze: kombinacija še čisto romantičnega »Kratkega življenja« z nekoliko svobodnejše koncipirano »Komedijsko na mostu« je posrečena in pravilna, če natičeni enega prvih korakov v

načrti vzgoji publike ter premoščenju programiranju sodobnejših del, zato nikakor ne potrebuje »ameriške« reklame o prvih izvedbah v Sloveniji in Jugoslaviji. Stvar je namreč ta, da je »Kratko življenje« uprizorila ljubljanska Opera že 22. maja 1935 (!), »Komedijska na mostu« pa kot radijska opera tudi ni več popolna jugoslovanska novost. Uspeh mariborskega ansambla ni seveda zato prav nič manjši.

Omenimo najprej štiri, ki so dali premierskemu večeru značilne poteze: dirigenta Vladimira Koblerja, zanesljivega in dovolj temperamentnega vodjo predstave, s katerim je orkester ponekod že kar presenetljivo muzical, režiserja Hinka Leskovška, ki je zlasti s »Komedijsko« ustvaril izvrstno poetično in satirično predstavo ter scenografa Toša Primožiča in kostumografa Vladko Hegedušiča, ki sta postavila operi v prijetno ter značilno okolje. — Operni zbor se v »Kratkem življenju« ni izkazal najbolje, bil je ponekod ritmično zanesljiv, drugje spet preforsiran ter na začetku (po čigavi krivdi?) popolnoma nerazumljiv. Nekaj podobnega se je primerilo tudi baletnemu zboru z nastopajočimi solisti: marsikateri detajl

je ostal neizdelan in marsikje smo pogrešali ritmično zanesljiv temperament.

Med solisti je bila v de Fallovi operi daleč najboljša gostja iz Beograda — sopranistka Valerija Heybalova, glasovno sveža in igralsko pripriljiva Salud. Tej kreaciji se je približala samo še Adalberta Thumova v svoji Babici, vsi drugi so ostali bolj ali manj v mejah solidnega povprečja. — Nasprotno pa bi v Martinujski »Komedijski na mostu« le težko ločili med boljšimi in slabšimi v solističnem pevskem kvintetu (Mileva Pertotova, Adalberta Thumova, Aleksander Boštjančič, Karlo Kamušič in Bert Rudolf). Vsi po vrsti so bili igralsko dognani, pevsko sveži, dobro karakterizirani ter zanesljivi v ansamblu.

Splošni vtis premierskega večera je repertoarno in izvajalsko nad vse ugoden. Če odziv pri občinstvu to pot še ni bil čisto tak, kot bi človek pričakoval po reakcijah med potekom predstave, velja to znova v premislek vodstvu mariborskega gledališča. Predstava pa nedvomno zasluži, da jo spoznamo tudi drugod po Sloveniji (ne nazadnje v Ljubljani).

BORUT LOPARNIK

Po dolgem pričakovanju je ljubljanska mladina končno dobila svoj klub, in sicer v dvorani Občinskega komiteja LMS Ljubljana-Center v ulici Moše Pijada. Ustanovitelji tega kluba, Občinski komite LMS Ljubljana-Center, je poskrbel za skrbno pripravljeni otvoritveni program. Izvajali so ga ansambel Shadows s pevcem Perom Dimitrijevičem, potem Aleksander Skale, ki je govoril o razvoju jazza in popestril svoje predavanje z diapozitivi in magnetofonskimi posnetki.

Že prvi dan je bil klub nabito poln, kar priča o veliki potrebi tovrstnih družbenih prostorov, namenjenih mladini. Podobnih klubov bi si želeli v Ljubljani še v velikem številu in gotovo je, da bi jih obiskovalo mnogo hvaležnih, mladih ljudi.

Klub mladih bo odprt vsak petek ob 17. uri in je namenjen predvsem mladini v mladinskih aktivih.

Družabni kolektiv izven delovnega okolja

Klub Tovarne celuloze
Videm-Krško

Napisali smo že lepo število vrstic, še več izgovorili očitkov, češ da se nekatere delovne organizacije prav malo, ali celo nič, ne menijo za kulturno razvedrilo članov svojega kolektiva. Za takele stvari nikoli in »v resnici« predvsem nimajo denarja. In gorje novinarju, ki se spomni, da so delavci izven svojega delovnega mesta povsem vsakdanji ljudje, s temi ali onimi potrebami in da način življenja zunaj starih sten, v tovarni ali pisarni, vpliva tudi na uspeh za strojem ali mizo.

Zgodilo pa se je, da so tam v Vidmu-Krškem postavili vso reč na glavo. Res, povsem trdno se ne stoji, pa vendar je obrnjena in človeka veseli. Kaj ima tovarna celuloze toliko denarja ali novinarje v sindikalni organizaciji, bi se kdo vprašal, da si je omislila klub in ga celo financira? Prav gotovo ne.

Kdaj je bilo, ko je sindikalna organizacija v Tovarni celuloze ustanovila posebno kulturno-prosvetno komisijo, je pravzaprav vseeno. Danes je pač že dano dejstvo in vodi jo neki inženir. Torej strokovnjak, nad katerimi se je potožilo v Sloveniji že precej kulturnih društev in organizacij, češ da nečje sodelovati z njimi. Pred letom so govorili nekje na Primorskem: »Če ne pride v naš tovarniški klub inženir, ostanejo doma še drugi.« Zakaj ne pride, zakaj ne sodeluje, se niso vprašali ne na Primorskem, ne drugje.

No, v prostorih tovarne je zrasi pravcati klub. Bil je lepo urejen, tudi prijetnega kulturnega razvedrila ni manjkalo. Celo denar je redno dotekal, ne mnogo, vendar toliko, kot ga je prišlo, ni bil v obliki milostnega darila, marveč podpora, ki jo je predsedstvo sindikata v kolektivu pripoznalo za koristno in nujno. Sčasoma pa se je pokazalo, da klub, ki domuje v tovarni, delavcem nič kaj ne prija. Motilo jih je isto okolje, v katerem so delali dan za dnem, motilo tudi, da so smeli vanj samo zaposleni v tovarni z najožjimi sorodniki. Tako so se odločili in prenesli svoj klub v samo središče kraja, v samski dom Tovarne celuloze.

Zdaj sta v kletnih prostorih tega ne preveč bleščečega Doma še dve skromno urejeni sobici, ena s televizorjem in stoli, druga z mizo za namizni tenis, namenjena pač družabnim igram, predstavam krajših filmov in pogovorom v večjem krogu. Število in sestava obiskovalcev sta se povečala, popestrila, prednjači mladina ter stanovalci samskega doma. Postal je klub, povezan s terenom, torej bolj odprtega tipa. Edina majčkana neprijetnost je, da so v sosesčini klubske prostori gradbenega podjetja, neurejeni in brez živ-

ljenja in se nekam zlovešče bohotijo nad sosedo.

Poleg kulturno-prosvetne komisije ima v Tovarni celuloze kolektiv mladinske organizacije posebno tričlansko komisijo za klube. Tako odrasli kot mladinci se udeležujejo na stroške podjetja seminarjev za klube v okrajnem in republiškem merilu, da bi lahko popestrili in obogatili klubske programe. In če so še pred leti tarnali »zagrizeni klubaši«, da morajo vse storiti sami, da jim nihče nič ne pomaga, zdaj ni več tako. »Krivo« je menda celotno vzdušje v občini, ko tako SZDL, sindikati, mladinska organizacija in občinska skupščina hodijo vstric z roko v roki. Končno so »krivi« tudi sami občani, ki najdejo v klubske miljeu nadomestilo vsaj za delček tega, za kar so v svojem malem kraju sicer prikrajšani.

Načrti krškega kluba so lepi in videti je, da nikakor ne neizvedljivi. Najprej si žele opremiti prostore, da bi lahko prirejali razstave krajevnega fotokluba in likovnih amaterjev. Potem nameravajo kupiti knjižnico in glasbeno omario, naročiti revije, časopise in plošče. Zakaj poleg filmskih večerov, ki so vsak drugi tork, bi radi uvedli še glasbene s klasično in moderno glasbo ter v sodelovanju z Glasbeno šolo. Predvsem z njenimi pedagogi, ki bi strokovno posegli v razgovor, pripravili uvodno besedo ali kratko predavanje. Potem so na programu predavanja s potovanj (Pariz, Innsbruck) z diapozitivi. Enkrat mesečno pa aktualna tribuna o zunanjepolitičnih in gospodarskih vprašanjih, o razvoju tehnike in znanosti. Strokovnjaki v tovarni — ne samo tisti inženir na čelu kulturno-prosvetne komisije sindikata — so pripravljeni pomagati. Včasih organizira klub skupni izlet. Potem leži ob vhodu v klubske prostore knjiga pritožb in želja, kamor vpisujejo obiskovalci in dežurni svoje vtise in pripombe.

Trenutno je najmočnejša tehnična baza kluba, če lahko tako rečemo, krajevni fotoamaterski klub, ki se ukvarja razen s fotografiranjem tudi s snemanjem krajših filmov in jih predvaja v klubu.

Pa pustimo klub ob strani. V njem je čuti utrip življenja. Poglavitno je, da ta utrip spodbujata razumevanje in podpora upravnih organov v tovarni in drugih družbeno-političnih organizacij v Vidmu-Krškem. In tako lahko prihajajo do izraza široke želje občanov. Lahko jih uresničujejo in oblikujejo.

ALA PEČ

GOLO ŽIVLJENJE

JAPONSKI FILM
GOLI OTOK

O japonskem filmu še vedno vemo premalo, kajti redka dela, ki s časom na čas zaidejo na naša filmska platna, ne morejo dati popolne podobe vzpona in razmaha filma te oddaljene zemlje. Znatno razmah japonskega filma je čutili zlasti v zadnjem desetletju, ko so se v svetu vedno pogostejše pojavljala imena režiserjev: Akira Kurosawa s filmom Rašomon, Sedem samurajev in Skrita trdnjava, ime Kenji Mizoguchi s filmom Ulica sramote, med posebno znanimi pa je režiser Kaneto Šindo s filmoma Otroci Hirošime in Goli otok, ki ga pravkar gledamo na naših platnih in za katerega je leta 1961 prejel na mednarodnem filmskem festivalu v Moskvi prvo nagrado Grand Prix.

Značilna za njegovo umetniško ustvarjanje sta občutek in smisel za dojemanje življenja,

kakršno v resnici je, za vsakdanje človekove probleme, ki jih izraža samo skozi filmsko sliko, brez besed in brez vsakršnih dialogov. Njegov človek, običajno človek iz družbeno in socialno zaostale sredine, je samo delček tistega človeštva, ki ga življenje sili v oster boj za svoj obstoj in eksistenco. Taki so tudi ljudje na Golem otoku, majhnem in skopem delčku zemlje, kjer jim suha in nerodovitna tla izpijajo njihove življenjske sokove, njihovo moč in upanje v boljše. Na Golem otoku živijo iz dneva v dan v trdem boju za svoj obstoj in zanje je kaplja dežja upanje v samoohranitev, majhna riba, ujeta ob strmi obali že praznik in izlet v mesto, smrti nema bolečina in obup. ki pa je hkrati samo del vsakdanjega dogajanja in ob njej ni časa za dramatiziranje in čustvovanje. Življenje pa teče

dalje. Letni časi se vrstijo drug za drugim, neizprosni v svojih zahtevah in trajanju in človek je spričo njihove neminljivosti in nespremenljivosti resničnosti samo drobec krutega in neizprosnega prostiranja, ki se mu sicer noče ukloniti, a je hkrati nanj preveč usodno navezan. Pesimizem, ki veže iz dela, mu daje poudarek tragičnosti in brezizhodnosti, hkrati pa odkriva delo moč in vztrajnost človekove volje za svoj borni obstoj. Film, ki ga po njegovi tehnični svojstvenosti, slikovni in glasbeni izpovednosti lahko štejemo med redke umetnine, ima v svojem idejnem, vsebinskem delu določena stališča in izhodišča, o katerih bi lahko polemizirali, mu pritrjevali in se mu tudi protivili. Vendar pa je mimo tega priznanja vredna mojstrovina.

IVA BOZOVIČAR

Groteskni KONCERT

RADIJSKA IGRA
NORMANA CORWINA
»DVOJNI KONCERT«

Američan Norman Corwin se je v radijski igri »Dvojni koncert« duhovito ponorčeval iz dveh virtuozov pianistov, seveda zagrizenih nasprotnikov. V na pogled preprosti zgodbi, ko možakarja tekmujeta med seboj za prestiž in pripravljata drug drugemu vrsto ovir, da bi pač eden bolj zablistel od drugega, tiči mnogo vsakdanje človeške resnice o zakulisnih nasprotjih in ljubosumnosti med umetniki. Corwin ni pozabil niti publike, ki slavi svoja miljenčka in je dandanes tudi na koncertnih odrih želčna senzaciji. Če je priča nečemu nenavadnemu, že vzkliska priznanje in vidi v tem nenavadnem modernu, genialno umetnost.

Da izzveni »Dvojni koncert« kot resnična groteska, je poskrbel njen avtor s koncem komedije. Oba pianista se namreč potegujeta za ljubezen lepe signorite in ko se lepota omoži s tretjim, kar zvesta v zaporu, kamor ju je privedla medsebojna borba, si užalostena sežeta v roke, se spravita in celo odločita, da bosta odslej nastopala skupaj.

»Dvojni koncert« je v ljubljanskem radiu režiral Marjan Marinc. Ker je eden izmed protagonistov v igri Madžar, drugi Spanec, se je lahko poslužil pri obeh stilizirane govorice, kar je dalo igrici še bolj grotesken prizvok. Pogani govori s širokimi vokali svojega

naroda, ki jih Madžari ne morejo prikriti v nobenem jeziku indoevropske jezikovne skupine, ki se ga priuče. Saragosi pa čeblja s čustveno pevnostjo španskih kavalirjev. Le nekaj je škoda: Jože Zupan kot Saragosi se ni dosledno držal svojega načina. Pogani, Marjan Marinc, pa je sicer posrečeno govoril, vendar ni s to govorico poudaril lika neke osebnosti. Sodelovali so še Marjan Kralj, Majda Potokarjeva in drugi.

Sicer je bila izvedba zelo živa, tekoča, izpovedna, kakršne si v radiu želimo in kdor je ni slišal, se lahko povesele ob njej v nedeljo, 28. februarja, ko bo ponovno na programu.

A. P.

KNJIGA, KI SMO JE VESELI

D. CVETKO:
»GALLUS,
PLAUTIUS, DOLAR«

Knjiga, ki jo je v celoti subvencioniral Sklad za pospeševanje kulturnih dejavnosti SRS ter je izšla v vrsti jubilejnih edicij Slovenske matice za leto 1963 — »Skladatelji Gallus, Plautius, Dolar in njihovo delo« v uredništvu ter z uvodom Dragotina Cvetka, pomeni na našem knjižnem trgu razveseljivo (in dolgo pričakovano) novost. Najprej zato, ker smo po celi vrsti bogatih likovnih monografij in bibliofilskih poslastic dobili z njo prvi luksuzno izdajo, s katero lahko mirno stopimo čez državne meje, kjer sicer radi verjamejo prepodm eksperimentov resnih znanstvenih razprav, še mnogo raje pa celotnim razpravam (uvod dr. Dragotina Cvetka je to pot prvič, preveden v celoti!) ter natisnjenim notnim tekstom, ki največ povedo. — In taka je druga značilnost nove knjige:

po dolgi vrsti let, odkar je utihnila založba Glasbene matice (z edino izjemo slavnostne številke pokojnih Naših zborov), smo dobili prvo — beri in piši: prvo — izdajo starih slovenskih skladateljev, dasiravno se je naša glasbena zgodovina prav ta čas izredno razmahnila. Da pa bo slika popolnejša: dobili smo jo seveda pri eni bolj ali manj »neuračunljivi« založbi, pri Slovenski matici (kakor nekaj zanimivih, čeprav bolj skromnih izdaj pri Prosvetnem servisu) — zakaj naše velike založbe, tudi tiste, ki se ukvarjajo s tiskanjem muzikalij, se podobnih »poizkusov« (nerentabilnih, se razume) očitno niso hotele lotiti!

»Gallus, Plautius, Dolar« prinaša poleg zanimivih faksimilov enajst Gallusovih makaj takih, ki jih še nismo sli-

šali), štiri Plavčeve skladbe za dva zbora in generalni bas oziroma zbor, soliste in generalni bas ter dve Dolarjevi deli: »Miserere mei Deus« (solisti, zbor, godala, continuo) in Sonata à 10 (za šest godal, trobento, tri pozavne in orgle). V uvodnem delu knjige je natisnjen najprej uvod dr. Dragotina Cvetka, zanimiv najbolj v odstavkih o problemu akcidenc (predznakov) pri Gallusu, o življenjski poti Gabriela Plavca ter narodnosti Janeza Krstnika Dolarja — torej o vprašanjih, ki jih domača literatura še ni obravnavala podrobno. Razpravo spremlja izčrpne ter zaradi številnih doslej nedostopnih citatov nad vse zanimive opombe. Sledi ji revizijsko poročilo Ludvika Zepiča (ki je tudi zelo natančno spartiral notni tekst) in Dragotina Cvetka.

B. L.

BREZUPNO OBRAČANJE PRESKROMNIH SREDSTEV

Perspektive osnovnega šolstva v občini Lenart in Tabor v mariborskem okraju

Ustava obvezuje osnovne politično-teritorialne enote, da obveznemu šolanju zagotovijo sredstva za osnovno dejavnost. Sredstva skladov so v glavnem odvisna od občinskega proračuna, le-ta pa v večini občin ne more zadovoljiti vseh potreb. V mariborskem okraju, kjer je povprečje na učenca osnovne šole najnižje v Sloveniji (39.000 dinarjev), dosegajo povprečja drugih okrajev le tri občine. Center 51.000 dinarjev, Tabor 46.000 in Tezno 45.000 dinarjev. Večina občin pa se še zdaleč ne približa okrajnemu povprečju (Gornja Radgona 32.000, Radlje 33.000, Ljutomer, Lendava, Murska Sobota in Ptuj po 34.000, Slovenska Bistrica 36.000, Lenart 37.000 din povprečno na učenca).

Zaskrblijoči statistični podatki torej kažejo, da ni enotnih osnovnih možnosti za obvezno šolstvo vseh naših otrok, predvsem v gospodarsko manj razvitih občinah in v občinah z največjimi kmetijskimi površinami. Vendar je v občinah z najnižjim povprečjem sredstev na učenca tudi nekaj takih, ki že imajo industrijo, na primer Ptuj, Slovenska Bistrica.

V dveh mariborskih občinah, Tabor in Lenart, sem skušala ugotoviti, kako se osnovno šolstvo razvija tam, kjer je občina gospodarsko močnejša in tam, kjer je šibka. V takem nasprotju sta si namreč prav omenjeni občini. V občinski skupščini Lenart so mi takoj ob prihodu povedali, da je pri njih toliko potreb, denarja pa tako malo, da ne vedo, kateri problem bi rešili prej. Prihodnje leto bodo v občini slavili 100-letnico osnovnega šolstva. Razen šole v Lenartu je bilo ostalih sedem šolskih poslopj zgrajenih v preteklem stoletju. V vsem tem času niso bile adaptirane in se nekateri sploh več tudi ne izplača adaptirati. To velja za šolo v Cerkvenjaku, kjer bi bilo nujno zgraditi novo šolsko poslopje. Pred štiri leti so bili načrti za šolo v Cerkvenjaku gotovi, vendar se je »ustavilo« na Republiškem svetu za šolstvo, ker se novogradnja zaradi slabega prirastka in slabe ekonomske perspektive ba- je ne bi izplačala. Podatki za zadnjih pet let pa nam povedo, da je vsako leto 15 do 20 uencev več v tem šolskem okolišu (1960 — 378, 1963 — 428). V sklad za investicije v šolstvo bodo v komuni uspeli zbrati z zvišanjem dopolnilnega proračunskega prispevka na 15 % le štiri do pet milijonov dinarjev. Iz teh sredstev bodo lahko le delno adaptirali dve šoli. Ostale bodo morale počakati, če ne bo od kod kaj kanilo, še dve leti, tri in več.

POLITIKA FINANCIRANJA ŠOLSTVA V LENARTU DOKAJ VEZANIH ROK

Glavni dohodek občine je dohodek iz individualnega kmetijstva. Obema kmetijskima posestvom občina namreč celo regresira izgubo. Tu je še ključavničarsko podjetje, ki pa je v prisilni upravi, drugih gospodarskih organizacij pa občina nima. Pri iskanju poti za boljše gospodarsko bazo se je občina pred nedavnim »pogajala« z ob- čino Center, da bi ji ta »odstopila« sladkogorski bazen. Baje bi v Centru na to pristali, če bi se priključili neka- tera druga kmetijska področja. S tem pa ne bi v Lenartu ničesar pridobili. Kot soinvestitorji sodelujejo pri melioraciji Pecnice. S tem bodo pridobili večje kmetijske površine, vendar se jim tako pridobljena zemljišča še zlepa ne bodo rentirala, ker morajo pogodb- eno zgraditi preko Pecnice vse mo- stove in ceste.

V sklad za šolstvo zberejo tako po najboljših močeh 112 milijonov ali 36 odstotkov od proračuna. V preteklem letu so dotečala sredstva v sklad tako neredno, da so morali najeti 19 mi- lijonov kratkoročnih kreditov. Letos bodo po predvidevanjih družbenega plana sklad povečali za 8 %. Odnos med sredstvi za osebne dohodek in ma- terialne izdatke je 85:15, vendar bodo že letos popravili ta odnos na 80:20. Kljub temu bodo dobile šole za ma- terialne izdatke na učenca priznanih le 1400 din in 40.000 din po oddelku. Za ta denar bo spet malo, malo učil. Osebn- ni dohodki učiteljev so povprečno 30.500 dinarjev, predmetnih učiteljev 35.000 in profesorjev 41.000 dinarjev (toda slednjih v šolah sploh ni). Učitelji pri- pravnički pa prejema celotno 23.000, 24 tisoč dinarjev. V te povprečne osebnih dohodkov pa niso zajete nadure in do- datek za stanovanje, kurjavo in tež- je pogoje dela. Občinska skupščina se zavzema za odpravo teh dodatkov in zvišanje osebnih dohodkov. Učitelji pa, s katerimi sem govorila, so proti takš- ni rešitvi. Za stanarino v bloku (takš- na učiteljska stanovanja so baje le v Lenartu) plačujejo 5000 dinarjev, za podstrešno sobico (na primer v Bene- dikt) le 500 dinarjev. Za 5000 dinar- jev se osebni dohodki povprečno ver- jetno ne bodo mogli zvišali, kar po- meni, da bi se materialni pogoji učiteljev samo še poslabšali. Tako pravi- jo učitelji. Pogoji, v katerih delajo in živijo danes, so res zelo slabi. Stano- vanj ni, ali pa so zelo slaba. V letoš- njem letu bo občina v nekaterih kra- jih zgradila nekaj stanovanj. S tem bi ponekod rešila tudi vprašanje šolskih prostorov, v katerih stanujejo trenu- tno učitelji. Vsekakor pa mislim, da so pravilne težnje občinske skupščine, da se končno enkrat formira tudi osebni dodatek učiteljev kot enoten nedeljiv pojem in da zlasti končamo z natural- nim stimuliranjem njihovega dela, ki izvira iz zgodovinske preteklosti. Seve- da bo treba poiskati tisto rešitev, ki ne bo prizadela učitelja ob taki reformi nagrajevanja.

Poleg dosluženih šolskih prostorov je še velik problem pomanjkanje stro- kovnega kadra. Za osem osnovnih šol in 85 oddelkov je od 81 prosvetnih de- lavcev 67 učiteljev, 4 strokovni učite-

lji, 3 predmetni učitelji in 7 absolven- tov srednjih šol. Potrebnovali pa bi 101 učno moč, od teh pa bi moralo biti vsaj 35 predmetnih učiteljev ali pro- fesorjev. V višjih razredih poučujejo učitelji ali celo absolventi drugih sred- njih šol. Večina prosvetnega kadra je mlajšega in brez daljše prakse. Učitelji sami uvidevajo, da s pomanjkljivim strokovnim znanjem ne morejo kvali- tetno poučevati. Dva dvajset si jih je izredno vpisalo na Pedagoško akade- mijo že pred leti, vendar do danes ni nobeden doštudiral. Občine bi morale prav tem učiteljem posvetiti več po- zornosti, šole bi jih morale razbreme- niti nadur in jih za njihovo prizadeva- nje za strokovno izpopolnjevanje na ta ali drugačen način stimulirati. Vendar, kot so mi malodušno nekateri sami po- vedali, izgubljajo voljo, ker se jim zdi, da se njihovemu šolstvu ob takšni go- spodarski situaciji ne obetajo boljši časi.

Občinska skupščina resno razmiš- lja o reorganizaciji šolstva tako, da bi polne osnovne šole zmanjšali na štiri v večjih krajih, v ostalih šolah pa naj bi bil pouk samo na nižji stopnji (od prvega do petega razreda). To zago- varjajo tako. Polne osnovne šole bi v bližnji bodočnosti dobile dovolj stro- kovnega kadra, poleg tega bi lahko boljše opremili teh nekaj šol s sodob- nimi učili, ki jih sedaj ni, kolikor pa so, so pa le delno izkoriščena. V nepo- polnih osnovnih šolah bi lahko odpra- vili popoldansko izmeno in poskrbeli za varstvene oddelke. Nepopolne osnovne šole bi priključili k popolnim z enot- nim finančno-knjigovodskim poslova- njem. S tem bi upraviteljem prihranili mnogo administrativnih opravil, ki jih imajo ob sedanjih organizaciji šol in bi se ti lahko bolj posvečali osnovni pe- dagoški nalogi. Toda, ali lahko v tre- nutnih razmerah reorganizirajo šolstvo na tak način, ko sredstev za gradnjo novih šol sploh ni, današnje šole pa so pretesne? Ne smemo pozabiti, da so bile zgrajene pred sto leti in za po- trebe pred sto leti. Dalje, v polne os- novne šole bodo morali prevažati otro- ki iz oddaljenih krajev in jim nuditi toplo prehrano. Mlečne kuhinje pa se že danes težko vzdržujejo. Torej, ve- liko za in tudi proti razlogov. Drži pa, da občina s svojimi sedanjimi sredstvi ne bo kos nobenemu večjemu koraku v razvoju šolstva.

Ob takšnih osnovnih materialnih pogojih pa močno trpi učno vzgojni proces. Otroci so brez izjeme po vseh šolah te občine prikrajšani za kvali- tetno osnovno izobraževanje že na za- četku šolanja in težko izdelujejo v srednjih šolah. Dokler bo po večini še beseda in kreda glavno učilo, bo za- nje reforma šolstva še vedno le na pa- pirju. Vsi to dobro vedo v občinski skupščini v Lenartu in če še tako dobro hočejo, svojega hotenja za razvoj šol- stva v občini ne bodo mogli tako kmalu uresničiti.

KOMAJ DOBER Odstotek OSNOVNOŠOLSKIH OTROK V TABORU IMA VARSTVO

Na oddelku za šolstvo pri občinski skupščini Tabor, so me dobesedno za- sulili s podatki, problemi in načrti za razvoj šolstva na svojem območju. Ma- terialno stanje šolskih zavodov se iz leta v leto izboljšuje. Letos bodo sred- stva skladov za šolstvo predvidoma za 14,9 % višja od lanskega leta. Sedem- letni načrt razvoja v občini predvideva znatne vsote v investicije za šolstvo. V sedmih letih bodo zgradili dve šoli (ena bo predvidoma zgrajena že pri- hodnje leto, vanjo se bo vselila šola, ki gostuje v gimnaziji). Adaptirali bodo vse šole, ki to terjajo, zgradili telo- vadnico in šole opremili z učili. To- rej, razveseljevi in spodbudni načrti. Toda tako predvidoma bo in bi naj bilo. Danes, razen morda ene od dva- najstih šol, nobena ne more začeti s kabinetnim poukom. Razen hospitacij- ske šole »Maks Durjava«, nima nobe- na šola fizikalnic, funkcionalnih učil- nic, dobro opremljenih delavnic in šol- skih kuhinj in le tri imajo lastne te- lovadnice in igrišča. Poleg tega ima na višji stopnji le 27 % učiteljev ustrezno šolsko izobrazbo. Skopo rečeno, po- trebe, problemi, kot jih srečujemo v vseh naših občinah, pa vendarle veliko več možnosti od marsikatero.

V občini Tabor je precej gospodar- skih organizacij in visok odstotek za- poslenih. Prav zato me je najbolj za- nimalo, kako so poskrbeli za varstvo šolskih otrok. O tem mi je največ po- vedala prizadeta socialna delavka, to- varišica Magda Želina. Pred nedavnim so v komuni anketno ugotovili potrebo po varstvu na šoli. Ugotovili so, da

sta od 6250 anketiranih šoloobveznih otrok (vseh je v osnovnih šolah 6375), v 3093 primerih zaposlena oba starša, od teh je 1111 otrok brez vsakršnega varstva in prepuščeno cesti. Le 66 otrok ali dober odstotek vseh je v var- stvu v otroškem vrtcu. Varstvenih usta- nov za šolske otroke ni. Novogradnje bi bile predrage, zato je bolj ekonomič- na pot, poiskati vse možnosti za var- stvene oddelke po šolah. Trenutno ima od 12 šol sedem šol vsaj delne mo- žnosti (prostor) za varstvo v šoli. Občin- ska skupščina je prispevala za to de- javnost zaenkrat le 5 milijonov za pr- vih pet šol. Na takšen način bodo lahko spravili pod streho le 500 otrok, (pro- storo 1101). Z enim milijonom za vsa- ko šolo bodo delno pokrili razliko v ceni oskrbovalnice, ki jo bodo prispe- vali starši. Za dve malici in kosilo bi starši maksimalno vplačevali 4000 di- narjev. Otroci bi bili v šoli ves dan od 8. do 19. ure, dopoldan pri pouku, po- poldan v varstvenem oddelku. Ob tem pa se nam postavi vrsta vprašanj in pomislekov, kako organizirati otroško varstvo, da ne bo nadaljevanje pouka (saj je učenec višjih razredov osnovne šole danes več zaposlen kot katerikoli delavec; v šoli pet do šest ur pri pouku in doma ob nalogah in utrjevanju uče- snovi tri, pa tudi več ur). Na to vpra- šanje mi je tovarišica Želina odgovorila tako: »Otrok bi se moral nau- čiti v šoli toliko, da bi doma pisal le domače naloge. Delo v varstvenem od- delku bi morali organizirati tako, da bi doleteli za šolsko delo le dve do dve in pol ure (z ozirom na razred). Pre- ostali čas pa naj bi otroci preživeli v interesnih dejavnostih in rekreaciji. Za takšno delo pa bo težko najti kader. Trenutno bi si morali pomagati z učitelji na šoli, ki bi jim za to znižali učno obveznost. Varstvenemu oddelku na šoli je potrebno v statutih zagoto- viti pravilno mesto, saj je to organi- zacijska enota kot razred.«

Šole v občini Tabor so se torej lo- tile zelo odgovorne naloge s pravega konca. V polni meri se zavedajo, da ni dovolj samo izobraževanje, temveč sočasno skrbeti za vzgojo svojih šolar- jev. Toda, ali so poleg šole, družbenih organizacij, občinske skupščine začele razmišljati o varstvu šolskih otrok tu- di gospodarske organizacije v občin- i? Kolikor vem, ne. Ko proučujem notranje rezerve za zvišanje produk- tivnosti dela, ne bi smele nazadnje uvi- deti, da je prav ta v veliki meri v za- skrbljenosti staršev za otroke, ki v nji- hovi odsotnosti niso na varnem, saj za- skrbljenost negativno vpliva na uspo- sabljanje, na delovno vmo in zmanj- šuje interes za kvalitetno opravljanje dela. Gospodarske organizacije so se dolžne zavzemati za zadovoljivo reši- tev otroškega varstva še toliko bolj da- nes, ko mnoge že uvažajo 42-urni ted- nik in delo v treh izmenah. Če so zna- le za to urediti delavcu vse pogoje de- la v tovarni tako, da bo s svojo sto- rinostjo opravičil 42-urni tednik, po- tem mu dobo morale pomagati rešiti tudi problem izven delovnega mesta.

Iz obeh primerov lahko razberemo, da brez materialne baze ne more biti uspešnega razvoja šolstva. Šolstvo go- spodarsko šibkejših občin zdaleč za- ostaja za šolstvom v razvitejših občin- ah. In vse to kaže tudi na potrebo, da bi skrb družbe za odstranjevanje gmočnih težav našega šolstva morali vendarle usmerjati prvenstveno tja, kjer so izdatki za šolanje najnižji in jih občine same tudi v nekaj letih ne bodo mogle izdatneje zvišati.

IVANKA VRHOVČAK

Ob izdelavi statotov v delovnih organizacijah v šolah

Zakon o organih upravljanja v šolah in drugih vzgojnih in izobraževalnih zavodih določa v svojem 25. členu, da ima vsaka šola svoj strokovni organ, učiteljski oziroma vzgojiteljski zbor, ki ga sestav- ljajo vsi učni oziroma vzgojni delavci šole. S statutom lahko tudi glede na vrsto šole delovne organizacije ustanovijo tudi razredne učiteljske zbore, učne zbore podružnic ali dislociranih oddelkov, učne zbore odsekov, oddelkov, de- lavnic, delovniš. vodje podružnic ali dislociranih oddelkov, vodje odsekov, od- delkov, delavnic ali delovniš, razrednike in druge strokovne organe. Strokovni organi ne morejo opravljati zadev, ki spadajo po tem zakonu ali statutu v delovno področje organov upravljanja, sveta šole, upravnega odbora in direktorja oziroma so neposredna samoupravna pravica kolektiva delovne skupnosti.

UČITELJSKI ZBOR kot strokovni organ

Iz splošne statutarne razprave sem izdvojila za današnji prispevek tista razmišljanja, ki hočejo opredeliti funk- cijo učiteljskega zbora kot strokovnega organa. Zakaj prav to? Ker je tu dovolj navideznih dilem. Poudarjam, da so to bolj navidezne dileme, saj so naši šolski kolektivi že v preteklosti, torej v praksi pravilno uresničevali funkcije učitelj- skega zbora. Dileme pa so se pojavile zdaj, ko je delovna skupnost v šoli do- bila mnogo večje samoupravne pravice.

V razpravah ob izdelavi statotov so si marsikje delovne organizacije zasta- vile vprašanje tako: Kakšna naj bo to- rej natančna vloga učnega zbora kot strokovnega in samoupravnega organa? Ocenjevalci teh razprav ugotavljajo, da so se ob tako zastavljenem vprašanju uveljavljale dvojne različne težnje. Za- govorniki prve so poudarjali, da je la- hko edini nosilec samoupravljanja svet šole, medtem ko je učni zbor le stro- kovno telo, s samoupravnimi pravicami le tedaj, kadar gre za delitev osebnega dohodka. Zagovorniki druge težnje pa so poudarjali, da je nosilec samouprav- nih pravic učiteljski kolektiv in da mo- ra le-ta imeti večino tudi v svetu šole.

Seveda se ni mogoče odločiti ob ta- kih alternativah. Ob prvi je namreč treba povedati, da verjetno ne bomo prišli nikamor, če bomo razpravljali kdo je glavni, pomembnejši in odločilni organ upravljanja, da pa tudi seveda učni zbor ni v nobenem primeru samo- upravni organ. Prav tako tudi nikakor ne moremo članom delovne skupnosti v šoli odvzeti pravice neposrednega od- ločanja n. pr. o delitvi osebnega dohod- ka. Zato seveda te iste pravice ni mo- goče pripisati zgolj učnemu zboru, ka- dar je izločen iz celotne delovne skup- nosti, ki vključuje tudi drugačne po- klince in delovna mesta, mimo prosvet- nih. Prav tako ne more biti pravica biti voljen v svet šole le izključno članov učnega zbora, temveč je to samouprav- na pravica slehernega člana delovne organizacije v šoli, ne glede na poklic, ki lahko, da tudi ni prosveten.

Vse to so vprašanja, ki seveda sama po sebi niso nikakršne dileme, temveč so zapletena le v toliko, v kolikor po- nekod se niso pravilno dojeli samo- upravnih pravic vseh članov delovne skupnosti v šoli, ne glede na delovno mesto, ki ga v tej skupnosti ima. Bolj verjetna dilema, pravijo nekateri, je v tem, da so delovne organizacije v šolah zapisale v svoje statute, da je samo- upravljanje pravica celotnega kolekti- va — torej od snailke, kurjača, hišni- ka, administratorja do prosvetnega de- lavca — učiteljski zbor pa da je stro- kovni organ, tako kot je strokovni ko- legij v delovni organizaciji v gospodar- stvu. In če bo torej tako, kot so zapi- sali, prepuščajo s tem vse strokovne funkcije učiteljskemu zboru in poten- takem izključujejo iz samoupravljanja

kolektiva bistveno pedagoško vsebino. Razmisli bi morali torej o tem, pra- vijo, da bi imeli morda raje dva samo- upravna organa (po tej logiki dva ko- lektiva), kajti problemi gospodarjenja in problemi vsebinsko pedagoškega de- la niso eni in isti in nedvomno bo učni zbor na tem drugem področju moral odigrati svojo strokovno funkcijo kot ovek strokovni organ, toda tudi kot sa- moupravni organ.

Učiteljski zbor seveda ne more biti nič drugega kot strokovni organ, tako pravi zakon. A strokovni problemi učno-vzgojnega procesa niso izključeni iz samoupravljanja kolektiva, saj so bistveno področje odločitev sveta šole (n. pr. delovni program), ki je izvoljen kot organ upravljanja delovnega kolek- tiva, vključujoč imenovane predstavi- ke javnosti, če to statut predvidi (ka- terih odločitev pa so v tem skupnem organu omejene, o tem smo pisali zad- njé).

Samoupravljanje kolektiva mora to- rej vključevati vse člane delovne skupnosti in ne le člane učnega zbora, kar pa seveda ne pomeni, da bodo vsi odločali o strokovno-pedagoških zade- vah. To so strokovne naloge izobraže- valne ustanove in učiteljskega zbora, torej ne moremo govoriti o učnem zbu- ru kot samoupravnem organu in še po- sebej o nekem drugem samoupravnem organu znotraj celotne delovne skup- nosti šole.

Katere pristojnosti potemtakem ima učiteljski zbor? Šola kot izobraževalna institucija in učni zbor kot večina čla- nov delovne skupnosti šole, imata od- govorne družbene vzgojno-izobraževal- ne naloge, ki se razlikujejo od nalog drugega osebja v delovni skupnosti šole. Zato učni zbor in ravnatelj kot stro- kovno-pedagoški vodja tvorijo strokov- ni organ, ki mu je že glede na njihovo delo poverjeno obravnavanje strokov- nih vprašanj, n. pr. izvajanje učnega programa, ocenjevanje in napredovanje učencev, vzgojni ukrepi, določanje raz- rednikov, vodij delavnic, varuhov zbirk, knjižnic, vodij laboratorijev itd.

Pomen strokovnih organov bi torej morali sestavljavci statotov upoštevati, saj je njihova strokovna vloga verjetno celo večja kot n. pr. strokovnega kole- gija v delovni organizaciji v gospodar- stvu. Zaradi tega pa nikakor ne bi sme- li »napraviti« iz članov delovne skup- nosti na šoli dve vrsti ljudi, kajti družbeno-ekonomski položaj tako enih kot drugih je po- vsem enak. Seveda pa ni enakosti v tem pogledu, kako namreč nekdo glede na svojo strokovnost in delovno mesto sodeluje v delovnem procesu na šoli. Iz tega pa seveda sama po sebi ne morejo nastati nikakršna škodljiva nasprotja, kajti učno-vzgojni kader je vendarle na šoli v večini.

SONJA GASPERŠIČ

Diagonale

Foto: Milan Sparovec

Na dnevnem redu: statuti

● LJUBLJANA:

Komisije naj zagotovo občinskim skupščinam celovit pregled o statutih

Tak je bil zaključek posveta predsednikov komisij za statute delovnih organizacij pri občinskih skupščinah v ljubljanskem okraju. Razprava se je sukala predvsem okrog vprašanja, kakšna naj bo metoda dela komisij, da bodo uspešno opravljale svojo nalogo.

Kljub temu, da okrog 11 % delovnih organizacij še ni ničesar storilo v zvezi s statuti, se je vendar položaj v celoti bistveno izboljšal. Medtem ko imajo pripravljene teze za izdelavo statutarov v 37 % delovnih organizacij, pa v 43 % organizacij že tečejo razprave o konkretnih materialih. V malo manj kot eni desetini kolektivov v okraju pa so do 1. januarja letos osnutke statutarov že sprejeli oziroma so jih predložili občinskim skupščinam.

Glede na tako stanje so tudi komisije pri občinskih skupščinah morale začeti spremljati potek priprave statutarov. Pri tem so si ponekod že nabrali prve koristne izkušnje, o katerih so spregovorili tudi na posvetu.

Dosedanja, čeprav še skromna praksa, je pokazala, da bodo najbolj uspešno lahko proučevale statute tiste občinske skupščine, ki jim bodo komisije pripravile poročila o tem, kako posamezni statuti obravnavajo določena področja, kakšne težnje je čutili v njih, kakšen je njihov odnos do nekaterih osrednjih problemov kot so samoupravljanje, delitev dohodka, planiranje itd.

Tak način priprave gradiva za občinske skupščine pa bo seveda od komisij terjal ustrezno delitev dela. Ponekod so se že domenili za posebne delovne skupine, ki v okviru komisije obdelujejo posamezna področja iz statutarov. Drugod so spet te skupine delili na industrijo, obrt, kmetijstvo, zdravstvo, šolstvo itd.

V razpravi je prišlo do izraza tudi vprašanje, ali naj se in kako naj se vključijo komisije za statute pri občinskih skupščinah že v sam proces nastajanja statutarov. Na to vprašanje so že dale pozitiven odgovor tiste komisije, ki obiskujejo delovne kolektive in z njimi razpravljajo o problemih v zvezi s statuti. Prav gotovo ne ravna najbolje tiste komisije, ki za skupščino pripravijo oceno stanja, ne sodelujejo pa pri reševanju posameznih odprtih vprašanj ali pa statut enostavno »zavrnejo«. Zato so v nekaterih občinah komisije, ko obravnavajo statut posamezne delovne organizacije, začele vabiti na razgovor predstavnike delovnih kolektivov. Tak način dela koristi tako enemu kot drugemu. Komisiji pa zlasti zato, ker lahko ugotovi pomen in vrednost določenega statuta le na podlagi ocene položaja v delovnem kolektivu, ne pa odtrgano od njega.

Nič odgovornejša pa ni po mnenju udeležencev posveta naloga komisij, da v naslednjem obdobju spodbudijo še tiste delovne organizacije, ki so v zaostanku s statuti. Pri tem pa velja poudariti, da bi ponekod imelo vztrajanje na določenem roku za vsako ceno negativen vpliv na kvaliteto statutarov. F. S.

● KAMNIK:

V nekaterih delovnih organizacijah so že sprejeli statut

Po novem letu so delovni kolektivi v kamniški občini res pohiteli z izdelavo statutarov. Po podatkih v začetku februarja so v 13 delovnih organizacijah od skupno 63 delavski sveti že sprejeli osnutke statutarov. Med njimi je osem delovnih organizacij s področja gospodarstva, pet pa s področja družbenih služb.

Od večjih kolektivov so doslej sprejeli statut samo v Titanu, medtem ko so ostali kolektivi, ki že imajo statute, s področja obrti in komunalne dejavnosti.

Občinski sindikalni svet daje kolektivom konkretno pomoč pri sestavljanju statutarov na ta način, da občasno sklicuje predsednike komisij za izdelavo statutarov v podjetjih. Ker se sestajajo predstavniki komisij po področjih, v katera spadajo njihovi kolektivi, predstavljajo ti razgovori zelo koristno izmenjavo izkušenj.

Občinska skupščina je doslej razpravljala šele o enem statutu, da bi uskladila določila statuta z ustavo in ostalimi predpisi. Dosedanje razprave v sindikatih kažejo, da bo terjal marsikateri že izdelan osnutek še precej dopolnitev in tudi sprememb. Na splošno ugotavljajo, da je v osnutkih še vedno mnogo preveč načelnih in splošnih določil, da v osnutkih prihaja premalo do izraza vloga človeka proizvajalca in upravitelja. V tej zvezi so ponekod dali premalo poudarka gospodarjenju in samoupravljanju v obratih in poslovnih enotah. F. S.

● LITIJA:

V razpravi 12 osnutkov statutarov delovnih organizacij

Na področju litijske občine v dvajstih delovnih organizacijah že razpravljajo o osnutkih statutarov delovnih organizacij, in sicer v Kresniški industriji, apna, Mizarški delavnici Gabrovka, Kmetijski zadrugi Gabrovka-Dole, Kmetijski zadrugi Litijska, obrtnem podjetju »Pletilja«, kinu Litijska-Smartno, Komunalnem podjetju, Gradbenem podjetju »Litijska«, Industriji usnja Smartno, Lesni industriji Litijska, Predilnici Litijska in Zdravstvenem domu Litijska.

V ostalih delovnih organizacijah so osnutki statutarov v izdelavi, najslabše pa je z izdelavo osnutkov statutarov delovnih organizacij v gostilnah »Majolka« in Vidovič, Brivnici, »Restavraciji« in Lekarni.

Omeniti pa velja, da kolektivi poslovnih enot, ki jih je na področju litijske občine blizu 10, doslej še niso razpravljali o osnutkih statutarov matičnih delovnih organizacij. -k-

● »PLAMEN« KROPA:

Presegli so mesečni plan

V tovarni vijakov Plamen v Kropi so v mesecu januarju 1964 presegli mesečni proizvodni načrt po količini za 6,5 %. Proizvodnjo so povečali v primerjavi z januarjem preteklega leta za 133.933 kg izdelkov ali 52,5 %. Glavni vzroki, da ni bila proizvodnja v januarju še večja, so bili: veliko število bolniških izostankov, in sicer je 124 delavcev болоvalo skupaj 866 dni. Zaradi bolniških izostankov je manjkalo na delu dnevno v povprečju 34 delavcev. Delno pa je vplivala na redno proizvodnjo tudi redukcija električne energije in večje število rednih dopustov, ki so jih delavci nastopili na zaključku 1963. leta in zaključili v prvi polovici januarja 1964.

V Plamenu imajo v zadnjem času dosti naročil, zato si kolektiv prizadeva doseči čim večjo proizvodnjo. Za polno zasedbo delovnih mest bi potrebovali vsaj še petdeset novih delavcev in delavk. C. R.

Otroci kot da bi hoteli reči: Zakaj si nas zmotil, fotoreporter?

● LOVRENC NA POHORJU:

Tovarna kos in srpov posluje zelo rentabilno

Pogosto smo vajeni prikazovati uspehe samo velikih podjetij, medtem ko o mnogih manjših skoraj ne pišemo. Toda tudi mnoga manjša ustvarjajo družbi pomembne dohodke, potrošnikom nudijo pa koristne predmete. Med taka spada tudi sicer stara lovrenška tovarna kos in srpov. Zaenkrat zaposlujejo tu okoli 200 delavcev, ki ustvarijo letno blizu pol milijarde bruto produkta. Skoraj polovico proizvodnje izvozijo v najrazličnejše države na vseh petih kontinentih. Tako se pojavljajo lovrenške kose in srpi v velikih količinah v Bolgariji, Turčiji, deže-

lah Bližnjega vzhoda, Indiji, Etiopiji, Latinski Ameriki in celo v ZDA. Od evropskih držav pa so še veliki odjemalci Čehi in Rusi. Razen kos izdelujejo še tropske sekače za afriške dežele in posebne srpe za žetev riževe slame. Za domače naročnike kujejo tudi kombajnske nože in rezila za kosilnice.

Naročil imajo vedno toliko, da jih celo težko izpolnijo. Proizvodnja poteka namreč v zelo zastarelih obratih na še starinski obrtniški način. Sedaj se je odločil kolektiv za modernizacijo in razširitev proizvodnje. Zato imajo zbranih že precej lastnih sredstev kot tudi potrebne načrte in tako upajo, da bodo z deli že letos pričeli. P. I.

● PTUJ:

Milijarde v reki

Pesniška dolina bo v prihodnjih letih z melioracijo dobila novo podobo. Združeni investitorji: Kmetijski kombinat Ptuj, KK »Jeruzalem« Ormož, vodna skupnost za melioracijo pesniške doline in vodna skupnost za porečje Drave ter Kmetijske zadruge Ptujsko polje,

Največ posojila je vložila občina Ptuj (ca. 42 %), ker si bo morala najbolj prizadevati dvigniti kmetijsko proizvodnjo, ki ji prinaša glavni vir bruto dohodka. -ce-

● ILIRSKA BISTRICA:

Tudi v gostinstvu nagrajevanje po učinku

Izvršni odbor sindikalne podružnice delavcev gostinskega podjetja Soča v Ilirski Bistrici je na zadnji seji razpravljal o predlogu pravilnika nagrajevanja gostinskih delavcev po učinku. Predlog pravilnika je že bil sicer v razpravi, vendar so zaradi številnih pripomb, ki jih je dal kolektiv na tej razpravi sklenili, naj posebna komisija za pripravo pravilnika ponovno prouči posamezna delovna mesta in skuša pripombe vskladiti s pravilnikom.

Iz razprave je bilo ugotoviti, da gostinsko podjetje Soča v minulem letu ni najbolje gospodarilo; pri poslovanju so nastajali po nekaterih obratih primanjkljaji. Po ugotovitvah posebne komisije podjetja, manjki niso nastali zaradi prisvojitve denarja, temveč zaradi neodgovornega in slabega poslovanja nekaterih obratov in njih vodij.

Kaže, da se bodo vsi ti odnosi, s sprejetjem novega pravilnika o nagrajevanju gostinskih delavcev, bistveno spremenili. Skupen plan bruto prometa v znesku nekaj nad 160 milijonov dinarjev so razdelili na sedem obratov, tako da bodo mesečno ločeno obračunavali za vsak obrat posebej realizacijo, ki naj bi bila osnova za prejemke zaposlenih v obratu. Vsekakor bo ta način zelo stimulativen; doslej so bili plačani ne glede na ustvarjeni promet.

Na sestanku so tudi predlagali, da naj bi organi delavskega samoupravljanja proučili možnosti za znižanje zaposlenih uslužbenec. Mnenja so bili, da je na promet 160 milijonov le preveč zaposlenih v upravi in verjetno tudi v posameznih obratih. Jk

● »EM« KIDRIČEVO:

Ali res ni druge rešitve?

Problem zaposlovanja žensk v Kidričevem je zelo pereč, ker TGA zaradi izmenskega dela v turnusu in zaradi težjih del v proizvodnji ni mogla zaposlovati žensk. Zato so na pobudo občine Ptuj ter raznih družbeno-političnih organizacij in v skladu s podjetjem »EM« iz Maribora odprli v Kidričevem obrat za izdelovanje raznih izdelkov iz plastičnih mas — predvsem kotličkov za hladilnike. V tem obratu so se zaposlovale predvsem ženske, ki jim je bil obrat tudi namenjen. Toda podjetje »EM« se ni zadovoljilo samo s to panogo in proizvodnjo so razširili na galvanizacijo in elektro-lizo. Zaposlili so nove delavce.

V tako razširjenem obratu so razmišljali o III. izmeni na vakumirnem stroju za vakumiranje kotličkov za hladilnike. O tem predlogu, menda vodje tega obrata, je razpravljala na eni svojih sej TO sindikata EM v Mariboru in predlog tudi potrdil. V tretji — nočni izmeni naj bi delalo 12 žensk-mater, moški pa pretežno v dopoldanski in nekaj v popoldanski izmeni. Lahko si predstavljamo, kaj pomeni 6 zaposlenih nočnih služb za žensko-mater, ki ima doma številnejšo družino in gospodinjstvo in da je delo na vakumirni in utrudljivo. Kakor si v podjetju EM prizadevajo, da svojim članom omogočijo dober oddih in skrbijo za rekreacijo, pa tu menda le niso izbrali najboljše rešitve in so slabo razumeli zakon o delovnih razmerjih. O vsem bi bilo dobro še enkrat razmisliti, preden se organi delavskega samoupravljanja v »EM« tako odločijo. -ce-

7 dni
v sindikatih

ILIRSKA BISTRICA — Pred časom je bil v ilirskobistriški občini, na predlog občinskega sindikalnega sveta in občinskega odbora Socialistične zveze, organiziran enodneveni seminar za predsednike delavskih svetov, sindikalnih podružnic, direktorjev podjetij, ustanov in zavodov.

V središču razprave so bila naslednja vprašanja: pomanjkanje strokovnih kadrov in izobraževanje na delovnem mestu, delavsko samoupravljanje, pravilniki o delitvi dohodka in osebnega dohodka in končno gospodarjenje v preteklem obdobju ter kratkoročno in dolgoročno planiranje in investicijska politika.

Udeleženci so v razpravi ugotovili, da je vprašanje strokovnih kadrov in izobraževanja na delovnem mestu iz dneva v dan bolj aktualno in pereče. Razveseljava je ugotovitev, da že nekateri kolektivi ugotavljajo velike vrzeli v obstoječi strukturi delovnih mest, ki ne odgovarja zahtevam sodobne proizvodnje. Hkrati ugotavljajo, da marsikateri delavci niso v kolektivih zasedajo ne-nesposobni kadri, da le-ti krévitvo odklanjajo poskuse, da bi nadomestili ne-nesposobne ljudi z mladim iz-šolanim kadrom. Ob tem je bilo tudi ugotovljeno, da ponekod le polemizirajo o teh zadevah in ne uveljavljajo ustreznih ukrepov, da bi uskladili kadrovsko vprašanje z zahtevami sodobnega proizvodnega procesa, modernih tehnoloških postopkov, racionalizacije itd. Delovna mesta v računovodstvu, v pravni in analitični službi, v komercialnih oddelkih ter v socialno-kadrovskih službah so danes neopopolno zasedena in jim to ne zagotavlja, da bi dosegli v bodoče boljše uspehe. Do sedaj so se edino v tovarni Lesonit lotili študijske obdelave in sistematizacije delovnih mest.

Udeleženci so razpravljali o delavskem samoupravljanju. Zal v mnogih primerih posamezniki slabosti in neuspehe na spremen način prikrivajo pred delavskim svetom ali kolektivom. Vse prevečkrat dajejo delavskim svetom v potrditev razne zadeve, samo z namenom, da prikrijejo svoje slabosti in nepravilnosti in so zavarujejo pred očitki z izgovorom, češ, saj je to potrdil delavski svet ali kolektiv. Takšne grobe napake so značilne skoraj za vsa podjetja na ilirskobistriškem področju.

Iz razprave je bilo razvidno, da nekateri še niso dojeli, da gre ob vsem tem za drugačno, kakovitejšo delo sindikata, za močnejše uveljavljanje organov samoupravljanja, za kritičnejši odnos do nepravilnih ključnosti in za odločnejše ukrepanje. Seminar je opozoril na to problematiko v vsej celovitosti in upamo, da bodo nanetke uresničevali vsi udeleženci. J. K.

● ZAGORJE OB SAVI:

Kaj predvidevajo?

Pred dnevi je v Zagorju ob Savi zasedala skupščina zagorske občine in razpravljala o predlogu družbenega plana in proračuna občine Zagorje ob Savi za leto 1964.

Porast družbenega bruto produkta in družbenega proizvoda je za letošnje leto predvidena nad okrajnim in republiškim povprečjem, družbeni bruto proizvod naj bi bil za 12,2 % večji. Ob povečanju števila zaposlenih le za 3 % naj bi porastla produktivnost za 8,9 %.

Kmetijska proizvodnja naj bi bila v letu 1964 večja za 15 %, obseg blagovnega prometa na področju zagorske občine pa za 16,4 %, vrednost gostinskih in turističnih uslug bo večja za 8,8 %, obseg obrtnih storitev pa za 12 %. -k-

● IZ ČASOPISOV DELOVNIH KOLEKTIVOV ● IZ ČASOPISOV DELOVNIH KOLEKTIVOV ● IZ ČASOPISOV DELOVNIH KOLEKTIVOV ● IZ ČASOPISOV

Statuti ali pravilnik poslovne enote

VEVČE — O statutu podjetja Tovarne celuloze in papirja Vevče-Medvode smo v našem glasilu že večkrat razpravljali. Delo na dopolnitvah oziroma spopolnitvah se nadaljuje v samem podjetju, izven njega pa ga je še obravnavala občinska komisija skupno s komisijo občinskega sindikalnega sveta občine Ljubljana-Moste-Polje, kjer ima podjetje svoj sedež. V osnutku statuta so v tem času

prišle dokaj značilne dopolnitve, o katerih bomo spregovorili prihodnjič. Danes pa bi naše bralce seznanili z osnutkom pravilnika ali tudi statuta poslovne enote, ki ga je komisija pripravila sočasno s statutom podjetja.

Zakaj pravilnik ali statut poslovne enote? V naših dosedanjih obravnavah o statutu smo razpravljali, da obstaja podjetje Tovarna celuloze in papirja Vevče-Medvode dejansko iz dveh enot, boljše iz dveh tovarn, tj. »Celuloza« Medvode in »Papirnica« Vevče. Za obe enoti se v osnutku statuta podjetja uporablja izraz: poslovna enota; torej poslovna enota Med-

vode. Statut pa hkrati ugotavlja, da sta vsaka izmed omenjenih enot po svoji vlogi specifično sestavni enotnega podjetja, ki imata nalogo, da svojo proizvodnjo čimbolj specializirata. Glede na tako stanje statuta podjetje kot celota ne more in ne sme detajlno določati vseh podrobnosti, vseh notranjih razmerij in odnosov, ki so v vsaki enoti specifični. Zato je v osnutku podjetja predvideno, da si vsaka izmed poslovnih enot sama uredi s posebnim pravilnikom svoja notranja razmerja, podrobno določijo organizacijo itd. Statut podjetja pa bi obdelal le tista področja, ki so za obe enoti skupna.

Delavska sveta poslovnih enot sta zato imenovala vsak svojo posebno komisijo za sestavo pravilnika. Komisiji sta začeli z delom takoj, ko je bil osnutek statuta podjetja pripravljen. Povedati moramo, da komisiji obeh poslovnih enot seveda svojih nalog ne opravljata strogo ločeno, temveč sta v medsebojnem stiku, izmenjujeta svoje mnenje kot dosedanje izkušnje. Poleg tega pa je v obeh komisijah tudi nekaj članov, ki so delali v komisijah za statut podjetja.

Komisija v Vevčah je te dni sestavila prvi osnutek pravilnika poslovne enote Vevče, ki ga bo v najkrajšem času objavila preko svojega delavskega sveta

in dala v obravnavo svojemu kolektivu.

Pravilnik poslovne enote Vevče obdeluje tista področja, ki so predvsem važna za to enoto. Nemogoče je, da bi na tem mestu obravnavali vse specifičnosti tega pravilnika. Poudariti hočemo samo nekatere. V uvodnem delu se najprej predstavi poslovna enota z vsemi svojimi značilnostmi in pravicami. V nadaljnjem delu je govora o samoupravljanju v poslovnih enoti in to v odnosu do organov upravljanja podjetja na eni strani kot organov upravljanja po ekonomskih enotah na drugi strani. V pravilniku je predviden tudi upravni odbor poslovne enote, ki

se je v sedanjih praksah že izkazal kot zelo važen in potreben organ v Medvodah. Nadalje je obdelana organizacija poslovne enote, tj. posamezne strokovne službe in njihove komunikacije s skupnimi službami podjetja ter odnos do direktorja poslovne enote. Osnutek pravilnika nadalje obravnava ekonomiko poslovne enote, njeno načrtovanje in perspektive. Posebej pa so v osnutku obdelana področja družbenega standarda; stanovanjski, socialni in drugi problemi, zlasti pa odnosi do družbeno-politične skupnosti (komune) in krajevne skupnosti na območju, kjer poslovna enota deluje, ter odnosi do družbeno-političnih organizacij... J. P.

Statistika, računanje in planiranje »od oka«

Razpolagam s pestrimi podatki, ki dokumentirajo našo vsesplošno telesnokulturno rast. Ampak, roko na srce, vsi skupaj nismo sposobni, da z neko gotovostjo operiramo s številkami o tem, kaj imamo in česa nimamo. Marsikateri podatki, marsikatera številka, ki bi jo včasih tako zelo potrebovali, je namreč povsem iz trte zvita in je rezultat štetja »od oka«.

V ilustracijo tega — mirno lahko rečem kaotičnega položaja — na primer tole:

Zvezni zavod za statistiko je »izračunal«, da imamo v naši državi nekaj čez sto košarkarskih klubov in nekaj več kot 6000 košarkarjev. Z malce drugačnimi podatki pa razpolaga Košarkarska zveza Jugoslavije. Pravi namreč, da ima 500 organizacij in vsaj 45.000 košarkarjev.

Približno tako je tudi z rokometaši. Zvezni zavod za statistiko mi sporoča, da ima naša domovina 300 klubov in 13.000 rokometašev, statistika samih rokometašev pa zatrjuje, ima rokometna organizacija pod svojo streho več kot 1600 klubov z najmanj 70.000 rokometaši. Torej, če delim podatke strokovnih zvez s 5, dobim podatke zveznega zavoda in obratno.

Tako pravi dalje tista, najbolj uradna statistika, da imamo vsega skupaj 130 odbojgarskih organizacij s komaj 4000 člani in članicami, a številke Odbojgarske zveze Jugoslavije so okroglo seveda petkrat večje.

Približno tako je tudi v boksu, konjeniškem športu, plavanju, smučanju, avtomoto športu in drugih športnih disciplinah.

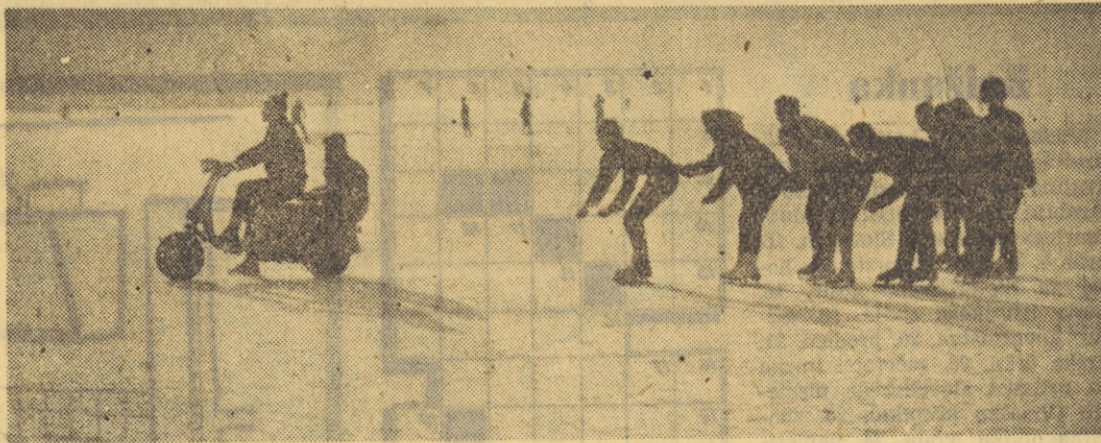
Ugotavljam torej, da pride Zvezni zavod za statistiko zelo, zelo težko do podatkov, s katerimi razpolagajo naše športne organizacije. Če bi bila ta (zvezna) statistika namreč točna, potem... potem se res ne bi imeli s čim pohvaliti — vsaj z množičnostjo ne.

No, morda situacija ni tako črna, če upoštevamo posebno tehniko zbiranja podatkov našega Zveznega zavoda, ki skorajda brez izjeme »izpušča« oziroma ne zabeleži številnih klubov in seveda tudi njihovega članstva.

Značilno za vse naše statistike pa je, da je vsaka drugačna, kar mi da misliti, da nekih resnih podatkov o naših športnih organizacijah kratko malo — nimamo! Iz tega pa izhajajo različne manjše in večje slabosti, saj gradimo politiko ne na točnih podatkih, temveč na številkah »od oka«, na podatkih, ki so rezultat površnega poznavanja razmer v tem ali onem športu.

No, to pa je vse prej kot osnova za resno delo, saj merjenje in štetje »od oka« v letu 1964 zares ne more biti porok za še tako skromne uspehe.

ŠILO

VIII. ZIMSKE IGRE ELEKTROGOSPODARSTVA SLOVENIJE

Razveseljiva množičnost

Če govorimo o rekreaciji v naših delovnih kolektivih, potem je treba priznati, da so člani slovenskih elektrogospodarskih kolektivov na pravi poti. To so pokazale tudi minule zimske igre, ki so jih športniki elektrogospodarstva organizirali letos, 14. in 15. februarja, na Bledu.

Mnogo truda in napora je bilo treba žrtvovati za dobro pripravo iger, saj je bilo v sporedu več panog: teki, skoki, veleslalom, sankanje in kegljanje na ledu — snega pa premalo. Vrh vsega se je prijavilo nepričakovano veliko tekmovalcev, nad 250, od tega samo sankacev okrog 120.

Kratek pogled v končni obračun tega tekmovanja nam da razveseljivo sliko. Organizatorji iz vrst delovnih kolektivov Elektro Kranj — poslovne enote Zirovnica in hidroelektrarne Moste so se na moč potrudili, na pomoč pa so jim priskočili člani Partizana Bled in pripadniki JLA. Dela je bilo (zlasti s pripravo prog in nanašanjem snega) veliko, nastopajočih pa dvakrat toliko, kot lani. Dosežen je bil tudi glavni namen: tekmovalci in številni gledalci iz vrst elektrogospodarskih kolektivov so se prijetno razvedrili, poleg tega pa okrepili tovariške vezi.

NA STARTU LANGUS

Prijetno presenečenje je povzročil nekdanji državni reprezentant Langus, ki sedaj poučuje učence v Elektrogospodarski šoli v Novi Gorici, saj je nastopil v skokih in veleslalomu. Pri skokih na 35 m skakalnici je »prišel, videl, zmagal« in navdušil gledalce s svojim, še vedno odličnim, značilnim slogom. V veleslalomu pa je Langus pustil za seboj celo vrsto mlajših tekmovalcev.

NEUNIČLJIVI JANEZ

Po skokih so krenili na pot tekači, ki jih je bilo (v konkurenci starejših in mlajših članov) kar lepo število. Pri starejših članih je zmagal na 3 km inž. Janez Novak, ki si tega naslova že nekaj let ne da vzeti, nato pa je dosegel v konkurenci mlajših članov na 6 km drugo mesto, le nekaj sekund za polovico let mlajšim zmagovalcem Jančarjem. Janez je namreč star že 41 let, zato so mu vsi priskrbeli čestitice. Seveda je bilo na startu še mnogo drugih požrtvovalnih tekmovalcev, ki so skoraj vsi prevozili dokaj zahtevno progo.

Za zaključek prvega dne so nastopili še kegljači na ledu. Zvečer so si udeleženci ogledali filma z lanskimi letnimi iger v Kočevju in z zimskih iger pred nekaj leti na Krvavcu, nato pa so se zbrali k pomenku in pripravam na naslednji dan.

NAJPREJ VELESALOM

Sobota je bila v znamenju nove snežne odeje, ki je poskrbela za priklupno zimsko vzdušje. Najprej so startali tekmovalci za veleslalom, med njimi tudi gostje iz Avstrije iz dravskih elektrarn. Tekmovanje je bilo zanimivo, saj je nastopilo visoko število tekmovalcev in tekmovalk. Brez padcev ni šlo, toda tekme so se končale brez poškodb. Precej na slabšem so bili slalomisti z visokimi startnimi številkami, ker je začelo na progi primanjkovati snega.

SKAKANJE

NAJZANIMIVJEŠE

Do poznega mraka so poizkušali svoje spretnosti sankarji. Kot rečeno je bila udeležba rekordna tudi pri članicah. Proga je bila dokaj zahtevna zato je bilo precej padcev, odstopil pa le ni nihče. Ob progi se je zbralo veliko število gledalcev,

ki so ob tej zanimivi tekmi doživeli mnogo veselih trenutkov.

VIII. zimske igre Elektro so torej za nami. Z Bleda smo se razšli zadovoljni, saj je tekmovalstvo uspelo tako, kot smo si želeli. Množično manifestacija športnikov in tovarištev elektrogospodarskih kolektivov Slovenije pa bomo ponovili spet prihodnje leto, ko se bomo sesli na Pohorju.

Zmagovalci — skoki: Langus (EGŠC Gorica) 212,7 (31, 32,5, 31,5); **teki st. člani:** inž

Novak (ELES) 10,40, članice: A. Smodiš (Te Trbovlje) 17,35, član: Jančar (DE Ljubljana okol.) 21,57, ekipe: DE Lj. okol. 17,00; veleslalom članice: Resnik (ELES) 59,8; st. člani: Podgornik (EL Gorica) 44,1; člani: Zorž (Soške elektrarne) 54,2; ekipe: Dravske elektrarne 176,9; sankanje članice: Cilka Kovač (DE Zirovnica) 86,0; st. člani: Benčina (Elektroprenos) 89,6; člani: Kovač (DE Zirovnica) 75,3; tekmovalne sani: Pšenica (DE Zir.) 64,4; ekipe navadne sani: De Zirovnica 231,4.

T. BANCIC

OLIMPIJSKE RAZGLEDNICE

PRETIRAVANJA V DOMOVINI

Vse dni, ki sem jih preživel ob bregovih Inna, mi je bilo žal edino to, da sem nasledil nešteto glasov tu v domovini, ki so že tedne in tedne pred olimpiado oznanjali, da je Innsbruck »nabit« in »astronomsko« drag. Tako sem si rezerviral svoje bivališce precej kilometrov izven tirolske prestolnice. Pozneje se je izkazalo, da povsem odveč in v svojo škodo. Sredi Innsbrucka so bile namreč vse dni olimpijskih iger na voljo sobe, in to ne za astronomske denarce (vsaj za tiste dni!). Soba in obilen zajtrk približno 1900 dinarjev!

Tudi obedoval, oziroma večerjal si lahko v Innsbrucku dobro, ne da bi pri tem zapravil celo premoženje. Kosilo je veljalo približno 25 avstrijskih šilingov, to je okoli 800 dinarjev. Seveda so bile cene precej odvisne od tega, kateri lokal je človek izbral. Razlike med najboljšimi in povprečnimi lokali pa so bile zares velike.

Povsem druga pesem je bila z ogledom tekmovalni. Cene vstopnicam so bile za naše pojme navedene fantastične. Na primer za bob ali ženski slalom 1500 dinarjev, za skoke na Bergiselu 3600 dinarjev (enako za hokej tekme skupine A), sedež za enkratni ogled umetnega drsanja na ledu v parih pa je veljal 8000 in celo 16.000 dinarjev. Vstopnice, posebno za hokej, so bile pogosto razprodane, tako da so lahko krepko prišli na svoj račun tudi prekupčevalci.

200.000 ZA HOKEJ

V »Tiroler Tageszeitung« sem 10. februarja bral na prvi strani v debelem okviru dokaj zanimivo vest: 6500 Schilling für eine Eintrittskarte zum Hockeyfinale.

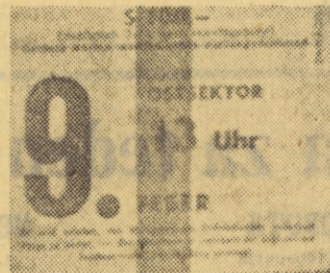
Organizacijski komite je namreč sporočil, da je plačal neki Nemec 1000 DM za ogled ene same hokejske tekme. Velik ljubitelj hokeja je bil za časa olimpiade v Švici in si je skušal telefonsko zagotoviti sedež za hokej v ledeni palači. Ker mu je organizacijski komite sporočil, da so vse vstopnice že razprodane je petičneš poslal telegram: Plačam vsako ceno za eno samo vstopnico. »Tiroler Tageszeitung« pa ne sporoča, kdo je napravil z omenjenim Nemcem tako odlično kupčijo.

DOSLEDNI PEDANTI

Kot sem že omenil, v Innsbrucku ni bilo najdražje stanovanje in hrana, temveč vse tisto, zaradi česar je človek pravzaprav obiskal tirolsko prestolnico: ogled tekmovalnj. Če si potoval na olimpiado na primer s »Kompasom«, poleg si smel kupiti 110 šilingov in niti groša več. »Pocket-money« je zadostoval na primer natanko za ogled skakalne tekme na Bergiselu, ali na primer za vožnjo v Seefeld in vstopnico za teke, ali recimo za nekaj čaš Coca Cole in par razglednic za prijatelje.

Olimpijska vsakdanost

Vstopnica za 3600 din

Glede na vse to je razumljivo, da se je marsikdo skušal prethotapiti na to ali on privedev. Seveda je bilo to zelo zelo težko, saj so bile kontrole na vsaki tekmi prav neverjetno številne in obenem natančne. Meni je uspelo dobiti širok svetlozelen pas za ročaj z napisom »Technik — IX. Olimp. Winterspiele Innsbruck 1964« in poleg tega še črno legitimacijo z belimi črkami »Radio — TV Presse«. Kljub tej na videz dobri »opremljenosti« sem imel pri kontrolah težave, ker mi je manjkalo še poseben dokument z mojo sliko. Na srečo sem se kmalu znašel in v kritičnih položajih pokazal kontrolam poleg kartice »Radio — TV Presse« še svojo sliko v planinskih legitimaciji, kar je običajno učinkovalo povsem zadovoljivo.

Torej precejšno mero iznajdljivosti pa tudi sreče je moral imeti obiskovalec olimpiade, da je sem in tja prelesil stroge organizatorje in si ogledal kako tekmo, ne da bi pri tem zapravil svoj nekajdnevni zaslužek.

ENKRATNA PAŠA

Poleg tistih vsakdanjih »zanimivosti« je bilo za obiskovalce Innsbrucka izredno doživetje vožnje v gondoli na vrh gore Hafelkar (2334 m) ali pa na Pat-schekofel (2247 m). Ker se vzpenjajo tam gore tik nad mestom, vstopiš na primer za Hafelkar v gondolo v samem Innsbrucku. Izredno doživetje pravim zato, ker je to še vedno nekaj takega, o čemer tu pri nas le sanjamo in

USODA ŠAMPIONA

Mojstrana, 18. februarja 1964. Dom Marjana Pečarja. Pred menoj leži velik, v svetlorjavo usnje vezan album. Darilo učencev neke srednje šole našemu šampionu v poletih na smučeh, Marjanu Pečarju. Obračam list za listom, ki mi privablja v spomin zmagoslavno pot našega nardarjenega športnika. Planica, Ljubljana, Badgastein, Oberstdorf, Kulm..., sami dragi spomini na čudovita doživetja, na najlepše trenutke v življenju.

Zadnja slika v albumu je stara že nekaj mesecev. Na njej je Marjan v progasti pižami, oprt na dvoje lesenih bergel in z nogo v debelem mavčnem ovojju. Danes teče že sedmi mesec, odkar si je hudo poškodoval nogo in še vedno jo ima v mavcu. Zdravnik pravi, še nekaj mesecev. Nihče pa ne ve natanko. Baj se kost »počasi« celi...

Do tu pravzaprav nič ne vem kako posebnega, nič takega, kar se ne bi utegnilo primeriti slehernemu izmed nas. Toda, dodati moramo še nekaj. Tisto, zaradi katerega sploh te vrstice. Tisto, kar preprosti človek težko razume, oziroma v kar enostavno ne verjame in dvomi, saj »če je res«, potlej...

Kot že znano, si je Pečar lansko poletje težko poškodoval nogo. Do nesreče je prišlo na snežnem plazu pod Prisojnikom, ko je Pečar nabiral potrebno kondicijo za priprave na zimsko sezono, za nastop na olimpijskih igrah v Innsbrucku. Na trening ga je poklical iz vojske za to pristojni smučarski forum. Do nesreče je prišlo 8. avgusta in z njo vred črni dnevi za našega odličnega športnika. V trenutku, ko je prišlo do usodnega padca, Pečar namreč ni bil zavarovan.

»Kako je to mogoče, da si kot državni reprezentant, prvak in seveda tudi olimpijski kandidat vadal nezavarovan?«

»Tako je običajno. Vedno treniramo in tekmujejo nezavarovani. Izjema je nastop v Planici. No, zadnja leta nas zavarujejo tudi na tekmovalnih v inozemstvu.«

»Ali nisi imel varnostnega stremena, ko si smučal pod Prisojnikom? Menim, da bi ga kot predstavnik naše tekmovalne elite že moral imeti, se ti ne zdi...?«

»Smučal sem na svojih dilcah, ki nimajo varovalnih vezi. Drugih smučk nimam...«

»Sedaj si že sedmi mesec bolnik oziroma rekonvalecent in seveda ne moreš na delo. Od česa pravzaprav živiš?«

»Če bi prišlo do nečloveškega, ko sem bil še v službi, bi danes vsak mesec prejemal 80 % svoje povprečne mesečne plače. Kolikor pa bi se poškodoval pri vojaki, bi dobil vsak mesec toliko denarja, kot prej v službi. Na žalost je prišlo do tretje variante, do nečloveškega na treningu državne reprezentance, zato mi sedaj bolj trda prede.«

»Trda...?«

»Precej. Do decembra prejšnjega leta sem prejemal od smučarskega foruma mesečno 6 tisočakov hrane (be-seda »hranarina« ni najboljši izraz za mesečno podporo v višini 6 tisočakov, saj zelo dobro vemo, da mora imeti vrhunski tekmovalac vsaj 25 do 30 tisoč dinarjev na mesec samo za hrano — seveda, če od njega pričakujemo vrhunske storitve). Na zvezi je bilo tudi sklenjeno, da mi bodo pomagali in dali 30.000 dinarjev. Dvajset sem jih že dobil.«

»Torej, tvoji prejemki znašajo od dneva nesreče pa do danes približno 7 tisoč na mesec. Kako se potlej preživljaš?«

Pečar je nekoliko v zadregi pogledal na svojo mamo. Videl sem, da mu je bilo neprijetno (mene pa sram).

»In kaj meniš k vsemu temu?«

»Se vedno upam, da se bo zadeva uredila. Sicer pa, take stvari ti krepko vzamejo veselje do športa.«

Primer Pečarja ni osamljen. Zanimivo in obenem nerazumljivo je, da si zaradi tega nihče ne bel glave, da nihče ne reče glasno: tako se vendar ne gremo! Razpišemo se, če pripelje igralec nogometa zausnično svojem nasprotniku in smo pri tem nadvse ogorčeni. Tu pa se tudi naši pojmi o športni morali pričnejo in obenem končajo.

Vprašanje osvetljujemo s trenutno najbolj značilnim primerom Pečarja, zato se ob koncu vprašajmo:

● Ali ni Marjan Pečar svoje dni reprezentiral, in to dokaj dobro, nas vse, našo državo...?

● Ali ni prav on tu doma, pa tudi v zamejstvu dokazal, da tudi mi nekaj zmoremo...?

● Ali ni bil Marjan naš skakalec številka 1, ali ni bil državni prvak, ki je s svojim znanjem in pogumom navdušil številne mlade ljudi za lep zimski šport...?

● Ali ni Pečarja doletela nesreča prav takrat, ko se je trudil, da bi postal še boljši, da bi bili mi vsi z njim še bolj zadovoljni...?

● In končno, ali je bilo res nemogoče priskrbeti našemu državnemu reprezentantu varnostne vezi, ko pa vemo, da jih ima danes že vsak drugi nedeljski smučar...?

Odgovori na vsa ta vprašanja na tem mestu niso potrebni. Preveč so preprosti, vse preveč jasni. Vsako pojasnilo bi bilo odveč.

Prav tako je povsem odveč, da zapišemo, čemu sploh danes »vprašanje Pečarja«, čemu pred leti »vprašanje Jenka«, čemu taki in podobni nerazumljivi pojavi v našem športu, in — kdo zanje odgovarja?

A. Ulaga

kujemo načrte ter smo na primer presrečni, če se lahko poslužimo najbolj preproste smučarske vlečnice, dolge kakih 400 metrov.

Tudi razstava zimskih športnih opreme v Messehalle ni bila od nujh. Za ljubitelje belih športov pravcata paša za oči.

Videl si na tona zares najboljših smučar na svetu od New Construction White Star Kniesl pa tja do Blue in Red Star Kniesl najboljših izdelkov tovarne Kästle, Fischer, Tornado, Blizzard itn. Smučarskih palic je bilo na razstavi za cel »gozde«, seveda vsak par drugačen. Močno so izstopale

Skistoeke znamke Komperdell in Fischer, tako po kvaliteti izdelavi in materialu, kakor tudi po ceni (360 šilingov).

V posebnem prostoru je bila ob tej priložnosti v Messehalle razstava smučarskih rekvizitov, ki zaradi svoje starosti prekašajo po ceni celo najbolj sodobne plastične smuč. Videl sem zares dobro ohranjene švedske smuč stare 2500 let, norveške dilce stare 3000 let, zložljive smuč Zdarske iz druge zanimivosti. Tu sem iskal tudi naše blokse dilce, pa jih v svoje presenečenje nisem opazil nikjer.

A. Ulaga

Cisto tako na tih in mirno je preminil direktor večjega podjetja Bistrakova, tovariš Struna. Žalostno? Seveda žalostno. In še kako. Kajti direktor Struna ni bil karsibodi. Bil je pameten mož, tako rekoč mož na mestu in zato so v Bistrakovi takoj sklicali žalno sejo, pomočnika direktorja Kuzma pa zadolžili, da bo pri odprtem grobu napravil govor. In še to so pristavili: govor naj pokaže vse zasluge in dobro, kar je direktor Struna v svojem življenju uspel napraviti. Tako kronološko naj bo vse razvrščeno.

Pomočnik ranjkega direktorja — Kuzma je nalogo sprejel, malo se je sicer obotavljal, a končno se je pod to prošnjo udal. In ker je bil Kuzma vreden možak in natančen pri svojem delu, je s poslom takoj prišel — podatke in številke je bilo treba zbrati in vse dobro pohvaliti. V ta namen je poiskal računovodjo v podjetju in mu rekel:

— Kot ti je gotovo znano (obrisal si je solzo), pišem govor. Se prej pa moram zbrati podatke. Saj sam vem za vse, le preveril bi še rad... Razumeš, ne?

— Razumem, — je rekel računovodja. — Po mojem prepričanju bi bilo treba predvsem povedati, da je bil direktor Struna zelo sposoben človek... sposoben človek, si je zapisal Kuzma.

— Sposoben človek, — je ponovil računovodja.

Potlej pa sta oba molčala. — In še to... — je rekel računovodja. — ... ah, nič... Zato ti moram povedati, da podjetje zelo slabo stoji. Tako rekoč na robu propada je ta naša Bistrakova. To samo v informacijo. Drugače pa drži kolega Kuzma, vam jaz o Struni ne bi vedel povedati kaj več. Saj veste, v laseh sva si bila. A o mrtvih samo dobro, zato zapišite — direktor Struna je bil zelo sposoben človek.

— Sem že zapisal, — je rekel Kuzma in se odpravil h tehničnemu direktorju.

— Ja, — je rekel tehnični direktor — direktor Struna je bil zelo sposoben človek. Napišite in poudarite to v svojem govoru. Zelo sposoben. Odkar je bil pri nas in tega je bilo več kot tri leta, proizvodnje res nismo dvignili, a kaj je mogel on zato. To je tako rekoč posledica objektivnih in subjektivnih okoliščin. S temi pa kot vam je znano, tovariš Kuzma, naš bivši direktor Struna ni imel nobene zveze... Kako sem že rekel? Ah, da, bil je zelo sposoben človek, napišite to, sicer pa, poiščite nekoga na občini, ti so nam ga poslali v podjetje in oni bodo že vedeli zakaj.

»Torej, — je rekel predsednik občine — bil je to genialen človek, zelo sposoben in to je treba poudariti. Najprej, kolikor mi je znano (seveda to je treba preveriti), je šel za pastirja v gorsko vasico... Izkoriščali so ga. Toda nenadoma, že s petindvajsetimi, je postal vodja manjšega podjetja v domači vasi, in to...

— Katerega podjetja? — je siknil Kuzma.

— No, — je počasi rekel predsednik — tisto podjetje je res še isto leto propadlo, a to je dalo tovarišu Struni še večjega poleta, takoj naslednje leto je postal direktor še večjega podjetja...

— Ime? Kako se je že imenovalo tisto podjetje? — je poprosil Kuzma.

— Žal, tudi to podjetje je še isto leto prenehalo z delom, toda vse to kaže, da se je direktor Struna boril naprej. To naj vam bo samo za ilustracijo, tako rekoč okvir, kako se je direktor Struna vse svoje življenje boril z objektivnimi in subjektivnimi težavami in pri vsem tem ni odnehal. Sposoben je bil tovariš Struna in tega ne smete v svojem govoru pozabiti.

— Ne bom, — je obljubil Kuzma, a ker še vedno o kolegu Struni ni ničesar izvedel, ničesar drugega kot le to, da je bil zelo sposoben, je detektivsko raziskoval naprej.

Šel je na okrajno vodstvo. Toda tudi tam nobenih novih podatkov. Potlej je šel k ženi ranjkega Strune. Tudi tu nobenih novih argumentov, nad katerimi bi se človek lahko zamislil. Obiskal je še razna društva in klube, katerih častni član ali predsednik je bil Struna še za svojega življenja. Tudi tu nič, čeprav so tudi po družini in klubih ljudje zbirali podatke, da bi tudi sami spregovorili na grobu. A razen tega, da je bil Struna na sejah skorajda vedno upravičeno odsoten in da je bil zelo sposoben, tudi oni niso prišli kam dlje naprej.

Toda Kuzma ni odnehal. Šel je h krojaču Nitki, ki je Struna delal obleke, da se njega povpraša... Toda ta o Struni razen telesnih mer ni vedel ničesar, napotil pa je Kuzma v Bistrakovo, češ — tam bodo že vedeli kako in kaj. V Bistrakovi so ga napotili na občino. V občini spet na okraj. Iz okraja je Kuzma spet odšel poizvedovat med ljudstvo..., a razen tega, da je bil Struna silno sposoben človek, mu ni vedel nihče kaj več povedati. To je pa zamotano tako kot v knjigi, je rekel Kuzma sam sebi in se spomnil, da je nekdo že gledal tragedijo s podobnim zapletom.

Potlej, tri dni po smrti, se je po mestnih ulicah vil dolg sprevod. Ves kolektiv Bistrakove, pol občine, vsa društva s svojimi zastavami in prapori so šla v sprevodu. Bil je to silno lep pogreb. Sprevod se je vil počasi in ko so bili prvi že na pokopališču, so drugi pred Strunino vilo še vedno kadili cigarete in se pogovarjali o vremenu.

H krsti je potlej stopil pomočnik direktorja, tovariš Kuzma, kratko pokajal, kot da bi bil v zadregi, in rekel: — Naš direktor, naš občan, predsednik naših društev in član raznih klubov, tovariš Struna... je bil silno sposoben človek...

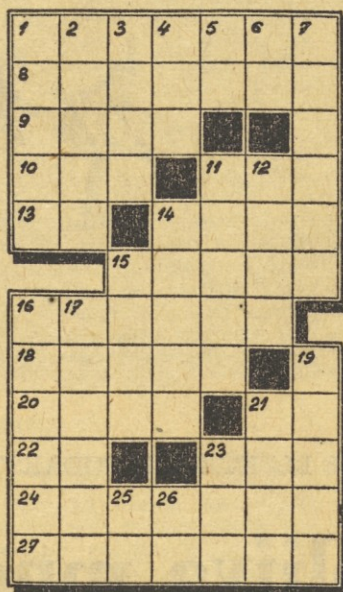
Samo to je izdaval, potlej pa so ga zalile solze. Vsi so jokali.

P. S. — O mrtvem samo dobro. JANEZ GOVC

Križanka

Vodoravno: 1. beljakovina, 8. pridržek, zaloga, 9. gorata pokrajina na juhozhodu Saudove Arabije, 10. domačija, 11. duša umrlega pri starih Slovanih, 13. oranje, 14. igra na prste, 15. hotel za motorizirane goste, 16. vrsta tropskega sadja, 18. učitelj govornišstva, 20. predem, 21. grška črka, 22. začetnici imena in priimka slovenskega pisatelja (Visoška kronika), 23. značilna oblika, vrsta, 24. namestniki staroperzijskih vladarjev, 27. vrsta sira.

Navpično: 1. nacionalni muzej v Madridu, 2. področje, 3. priimek našega znanega violinista (Igor), 4. katran, 5. znak za kemično prvo, 6. štiri — z rimsko številko, 7. vrsta kitov, samorog, 11. beležnik, zapisovalec, 12. grški bog vojne, 14. enočlenik (v matematiki), 15. dalmatinsko moško ime, 16. cirkuški umetnik, 17. mitološka pi-jaka bogov, 19. priimek predsednika Zveze sindikatov za Slovenijo, 21. vrsta tkanine, 23. kitajsko jezero blizu Shangaia, 25. kazalni zaimek, 26. okrajšava za indijsko denarno enoto.

REŠITEV PREJŠNJE KRIŽANKE

Vodoravno: 1. kontakt, 7. oboli, a, 8. pir, 9. ras, 11. usad, 13. st, 14. N(ikola) T(esla), 15. rute, 17. tapir, 18. kroki, 20. ru-no, 21. nz, 23. uš, 24. nray, 26. pes, 28. ere, 29. izvoz, 31. naklada.

Navpično: 18. krupon.

OGLAŠUJTE V DELAVSKI ENOTNOSTI

Člani samoupravnih organov ste v delovni organizaciji in delujete v občinski skupščini, v njenih organih, to je v komisijah in svetih. Pri svojem družbenem delu se pogostokrat srečujete z različnimi vprašanji samoupravljanja komun. Kje boste našli odgovor na vprašanja, pojasnila in napotke za svoje delo? Berite list

OBČAN

ki izhaja štirinajstredno in obravnava vprašanja samoupravljanja v komun. List izdaja Pogodbena skupnost slovenskih občin, okrajev, nekaterih organizacij in ustanov. — Naslov uredništva in uprave: »OBČAN«, Ljubljana, Cankarjeva 5.

Prodajni servis

Za dom, službo, dopust, izlet — vedno Prodajni servis »Modna hiša«

LJUBLJANA — MARIBOR

— Glede na to, da mi je dosti prepirov, sem na tvojo zahtevo zmanjšala izdatke za hrano!

— Protestirala bom pri hišnem svetu. Drva mi seka nad glavo...

— Pa misliš, da bi ne bilo ceneje, če bi si kupil topel plašč...

Spored RTV Ljubljana za teden od 27. februarja do 4. marca 1964

ČETRTEK

27. februarja

5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) — 6.20—6.35 Tečaj ruskega jezika — 8.05 Z opernih in koncertnih odrov — 8.55 Radijska šola za višjo stopnjo — 9.25 Iz jugoslovanske produkcije zabavne glasbe — 10.15 Pihalna godba Ljudske milice — 10.30 Pet minut za novo pesmico in pozdravi mladim risarjem — 11.00 Pozor, nimaš prednosti! — 12.05 Zabavna glasba — Radijska kmetička univerza — 12.25 Radi bi vas zabavi — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30—14.35 Glasbeni sejem — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.15 Zabavna glasba — 15.40 Literarni sprehod — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Igra ansambla Aleksander Clair — 17.15 Turistična oddaja — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Eduard Mac Dowell: Indijanska suita — 18.45 Ta teden v skupščinskih odborih — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Četrtek večer domačih pesmi in napevov — 20.45 Ljudska glasba — Igra orkester Raimondo z »Memory Strings« — 21.00 Izročilo XX. stoletja — 21.40 Primož Ramovš: Koral in Tocata — 22.10 Glasbena medigra — 22.15 Skupni program JRT — studio — 22.45 Ljudska glasba — Plesni orkester Glenn Miller — 23.20 Skupni program JRT — studio Beograd — 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje

PETEK

28. februarja

5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) — 6.20—6.35 Tečaj hrvaško-srbskega jezika — 8.05 Operni zvočki — 8.30 Člani Slovenskega okte-ta Gáspér Dermota, Tone Kozlevčar in Dragiša Ognjanović pojo slovenske narodne — 8.35 Pionirski tehnik — 9.25 Popularni strani iz domače simfonije literature — 10.15 Uvertura in drugi odlomki iz Foersterjeve opere »Gorenjski slavček« — 10.35 Novosti na knjižni polici — 10.55 Pozor, nimaš prednosti! — 12.05 Zabavna glasba — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Domači napevi in pesmi — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Odmevi iz koncertnih dvoran, doma in na tujem — 14.05 Radijska šola za nižjo stopnjo — 14.35 Veliki zabavni orkestri vzhodno-nemškega radija — 15.15 Napotki za turiste — 15.20 Zabavna glasba — 15.45 Jezikovni pogovori — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Iz življenja in dela Antonina Dvořaka — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Pismi borbe in dela — 18.30 Pri-poveduje nam... — 18.45 Iz naših kolektivov — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Četrtek ure z zabavnim orkestrom Roberto Rossi — 20.15 Tedenski zunanepolitični pregled — 20.30 Iz slovenske violinske glasbe — 21.00 Mantovani in njegov orkester — 21.15 Oddaja o morju in pomorskih — 22.10 Plesna glasba — 23.05 Nočni koncert — 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje

SOBOTA

29. februarja

5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) — 6.10—6.15 Napotki za turiste — 6.20—6.35 Nadaljevalni tečaj angleščine — 6.45—6.50 Pregled športnih prireditev za nedeljo — 8.05 Vedre melodije za konec tedna — 8.55 Radijska šola za nižjo stopnjo — 9.25 Slovenski glasbeni umetniki — 9.45 Igra Ljubljanski jazz ansambel — 10.15 Nekaj doma-čih — 10.30 Poljske narodne pesmi v izvedbi vokalno-instrumentalnega ansambla »Mazovše« — 11.00 Pozor, nimaš prednosti! — 12.05 Zabavna glasba — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Sobotni zabavni mozaik — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30—14.30 Glasbeni sejem — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.15 Zabavna glasba — 15.40 Naši amaterji poljo in igrajo — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Gremo v kino — 17.35 Pesmi in plesi jugoslovanskih narodov — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.15 Recitali znamenitih pevecov: sopranistka Victoria de Los Angeles — 18.45 Novo v znanosti — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Za konec tedna s Plesnim orkestrom RTV Ljubljana in našimi pevci — 20.20 Pelham Grenville Woodhouse: Kar nadaljuje Jeeves! — 21.10 Sobotni ples — 22.10 Oddaja za naše izseljence — 23.05 Prijeten konec tedna — 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje

NEDELJA

1. marca

6.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) — 6.30—6.35 Napotki za turiste — 7.40 Pogovor s poslušalci — 8.00 »Veseli tobogan« — 9.05 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — I. — 10.00 Se pomnite, tovariši... — 10.30 Ura romanatične glasbe — 11.30 Nedeljska reportaža — 11.50 Deset minut z orkestrom Alfredo Antonini — 12.05 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — II. — 13.10 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Za nas vas — 13.50 Koncert pri vas doma — 14.10 Mednarodna evropska radijska oddaja »Glasba ne pozna meja« — 15.05 Odmevi iz Mediterana — 16.00 Humoreska tega tedna — 16.20 Domače melodije in napevi za nedeljsko opoldne — 16.45 Koranice iz glasbenih revij — 17.05 Hammond orgle — 17.15 Radijska igra — 18.05 Glasba iz znamenitih oper — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Izberite svojo popevko — 21.00 Velika prijetelstva — Stravinski in njegovi sodelavci — 22.10 Plesna glasba — 23.05 Dunajski klasi-siki v tuji in domači izvedbi — 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje

PONEDELJEK

2. marca

5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) — 8.05 Poje vam Gorenjski vokalni kvintet iz Kranja — 8.25 Glasba ob delu — 8.55 Za mlade radovedneže — 9.25 Pojeta sopranistka Mileva Perot in basist Ladko Korosec — 10.15 Klavirska poezija Edvarda Griega — 10.35 Naš podlistek — 10.55 Glasbena medigra — 11.00 Pozor, nimaš prednosti! — 12.05 Zabavna glasba — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Na obisku pri zabavnih ansamblih in vokalnih solistih Radia Soffija — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30—14.35 Glasbeni sejem — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.15 Zabavna glasba — 15.45 S knjižnega trga — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Glasbena križanka št. 11 — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Zabavni kaledoskop — 18.45 Narava in človek — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Izberite svojo popevko — 21.00 Velika prijetelstva — Stravinski in njegovi sodelavci — 22.10 Plesna glasba — 23.05 Dunajski klasi-siki v tuji in domači izvedbi — 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje

TOREK

3. marca

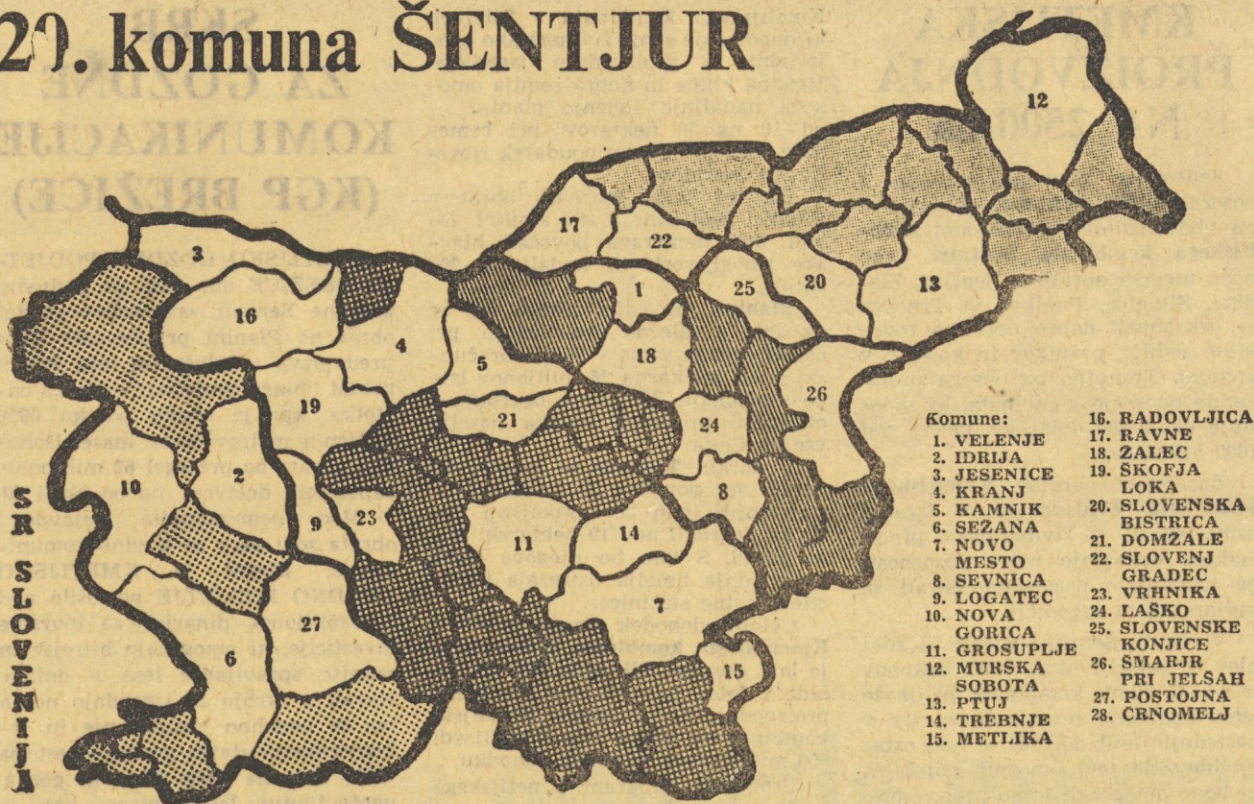
5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) — 6.20—6.35 Tečaj makedonskega jezika — 8.05 Jutranji divertiment — 8.55 Pisan svet pravljice in zgodbe — 9.25 Za prijetno razvedrilo — 10.15 Narodna glasba iz Mehike in Argentine — 10.45 Človek in zdravje — 10.55 Glasbena medigra — 11.00 Pozor, nimaš prednosti! — 12.05 Zabavna glasba — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Domače pesmi in napevi — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Med suitami — 14.05 Radijska šola za višjo stopnjo — 14.35 Zborovske skladbe Antona Lajovca — 15.15 Zabavna glasba — 15.30 V torek na svidenje — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Koncert po željah poslušalcev — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Indonezijski vokalni solisti zabavne glasbe — 18.10 Plesni orkester RTV Ljubljana in njegovi solisti — 18.45 Na mednarodnih križpotjih — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Koncert mariborskega Komornega zbor-a, dirigent Rajko Sikošek — 20.20 Radijska igra — 21.18 Trje hrvatski glasbeni avtorji — 22.10 Glasbena medigra — 22.15 Skupni program JRT — 23.05 Za vsakogar nekaj — 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje

SREDA

4. marca

5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) — 6.20—6.35 Tečaj makedonskega jezika — 8.05 Jutranji divertiment — 8.55 Pisan svet pravljice in zgodbe — 9.25 Za prijetno razvedrilo — 10.15 Narodna glasba iz Mehike in Argentine — 10.45 Človek in zdravje — 10.55 Glasbena medigra — 11.00 Pozor, nimaš prednosti! — 12.05 Zabavna glasba — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Domače pesmi in napevi — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Med suitami — 14.05 Radijska šola za višjo stopnjo — 14.35 Zborovske skladbe Antona Lajovca — 15.15 Zabavna glasba — 15.30 V torek na svidenje — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Koncert po željah poslušalcev — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Mojstri orkestrske igre — 18.45 Ljudski parlament — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Iz domače knjižne literature — 20.31 Plesni orkestri tega tedna — 21.05—23.00 Skupni program JRT — studio Beograd — 22.10—22.15 Glasbena medigra — 22.15 Skupni program JRT — 23.05 Literarni nokturno — 23.15 Zaplešite z nami — 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje

29. komuna ŠENTJUR

- Komune:
1. VELENJE
 2. IDRJA
 3. JESENICE
 4. KRANJ
 5. KAMNIK
 6. SEZANA
 7. NOVO MESTO
 8. SEVNICA
 9. LOGATEC
 10. NOVA GORICA
 11. GROSUPLJE
 12. MURSKA SOBOTA
 13. PTUJ
 14. TREBNJE
 15. METLIKA
 16. RADOVLJICA
 17. RAVNE
 18. ZALEC
 19. SKOFJA LOKA
 20. SLOVENSKA BISTRICA
 21. DOMŽALE
 22. SLOVENJ GRADEC
 23. VRHNICA
 24. LASKO
 25. SLOVENSKE KONJICE
 26. ŠMARJE
 27. POSTOJNA
 28. CRNOMELJ

Za občino ŠENTJUR PRI CELJU je včasih veljal naziv: Šentjur ob južni železnici. In res mu železnica še danes daje pečat. Mnogi domačini dnevno potujejo v močnejše gospodarske organizacije na območjih sosednjih komun. Tisti, ki ostajajo doma, pa nagloma oblikujejo moč lastnih gospodarskih organizacij in bržkone je Šentjur ena izmed slovenskih komun, ki s premišljeno vztrajnostjo izpolnjuje svoje obeležje kmetijsko-živilnorskega gospodarstva, hkrati pa pogloblja tiste industrijske panoge, ki s svojim dosedanjim delom opozarjajo na zanesljiv vzpon proizvodnih diagramov.

Dobra polovica prebivalstva se ukvarja s kmetijsko proizvodnjo. Nič čudnega torej, da namenja občinska skupščina vsako leto znatne investicije nadaljnjemu razvoju kmetijstva. Letos bodo te investicije presegle pol milijarde in bodo predstavljale realizirane v ekonomskih objektih in objektih za predelavo, v opremi, mehanizaciji, razširjenih nasadih, z nakupom živine, z melioracijo solidno osnovo za kmetij-rast narodnega dohodka iz kmetijske proizvodnje. Ostala pozornost velja industriji: na prvem mestu je vsekakor lesna, ki daje znaten delež pri oblikovanju vsakoletnega izvoza, takoj za njo kovinska in ne naposled obrtne storitve, ki že preraščajo v dobro organiziranem komunalnem podjetju in podjetju »MODA« v samostojna pomembna proizvodna podjetja. Ob trgovini, ki jo odlikuje bogato omrežje poslovalnic v korist vsakdanje potrošnje, usmerja komuna svoja načrtovanje v še hitrejši razvoj turizma kot gospodarske panoge, ki ima v razgibanih okoliških krajih ugodno osnovo za primerno uveljavitev.

Te, v nekaj besedah našteje dejavnosti, so dale lani čez dve milijardi in 947 milijonov, kar je z indeksom 116,5% nekaj nad republiškim povprečjem. Na posameznega prebivalca bo Šentjur potemtakem ustvaril letos 175.000 din narodnega dohodka, pri čemer beleži industrija v odnosu na lansko leto porast 35,8%, obrt 26,0%, trgovina 21,8% in kmetijska proizvodnja 8,6%.

Rast narodnega dohodka se zrcali v predvidevanjih porasta osebnih dohodkov ter z njim porasta realne osebne potrošnje. Skladno s tem drami pozornost še rast družbenega standarda, saj predstavlja tekoče leto s šolsko gradnjo — novo poslopje Gorica pri Slivnici, stanovanja za učno osebje v Loki in na Kalobju — ter z nadaljnjo izpopolnitvijo zdravstvenega omrežja — organizacija laboratorija v zdravstvenem domu, ureditev zobne ambulante — osnovo za dobro počutje zaposlenih, ki mora biti dostojen spremljevalec vsakdanjega življenja.

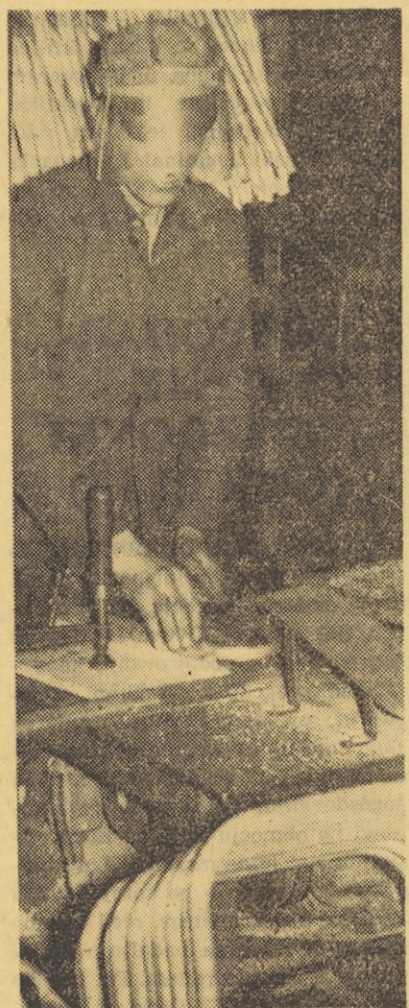
INTENZIVNO IZKORIŠČANJE NOTRANJIH REZERV (ALPOS)

»Naš delovni čas smo podaljšali za 30 odstotkov,« pravijo v KOVINSKEM PODJETJU »ALPOS« — Šentjur pri Celju, »s temeljito reorganizacijo notranjega transporta«. Pred tem so bila dokaj nepremišljena pota posameznih polfinalnih proizvodov in prenekanteri predmet v obdelavi, ki je po tri ali večkrat prešel isto pot do svoje končne obdelanosti. Zdaj je proizvodnja organizirana na principu tekočega traku, ki ne pozna vračanja, pač pa skladnost med posameznimi delovnimi operacijami od zasnove na začetku pa do končnega proizvoda na koncu.

Alpos Šentjur — kovinsko podjetje

»ALPOS« je s svojimi proizvodi — gostinsko opremo — znano podjetje širom po Jugoslaviji; njegovi proizvodni programi sovpadajo z diagrami investicij v naše turistično gospodarstvo, hkrati pa tudi zadovoljujejo zunanje tržišče. Podjetje pa

Alpos — kovinski obrat — pre-rezovanje ogradij za aluminijaste stole

leto. Zatem nas zadrži misel ob nekdanjem, dokaj neustreznem delovnem prostoru. Z izgradnjo novih proizvodnih hal si je »ALPOS« pridobil potreben delovni prostor, ki mu je omogočil znatnejši dvig v kvantiteti in kakovosti proizvodnje.

Danes je »ALPOS« pojem za natančno določen proizvod. Lani je podjetje doseglo 860 milijonov realizacije ali za 29,1% več, kot je predvidevalo.

Letos predvideva podjetje že milijardo in 75 milijonov realizacije. »Naročnikov ne manjka,« zatrjujejo v podjetju, skrbijo jih le pravočasnost dobave, ki je v odvisnosti od nakupa surovin, predvsem od aluminija.

»ALPOS« je poleg lesne industrije »BOHOR« edino industrijsko podjetje v Šentjurju. S svojimi tremi obrati — galanterijske kovine, gradbenih elementov in mizarskega — pomeni za kraj in za komuno močno gospodarsko organizacijo, katere narodni dohodek je lani dosegel 320 milijonov, letos pa bo z indeksom 148 presegel 476 milijonov. Tolikšen premik v formiranju narodnega dohodka je rezultat planiranega fizičnega obsega proizvodnje, ki bo večji za 31 odstotkov. Semkaj sodi bistven vpliv investicij — v kotlarno in mizarsko delavnico — seveda izpopolnjena proizvodnja ostalih proizvodov, pri čemer bo proizvodnja 25 končnih izdelkov serijsko organizirana. Znatne spremembe beleži z letošnjim planom tudi notranja struktura izdelkov: predvsem predvideva plan povečanje proizvodnje poslovnih in ostale opreme, v proizvodnji pohištva pa naj bi podjetje realiziralo 120 tisoč dolarjev v izvozu.

KAJ PROIZVAJA »ALPOS«

Če informiramo bralca o varilnih praških, ne smemo mimo domačega patenta v proizvodnji praškov različnih kvalitete za varjenje aluminija, bakra in sive litine. Te praške »Alpos« uporablja v lastni proizvodnji, posreduje pa jih tudi mnogim interesentom.

Podjetje je v stalnem pogodbenem odnosu z znanim »Obodom« in »Elektrokovin«, katerima dobavlja

polizdelke — izdelane kovinske okvire — v nadaljnje oblikovanje.

Aluminij in železo sta vse bolj iskana proizvoda v sodobnem arhitektonskem oblikovanju. Razni kioski, prenosne prodajne police — vse to sodi v spisek redne proizvodnje, s katero »Alpos« ustreza zahtevam moderne gradbeniške dejavnosti.

Naposled je tu prvotni izdelek z oznako »Alpos«: oprema za gostišča. Tu ima besedo moda, raznovrstnost okusa, podnebne zahteve... Aluminij, železo, les, plastika — to predstavlja na tisoče različnih kombinacij in v kolikor podjetje sicer vztraja pri serijski proizvodnji vsaj nekaterih izdelkov, se zmerom opravlja doberšen odstotek svojih naročnikov z realizacijo izrazito individualnih želja ter zahtev. Enako zahtevni

zanih vlog, ki jih banka obrestuje z večjo obrestno mero. Ta sredstva omogočajo banki bolj razgibano kreditno poslovanje, saj razpolaga s sredstvi, za katera natanko ve, koliko časa so v njeni lasti, koliko časa lahko z njimi po lastni presoji in v korist potrošnje tudi razpolaga.

VSE VEČ MEDKRAJEVNIH POGOVOROV (PTT)

S sedežem občinske skupščine ter s sedeži večjih proizvodnih podjetij, trgovine, zdravstvenih ustanov postaja iz leta v leto pomembnejša PTT služba v Šentjurju. Pogovori z drugimi, oddaljenejšimi kraji so vsakdanost, ki v ničemer več ne spominja na nekdanjo telefonsko službo lokalnega značaja. Sedemletni plan PTT Celje zamišlja nadaljnjo modernizacijo telefonskih linij, ki v Šentjurju predstavljajo vozlišče med Celjem in Rogaško Slatino.

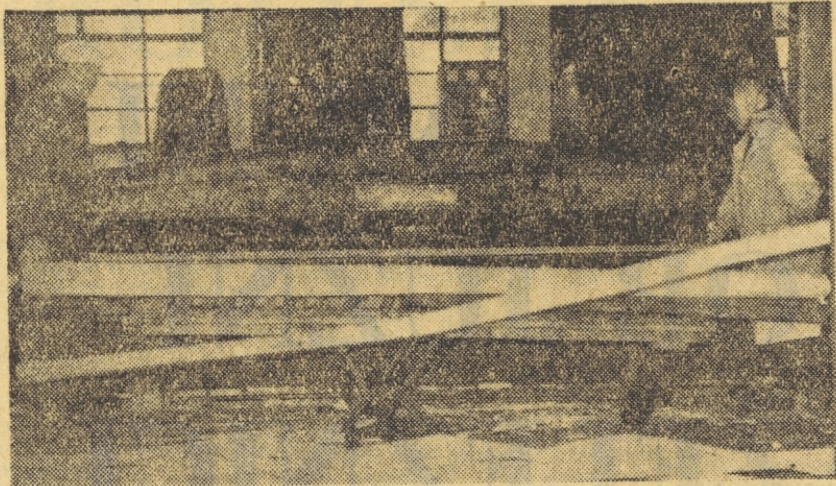
Spomenik NOB — padlim borcem in žrtvam fašističnega terorja 1941—1945

V EKSPOZITURI CELJSKE KOMUNALNE BANKE

Podružnica Komunalne banke Celje v Šentjurju je bila ustanovljena leta 1962. Od takrat pa do danes so porasle vloge zasebnih vlagateljev za polnih 400 odstotkov. Pri tem se kažejo dve karakteristiki: uslužbenci vlagajo manjše vsote in njihove vloge varirajo: pogostejše vlagajo in pogostejše dvigajo. Kmečko prebivalstvo pa vlagajo večje vsote in so njihove vloge trajnejšega značaja. Na območju komune je zlasti organizirano otroško vlaganje. Nad 50 odstotkov otrok ima hranilno knjižico. Njihove vloge sicer niso velike, dosega pa vendarle osnovni namen: otroci začnejo že zgodaj s štednjo in med njimi je pohvale vredno številu takšnih, ki imajo svoje vloge od prvih dni obstoja ekspoziture komunalne banke v Šentjurju. V zadnjem letu se je zlasti dvignil odstotek ve-

USLUŽNOSTNO IN PROIZVODNO PODJETJE (KROJAŠTVO - MODA)

Modna konfekcija je prepotrebna delovna organizacija v Šentjurju. Kot kooperant tovarne perila »TO-PER« iz Celja sicer opravičuje 80 odstotkov svoje proizvodnje — moško spodnje perilo in pižame — ostale proizvodne moči pa daje na razpolago proizvodnji zaščitnih oblek za potrebe Železarne Štore, Tovarne dušika Ruše, Alposa, Bohorja... Ob tem pa opravlja podjetje individualne usluge za domačine.

LIP BOHOR — obrat Sentjur — furnirski obrat — rezanje furnirja

Lani je podjetje planiralo 38 milijonov realizacije, doseglo je 42; v tem je osnova za letošnji plan, ki že dosega 60 milijonov. Razlika med planom in ustvarjeno realizacijo gre v precejšnji meri v prid 15-odstotnemu porastu produktivnosti. V podjetju so namreč zaposlene predvsem žene in dekleta — povprečna starost 25 let — katerih vestnost in delovna disciplina sta odliki pri poslovanju podjetja.

V letošnjem letu odnosno do 1. III. 1964 namerava podjetje zaposliti 30 ljudi, s tem bo podjetje napravilo zopet lep korak in napredek v sentjurski komuni.

IZ LETA V LETO VEČ PROIZVODOV (BOHOR)

LESNO INDUSTRIJSKO PODJETJE »BOHOR« — OBRAT V SENTJURJU, sedež uprave je namreč v Celju — predstavlja za komuno nadaljevanje nekaj organizirane žagarske dejavnosti in proizvodnje furnirja, ki je ena najstarejših v Sloveniji. Okoliški gozdovi z gospodari — GG Celje in GG Brežice — so dokajšnja surovinska baza (50 odstotkov) za nemoten tek polnojar-menikov in proizvodnje v obratu končnih izdelkov. Misel zadeva predvsem proizvodnjo v oddelku furnirja, ki mu namenja »Bohor« zlasti z letošnjim letom veliko pozornost.

Primerjave med proizvodnimi diagrami v poslednjih dveh letih z letošnjim planom so dovolj zgovorne: podjetje je proizvedlo leta 1962 nekaj nad 1180 kubičnih metrov žaganega hrastovega lesa, skoraj 3000 kubikov pa bukovega in lesa iglavcev. Lani je sicer povečalo proizvodnjo žaganega lesa hrasta, znatnejše pa je povečalo proizvodnjo bukovega lesa. Letošnji plan je drugačen: žaganega lesa hrasta bo v odnosu na lani za dobrih 7 odstotkov manj, lesa bukve celo za 27,6 odstotka, žaganega lesa iglavcev pa bo za 57,8 odstotka več. V tej precejšnji spremembi, ki ni pogojena zgolj v dobavnih možnostih surovinske baze, je strukturna sprememba proizvodnje v prid povečane proizvodnje furnirja — predlanskim 420, lani 514 in letos 620 kubičnih metrov — predvsem pa proizvodnje šolskega pohištva, ki bo letos za polnih 85 odstotkov večja kot lani. Ta proizvodnja je v skrbi obrata »Bohor« v Mestinju.

Te znatne spremembe predstavljajo porast fizičnega obsega proizvodnje, s čimer bo 300-članski delovni kolektiv ob koncu letošnjega gospodarskega leta že dosegel skoraj milijardo v realizaciji. V teh ugodnih številkah je pomemben delež predvidene rasti produktivnosti, ki ne zadeva zgolj mehanizirano posameznih oddelkov in notranjo organizacijo dela, ampak tudi prizadevnost posameznih članov delovnega kolektiva, saj obrat ne namerava v letošnjem letu zaposliti na novo več kot 2,4 odstotka delavcev glede na zdajšnje število zaposlenih. Nedvomno, podjetje »BOHOR« dosega svoj namen v povečanju proizvodnje ter v preusmeritvi v finalne izdelke še z investicijo 40 milijonov, s katero namerava še letos izpopolniti opremo in povečati oddelek za proizvodnjo furnirja v Sentjurju.

Ta proizvodnja je namreč še zmerom v manjši meri odvisna od starega mehanizma, v večji pa od novega, vendar pa je značilnost obeh mehanizmov v pridobivanju horizontalnih plasti furnirja, poleg tega se uveljavlja pridobivanje furnirja s tehnologijo krožnega lupljenja določenih sortimentov furnirja.

Za zdaj so delovni pogoji ugodni. Proizvodnja se začne v prostornem skladišču, nadaljuje se ob polnojar-meniku in furnirskih strojih. Za proizvodnjo furnirja je primerna surovina vselej izbran les oreha, hrasta in bukve; manj primeren les pa konča v žagarskem obratu kot surovina za nadaljnjo uporabo — v lesno predelovalni industriji. Vsakdanje ostanke lesa posreduje »Bohor« industriji za proizvodnjo parketa, neuporabne pa koristi kot kurjavo v lastnem obratu za parjenje hlodovine.

Namera obrata je vsekakor v nadaljnji specializaciji proizvodnje furnirja, kar ni samo tradicija kraja, pač pa tudi odgovor na povpraševanje domačih in tujih tržišč.

V DELOVNEM KOLEKTIVU RAZLIČNIH DEJAVNOSTI

Mizarstvo, zidarstvo, slikarstvo, vodovodna dejavnost, čevljarstvo, storitve in proizvodnja lahke obutve (copat), vse to našteva v svojem proizvodnem programu OBRATNO KOMUNALNO PODJETJE — SENTJUR PRI CELJU. Z naštetimi dejavnostmi je doseglo podjetje lani nekaj nad 100 milijonov realizacije, letošnji plan pa predvideva 126 in ob koncu sedemletnega programa bo doseglo podjetje 456 milijonov dinarjev.

Namere, izražene v številkah iz predvidene realizacije, seveda opozarjajo na znatnejša investicijska vlaganja, ki jih bo podjetje moralo nameniti nakupu novih strojev in razne druge opreme; naklonjenost v planiranju pa velja še izgradnji novega proizvodnega prostora za obrat copatarno, ki dosega med vsemi obrati zaradi karakteristične proizvodnje najboljše delovne uspehe. Lani je ta obrat planiral 50, realiziral je 56 milijonov, letos pa namerava doseči po planu 80 in ob koncu sedemletke 200 milijonov dinarjev. Tržišče — naša in sosednja republika — je zainteresirano za njegove izdelke ter je potemtakem delovni kolektiv copatarne lahko prepričan v smotnost načrtovane razširjene proizvodnje. V mizarstvu obratu v Ponikvi pri Grobelnem pa podjetje v glavnem izdeluje posteljne žične vložke, kateri artikel je na trgu zelo iskan. Tudi ta obrat ima podjetje namen razširiti na izdelovanje kuhinjske opreme.

Ostali obrati Obratno komunalnega podjetja so izrazito storitvenega obsega. Tako čevljarstvo, soboslikarstvo, gradbeni in vodovodni. Odlika vseh obratov so razmeroma pristop-

Obratno komunalno podjetje Sentjur — obrat »Lahka obutev« — izdelovanje vseh vrst copat

ne cene, ki jih omogočajo nizki proizvodni in sploh režijski stroški. Obrat ter njihovo poslovanje namreč združuje enotno vodstvo podjetja, ki upravlja za njihove potrebe vse službe upravnega, administrativnega, nabavo-prodajnega in računovodskega značaja.

KMETIJSKA PROIZVODNJA NA 2500 ha

Sedemletni plan nas seznanja z obsežnimi 2500 hektarov obsegajočimi obdelovalnimi površinami Kmetijskega kombinata Sentjur. Tako bodo njegovi obrati — Sentjur, Planina, Slivnica, Ponikve in Trnovec — oskrbovali dobro desetino rodovitne zemlje, pašnikov in košenic v komuni. Trenutno pa obsega proizvodno področje kombinata, ki zaposluje okoli 400 delavcev, nekaj nad 1000 hektarov.

Značilnost obratov Kmetijskega kombinata Sentjur je v izraziti usmerjenosti v živinorejsko proizvodnjo, dokajšnjo mero pozornosti pa namenjajo posamezni obrati še sadjarstvu in jagodijcu.

V obratu Sentjur posluje za zdaj hlev z zmogljivostjo 1300 bekonov letno. V planu kombinata pa je že letos izgradnja novega hleva ter v naslednjih letih do 1968 še vseh ostalih hlevskih ter pomožnih objektov, ki bodo omogočali letno proizvodnjo 10.000 bekonov.

Ob lastnih piteliščih vzredi obrat še v kooperaciji z zasebnimi kmetovalci letno 2000 prašičev in 1300 mlade govedi, v dinarski vrednosti je dosegel obrat lani pri vzreji prašičev v kooperaciji 19 milijonov, pri goveji živini pa 88, letošnji plan pa povečuje vzrejo prašičev na 70 milijonov in vzrejo mlade govedi na 188 milijonov. Skok v diagramu te proizvodnje je osnovan v odnosu obrata do kooperantov. Predvsem daje kombinat osnove kmetovalcu za uspešno vzrejo, nudi mu tehnično in veteri-

Kmetijskega kombinata v Slivnici, ki dopolnjuje svojo živinorejsko proizvodnjo s proizvodnjo jagodijca. Ugodna klima in dobra zemlja omogoča nadaljnje širjenje plantaž — od 10 na 50 hektarov, pri čemer daje obrat predvsem poudarek ribezljivim nasadom.

Ob tej skrbi upravlja obrat v Slivnici tudi hlev z 200 stojišči. Do leta 1968 namerava povečati hlevske zmogljivosti za nadaljnjih 200 stojišč.

Planina je edini obrat, ki se ukvarja z mlečno proizvodnjo, pri čemer dosega samo v svoji obračunski enoti mlekarne 25 milijonov letne realizacije. Mlekarna oskrbuje z mlečnimi proizvodi bližnja naselja vse do Celja.

V obratu Trnovec so hmelnjarski nasadi na površini 20 hektarov. V prihodnjih letih bo tamkajšnji kolektiv dogradil nov 10 hektarski žični nasad. S tem bo njegova letna proizvodnja hmelja ustrezala kapaciteti lastne sušilnice. Celotni dohodek (bruto produkt) Kmetijskega kombinata v Sentjurju je lani dosegel milijardo 800 milijonov, z letos izpopolnjeno klavniško proizvodnjo pa bo dosegel Kmetijski kombinat ob koncu leta 2 milijardi 600 milijonov v skupnem dohodku.

Proizvodni programi Kmetijskega kombinata so torej čvrsta osnova za planiranje kmetijskega gospodarstva v komuni, ki predvideva letos za 6,4 % večji fizični obsega celotne proizvodnje, pri tem bo delež družbenega sektorja v primerjavi z lanskim letom za 32,7 % večji.

SKRB ZA MLADE STROKOVNJAKE

KMETIJSKI IZOBRAŽEVALNI CENTER IZ CELJA ima svoj specializiran oddelek tudi v Sentjurju. To

Kmetijski izobraževalni center Celje — živinorejska šola Sentjur. Šolski in internatski objekti ter hlevi KMETIJSKEGA KOMBINATA SENTJUR

narsko pomoč, omogoča mu nakup močnih krnil po najnižjih dnevnih cenah, predvsem pa vzpodbuja zasebnega kmetovalca z zagarančirano in vnaprej določeno odkupno ceno in z delom premije za uspešnejšo živinorejsko proizvodnjo.

Obrat Ponikve se ob živinorejski proizvodnji ukvarja s sadjarstvom, z

je šola za mlade živinorejce, ki s svojim učnim programom dopolnjuje delo centra ter njegovih oddelkov v Medlogu (vrtnarska šola), v Vrbjem (poljedelska šola), v Sevnici (sadjar-ska šola), hkrati pa predstavlja v Sentjurju eno najstarejših strokovnih kmetijskih šol v Sloveniji, saj datira tja v čas po prvi svetovni vojni.

Šola — dva letnika — obiskuje okoli 60 gojencev iz raznih krajev naše republike. Njen učni program sestavlja teoretični in praktični pouk; pri slednjem je desna roka šoli Kmetijski kombinat, ki omogoča gojencem šole z vsakdanjim delom v živinskem hlevu prepotrebno pridobivanje izkušenj.

GOSPODARJENJE V GOZDOVIH (GG CELJE)

GOZDNO GOSPODARSTVO CELJE ima tudi v Sentjurju svoj obrat. Svoje delovno področje deli z obratom GG Brežice. V tem letu je na dnevnem redu podpisovanje kooperacijskih pogodb z zasebnimi proizvajalci, pri čemer velja poudarek »notnemu« upravljanju z gozdno maso, organizirani eksploataciji, negeti in pogozdovanju. Letos bodo dali gozdovi na območju komune za 15 odstotkov več lesne mase kot lani: blagovna proizvodnja bo torej dosegla 19.650 kubičnih metrov, med tem bo največ iglavcev za nadaljnjo proizvodnjo in jamskega lesa. Pri tem bo dosegel delež GG Celje v obratu Sentjur, ki ima v oskrbi 170 ha — 125 milijonov celotnega dohodka s 30 zaposlenimi.

SKRB ZA GOZDNE KOMUNIKACIJE (KGP BREŽICE)

KMETIJSKO GOZDNO PODJETJE BREŽICE ima tudi na področju komune Sentjur samostojen gozdni obrat na Planini pri Sevnici. Plan predvideva v letošnjem letu fizični porast obsega proizvodnje za 5,3 odstotka, kar je enako poseku 6950 kubičnih metrov lesne mase. Dohodek obrata bo presegel 62 milijonov, zaposlenih delavcev pa bo okoli 60.

Med pomembnejše dejavnosti obrata sodi skrb za gozdne komunikacije. Doslej je KMETIJSKO GOZDNO PODJETJE potrošilo nad 100 milijonov dinarjev za tovrstne investicije, ki omogočajo hitrejšo in cenejšo spravlanje lesa v dolino. Hkrati s skrbjo za izgradnjo novih ter za nenehno vzdrževanje in rekonstrukcijo starih gozdnih cest pa velja dobrša skrb taksaciji gozda, ugotavljanju lesne mase, kar je osnova pri usklajevanju letnega prirodnega prirastka z letno sečnjo. Za to dejavnost namenja podjetje od 15 do 20 milijonov dinarjev letno. V strukturi so na prvem mestu iglavci kot surovina za nadaljnjo predelavo v industrijskih podjetjih, za tem listavci kot hlodi in listavci kot pragoi. Pomembnejše mesto v masi zavzema celulozni les, ki mu poklana podjetje veliko pozornost. Med listavci je nekaj nad 2 tisoč kubičnih metrov tehničnega lesa, znatno manj kot lani pa kaže plan na predvideno sečnjo listavcev za drva.

SODOBNO V STARI ARHITEKTURI (TRGOVSKA HIŠA RESEVNA)

Samopostrežna trgovina — velik in svetel lokal v središču Sentjurja, vzbudi pozornost. To je poslovna enota domače TRGOVSKE HIŠE »RESEVNA«, ki v svojih poslovalnicah nudi široki potrošnji raznovrstne vsakdanje dobrine. Z lani organiziranimi obrati — papirnico, trgovino s čevlji, s pohištvo, elektromaterialom — ki jih dopolnjujejo še obrati za prodajo manufakturnega blaga in tekstila (z letošnjim letom tudi obrat za prodajo kruha in slaščic), skratka z 19 poslovalnicami na območju komune, predstavlja »Resevna« dobro založeno trgovsko hišo.

Svoje usluge je podjetje prilagodilo željam in zahtevam kupcev. Lani izvedena anketa, v kateri je 85 odstotkov anketirancev izglasovalo nedeljen delovni čas ter dalo prednost nakupu pakiranega blaga, je osnova za letošnjo odločitev »Resevne«, da uvede »not-stop« sistem v vseh prodajalnah, kjer je to mogoče. S to odločitvijo ugodno vpliva na porast prometa — saj je ob lanskoletnem ustvarjenem 658-milijonskem prometu, letos zlahka načrtovala okrog 800 milijonov prometa — ki je v nedvomni odvisnosti od prilagajevanja poslovanja posameznih trgovskih lokalov potrošnikovemu času.

Hkrati s skrbjo za modernizacijo trgovskega poslovanja, velja dober del skrbi podjetja tudi vzgoji strokovno usposobljenih kadrov. »RESEVNA« štipendira letno 3 člane kolektiva, kar programsko zadostuje njenemu razvoju.